

280273

dele et. Roșca (?)

REVISTA

824

UNIUNII PROFESORILOR

ORGANUL DE PUBLICITATE AL „UNIUNII PROFESORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL, BĂNAT ȘI PĂRȚILE UNGURENE“.

APARE LUNAR, CU EXCEPȚIA LUNILOR DE VARĂ.

COMITETUL DE REDACȚIE:

DIRECTOR Dr. PAVEL ROȘCA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEMBRII:

Dr. IOAN BACIU,
Dr. NICOLAE BĂLAN,
Dr. ALEXANDRU BORZA,
Dr. IOAN BUNEA,
AUREL CIORTEA,
FLAVIU DOMȘA,
Dr. NICOLAE DRĂGAN,

SABIN OPREAN,
IOAN C. PANȚU,
TIMOTEI POPOVICI,
Dr. VALER SENI,
Dr. VASILE STAN,
VICTOR STANCIU.

== PREȚUL ABONAMENTULUI PE AN 25 LEI (50 COR.) ==

== SIBIIU, 1919. ==

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Prețul 5 Lei.

SUMARUL:

I.

- Andrei Bârseanu*: Cuvânt de mâncare.
Gavril Precup: Spre unificare.
Dr. Pavel Roșca: Reforma școlii normale.
Dr. Alexandru Borza: Grădina botanică școlară din Blaj
1. Importanța grădinilor școlare.
2. Istoricul Grădinii botanice școlare din Blaj.
3. Lista plantelor cultivate în grădina botanică școlară din Blaj.
4. A. Partea sistematică.
Ascaniu Crișian: Matematicile în școala secundară. Contribuții la reforma învățământului.

II.

- Statutele cooperativei «Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene».
Activitatea comitetului Uniunii profesorilor.
1. Școala secundară.
A) Planul de învățământ.
B) Orarul.
C) Chestiunea manualelor.
2. Școala normală.
I. Orarul general.
II. Programa de studii generală.
III. Manuale de școală.

III.

- Informații*: Unificarea învățământului. — Cursurile pentru pregătirea profesorilor. — Luarea în primire a Universității și a Conservatorului de muzică din Cluj. — Școala românească. *a)* S. Oprean: Liceul din Brad; *b)* Dr. I Radu: Gimnaziul românesc din Buteni; *c)* Liceu românesc în Alba-Iulia; *d)* Liceu românesc în Orăștie; *e)* Institutele de învățământ din Gherla; *f)* Naționalizarea școlilor de stat maghiare. — Aprobarea manualelor de școală. — Numiri — Uniunea profesorilor din întreaga Românie. — Tabloul celor admiși la cursurile pregătitoare pentru profesori.

Redacția și administrația revistei:

∴ Sibiu: Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român. ∴

280273

Cuvânt de mânecare.

În timp de primăvară pornește la drum această revistă: nu numai primăvară a naturii, ci totodată în primăvara vieții românești, în timpul înălțării sufletelor, al sporirii energiilor și al făuririi unor mărețe planuri pentru viitor.

Prin înfăptuirea unității naționale nu ni s'au lărgit numai granițele politice, ci în același timp ni se dă puțința a ne afirmă fără pedeci pe toate terenele, a ne pune la probă puterile și a aduce partea noastră la progresul omenimei.

Nici când, în trecutul nostru de aproape două mii de ani, nu ni s'a deschis un orizont așa de larg și așa de senin ca cel de acum; dar iarăș, nici când nu am avut o răspundere așa de mare asupra noastră ca în clipitele de față, când drumul propășirii se deschide larg înaintea noastră și când numai dela noi și dela destoinicia noastră atârnă până unde vom fi în stare a-l străbate.

În ori și ce caz, momentele de față sunt hotărîtoare, și dela direcția ce o vom lua acum, va atârnă înălțarea sau decăderea, fericirea sau nefericirea noastră viitoare.

De aceea grija noastră cea dintâiu trebuie să fie, să lăsăm în urma noastră o generație capabilă de muncă, o generație bine înzestrată trupește și sufletește, care să fie în stare a apăra moștenirea părintească, desrobită și întregită cu atâtea păraie de sânge, și a toarce mai departe firul civilizației în aceste părți ale Europei.

Problema educației tinerimei nici când nu s'a impus cu atâta putere ca în zilele prin care trecem, și deslegarea norocoasă a ei va fi prima condiție pentru asigurarea unui viitor mai bun pe seama poporului nostru. Lucrul acesta este așa de elementar, așa de aproape de mintea omului, încât nu mai are lipsă de nici o argumentare deosebită. Soartea

viitoare a neamului din care facem parte, stă în legătură cu creșterea ce o dăm tinerimei, întocmai cum recolta unei câmpii atârnă dela calitatea seminței ce o aruncăm în pământ și dela felul cum a fost pregătit locul de sămănat.

Adevărul acestei aserțiuni trebuie să-I recunoască ori și cine, și în prima linie trebuie să fie pătrunși de acest adevăr aceia cari au chemarea a se ocupa în deosebi cu pregătirea tinerimei: părinții, dascălii, profesorii.

Actualitatea problemei educației și însemnătatea ei deosebită pentru viitorul neamului a fost recunoscută și accentuată mai cu seamă în cele două congrese didactice, ținute la începutul acestui an: al profesorilor și al învățătorilor din ținuturile de dincoace de Munți ale României întregite. Ambele congrese și-au dat pe deplin seamă de însemnătatea momentului și de îndatoririle ce-i așteaptă de aici înainte pe toți membrii corpului didactic fără deosebire, și întru cât au permis împrejurările, s'au și cugetat la mijloacele și măsurile ce ar putea ridica nivelul învățământului nostru în viitor și a-i da toate atribuțiunile cuvenite unui învățământ făcut liber într'o țară liberă, precum și toată intensitatea recerută de aspirațiunile unui popor dornic și capabil de progres.

Intre aceste mijloace s'a aflat a fi la loc și la timp înființarea unor reviste de specialitate, care să întrunească la muncă frățească pe toți dascălii de dincoace de Munți, grupați în cele două mari însoțiri: *Uniunea profesorilor și a învățătorilor*, răsărite în urma celor două congrese.

Dar, va întrebă cineva, pentruce două sau mai multe reviste?... De ce această împărțire a puterilor?... N'ar fi destul una singură, precum unul singur e scopul învățământului, începând de jos, dela grădinile de copii, și până sus, la Universitate?

Așa ar fi, dacă s'ar tracta numai de principiile generale ale educațiunei, care în adevăr trebuie să fie aceleași pentru toate soiurile de școli și pentru toate etățile elevilor. —

Dar în cursul timpului știința creșterii tinereții, Pedagogia, s'a dezvoltat în modul cel mai îmbucurător; ea a luat în ajutorul său și alte științe înrudite, și a căutat cu stăruință căile și mijloacele, prin care să se poată ajunge rezultatele cele mai favorabile în toate stadiile, ce le străbate un tânăr, până să ajungă la dezvoltarea deplină.

Cu deosebire Metodica diferitelor obiecte de învățământ, ce se tractează în feluritele categorii de școale, s'a adaptat așa de mult — cum eră, de altfel, și natural — treptelor de dezvoltare prin care trece un tânăr, încât se cere o muncă intensivă, ca cineva să stăpânească pe deplin măcar o parte din tainele ei.

Nu-i vorbă, bine ar fi, când crescătorul și-ar putea da seama cu deamănuntul de tot cursul învățământului, începând dela treapta cea dintâiu și până la cea din urmă, — dacă peste tot se poate vorbi de treapta din urmă, când e vorba de învățatură, — dar lucrul acesta, în actuala dezvoltare a științelor, este aproape cu neputință. De aceea se cere specializarea pentru fiecare categorie de școale și pentru fiecare stadiu de dezvoltare a tinereții.

Și precum se pretinde pentru fiecare fel de școale o pregătire pedagogică și didactică specială, tot astfel este de dorit, ca fiecare ramură a învățământului se aibă organul său de publicitate deosebit, în care oamenii de școală de aceeași categorie să-și împărtășească unii altora experiențele lor, să-și arete dorințele, să se încurajeze unii pe alții în lucrările lor, controlându-se în acelaș timp reciproc și căutând astfel a ajunge la o desăvârșire tot mai mare în chemarea lor atât de însemnată, dar totodată împreună cu atâtea greutăți.

Vor fi de bună seamă, cum s'a amintit și mai sus, puncte de atingere comune, care vor interesa deopotrivă pe toți ceice se îndeletnicesc cu învățământul. Acestea se pot tracta sau în diferitele reviste de specialitate, sau apoi într'o revistă generală a învățământului, rezervată anume pentru cestiunile pedagogice de interes obștesc.

Din aceste puncte de vedere au pornit, cred, Uniunea profesorilor români din Dacia superioară și Comitetul ei, când au hotărît darea la lumină a unei reviste de specialitate, care se fie totodată organul oficial al Uniunii.

Această revistă are menirea a fi, așa dară, locul de întâlnire al profesorilor noștri din ținuturile de dincoace de Munți; — firește, că și colegii din celelalte părți ale României întregite vor fi totdeauna bine văzuți între noi. Aici își vor da ei la iveală ideile lor, experiențele lor într'ale școalei, păsurile, planurile și aspirațiunile lor. Aici vor discuta împreună în mod colegial problemele învățământului secundar, special și superior, precum și mijloacele cele mai potrivite pentru deslegarea acestor probleme. Aici vor căută a da creșterei fizice, morale și intelectuale a tinerimei în dezvoltare o îndrumare cât mai rațională, având ca țintă finală a formă o generație sănătoasă trupește și sufletește, capabilă de muncă cinstită și rodnică, gata în orice timp a da pept cu ori și ce greutate și astfel destoinică a urcă tot mai sus și tot mai sus scara civilizației și a înălța tot mai mult numele de Român.

De sine înțeles, că și cestiunile științifice și literare, care stau în oarecare legătură cu școala și cu problema învățământului, încă vor avea loc în această revistă. Astfel un număr însemnat de tractate, care se rătăceau până acum în anuarele puținelor institute de învățământ secundare și speciale, ce le aveam, precum și prin ziare politice și alte publicațiuni, vor putea fi concentrate la un loc și vor fi puse la îndemâna aceloră, pe cari îi privesc în prima linie.

O îndatorire de căpetenie a revistei va fi a urmări cu băgare de seamă literatura pedagogică și didactică dela noi și din străinătate, precum și măsurile ce se vor lua cu privire la învățământul secundar, special și superior, și în legătură cu aceasta, a releva ce este de recomandat și a semnală și desaprobă aceea, ce avem convingerea că e greșit sau chiar primejdios.

În sfârșit credem, că nu ni se va lua în nume de rău, dacă revista se va interesa de aproape de tot ce privește corpul dascălesc dela școalele amintite, situația lui socială și materială, prestigiul lui, legăturile dintre membrii săi, precum și de tot ce atinge tinerimea încredințată conducerii sale.

În chipul acesta nădăjduim, că revista noastră va interesa nu numai pe profesorii și profesoarele școalelor secundare, speciale și superioare, ci pe toți ceice se ocupă cu învățământul, nu mai puțin pe părinții eleviilor și în genere pe toți aceia, cari au simț și înțelegere pentru școala românească.

În cadrele arătate mai sus chemăm deci, pe toți colegii la lucrare împreună și la sprijinirea acestei reviste, având ca țintă supremă *desvoltarea învățământului și prin ea înălțarea și întărirea României întregite!*

Sibiiu, Aprilie 1919.

Andrieu Bârseanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Spre unificare.

Memorabila adunare națională dela Alba-Iulia ni-a adus unitatea politică. Carpații — vorba Alteiței Sale principelui Carol — nu mai sunt decât o podoabă geografică a României Mari. Dar atât nu e de-ajuns. Opera unității politice trebuie s'o încoroneze unitatea sufletească. Cetățenii României Mari de aici încolo să cade să simțească la fel, să fie pătrunși de aceleași gânduri; toți fără deosebire de neam și lege să se simțească acasă în cadrele noiei patrii. O singură nizuință să ne preocupe pe toți: înălțarea și fericirea României Mari.

Unitatea sufletească este în mânilor învățătorilor și a profesorilor. Ei sunt făuritorii sufletului fraged a tinerilor generații. Ei sunt chemați să ne dee pe cetățenii de mâne. În consecință mai întâiu e nevoie să se desăvârșească unitatea sufletească a educatorilor tinerimei. Doar bine știm,

că sub maștera ocrotire ungurească eram devizați și respirați ca făina orbului. Congresul profesorilor dela școalele superioare și secundare întrunit la 19—21 Ianuarie este întâiul pas spre unificarea sufletească. În acest congres s'a pecetluit pentru vecie munca unitară în învățământul superior și secundar alcătuindu-se «*Uniunea profesorilor din Ardeal, Bănat și părțile ungurene*». Aici s'au luat hotărâri să ne apropiem sufletește de frații din țara mamă.

La 23, 28 Februarie comitetul «*Uniunii*», invitat de Resortul cultelor cu atribuția de un fel de consiliu de instrucțiune, s'a pronunțat asupra planului de învățământ și asupra manualelor de școale pentru timpul de tranziție.

Cu acest prilej s'a încins o aprinsă discuțiune. Unii domni erau de părerea să se accepteze întocmai programa și regulamentele din țara mamă, argumentând, că nimic nu ne împedecă să nu le primim toate de-a gata și astfel să arătăm și prin aceasta, că noi nu nutrim tendențe separatiste, precum ne învinuie unii, cari nu ne cunosc și nu ne înțeleg. Astfel de bănuieli le respingem d'a capo. Toți țintim spre unitate; dar, nu admitem o rupere bruscă cu trecutul și tradițiile noastre de veacuri. Frații, cari sunt nerăbdurii, să nu uitate, că Românii Ardeleni și Bănățeni își au și ei o tradiție în învățământ, că poporul românesc din aceste părți în luptele de secolii cu dușmanii, este mai oțelit în caracter și mai stăruitor în muncă. În urmare dintr'odată nu ne putem lăpeda de trecut. O altă împrejurare, care nu nepermite să acceptăm învățământul fraților de peste Carpați pe de-antregul este: caracterul specific a multor școli de altă limbă și confesiune, apoi alte particularități locale, de cari deocamdată trebuie să se țină seamă. Noi credem, că pentru moment comitetul Uniunii a săvârșit un lucru bun și s'a achitat perfect de îndatoririle sale statorind pentru timpul de tranziție următoarele tipuri de școală: *liceul classic-modern*, (gimnaziul cu opt clase de până acum), *liceul real* (gimnaziul real), *școalele comerciale*, *școalele secundare inferioare de băieți și fete* (gimnaziile infe-

rioare și școalele civile de până acum): în sfârșit *școalele normale* (preparandii).

Pentru toate aceste tipuri de școli, cari așteaptă aprobarea Resortului, comitetul Uniunii a alcătuit programa materiilor, din care s'a exchis limba maghiară cu excepția școalei comerciale; s'a redus orarul la limbile: latină, greacă și germană; în schimb s'a introdus în toate tipurile de școli limba franceză, economia politică, igiena, muzica și cântarea obligatoare; apoi s'a dat mai mare precădere științelor fizico-naturale și matematicii.

Programa de tranziție se apropie mult de programa școalelor din țara mamă. Deodată cu planul de învățământ s'a compus și o listă a manualelor pentru viitor. În lista aceasta s'a introdus o serie întreagă de manuale de dincolo, mai cu seamă la limba română și istorie. În timpul de tranziție Resortul cultelor se va pune în strânsă legătură cu factorii instrucțiunii de dincolo și studiată chestiunea temeinic, și mai ales cu considerare la experiențele, ce ni le-a adus războiul mondial, se vor lua demersuri pentru crearea unei legi a învățământului, care ținând seamă de tot ce e bun și salutar dincoace și dincolo de Carpați, va pune bazele unității învățământului și prin aceasta unității sufletești a întregului neam românesc.

Învățătorii încă sunt în plină organizare. Învățământul primar deasemenea reclamă un plan de tranziție. Faptul că atât profesorii școalelor superioare și secundare cât și învățătorii diferă în pregătire de frații de dincolo, ne impune să înfăptuim mai întâi unificarea în pregătirea corpului didactic care la rândul său va avea să unifice întreg învățământul românesc. Să lăsăm învățământului pe cât numai se poate curs liber și firesc și să ne ferim de salturi, cari pot fi primejdioase. Unificarea va urmă succesive, numai așa este bine.

G. Precup,
profesor.

Reforma școlii normale.

Consolidarea și înflorirea Statului român este condiționată în măsură hotărîtoare de educația și instrucția pe care o vor primi viitoarele generațiuni de cetățeni în școlile primare. În aceste se așează temelia tuturor manifestărilor de viață a organizării de stat; întreagă cultura neamului nostru — întru cât sub cultură nu înțelegem spoiala importată la întâmplare de anumiți intelectuali, cari au pierdut orice legătură cu sufletul poporului din care s'au născut — se plămădește în aceste institute, cari caută să desvoalte și să nobiliteze toate acele predispoziții și aptitudini, pe cari creatorul le-a sădit în sufletul Românului. Acî, în atmosfera binecuvîntată a vecinicei primăveri, încolțesc semințele, cari vor produce florile și vor da fructele adevăratei noastre culturi naționale. Noi, Ardelenii, abia acum începem să gustăm seninătatea și căldura primăverii vieții noastre naționale. Din școlile noastre abia ieri-alatăieri a dispărut acea păclă deasă care apăsă asupra sufletelor tinere, acei nori de gheață, la umbra cărora tângiau și se atrofiau plantele nobile și plâpânde din grădina sufletului românesc, și acei grădinari, cari au răsădit și cultivat buruiene în locul acestora.

Iarna milenară împreună cu ultimile-i svârcoliri de groază a trecut și nimic nu mai poate împiedeca lumina și căldura ce chiamă la viață. Ca după orice iarnă grea va urmă un an mănos. Ca să nu ni se compromită recolta avem însă trebuință de grădinari pricepuți și devotați, cari să spargă țelina ajunsă în părăginire și să plivească buruienile, cari lăsate la largul lor ar tinde să copleșească sufletele copiilor.

Învățătorilor noștri li s'au creat acum condițiile, pe cari până de curând abia cutezau să și le imagineze în taina sufletului lor, anticipând în mod sfios încercarea unor fiori ai zilelor nădejzii de mai bine. Depinde acum de iscusința, în-suflețirea și stăruința muncii lor realizarea scopului măreț al școlii primare.

Pregătirea învățătorilor pentru școlile primare este o problemă de cea mai mare importanță, mai ales pentru noi cei din Ardeal, cari trăim încă în cadrele așezămintelor create în statul maghiar.

Putem să păstrăm și pentru viitor aceste cadre, în cari să introducem numai viață nouă și suflet românesc, sau se impune organizarea din nou a școlilor normale corespunzător cu viața nouă pe care voim să o îndrumăm? Este consult să menținem o organizare deosebită de a fraților din vechiul regat, sau este mai indicat a cuprinde școlile normale de pe întreg teritoriul României de azi în cadrele uneia și aceleași organizări?

Iată două întrebări pe cari trebuie să ni le punem acum, când se lucrează cu zor la așezarea temeliiilor României întregite.

Cred că voiu întâmpina aprobarea tuturor colegilor mei, când, pe baza experiențelor de mai mulți ani, constat că școlile noastre normale — după actuala lor organizare — n'au dat rezultate mulțumitoare, și am temere că nici pe viitor nu vor putea corespunde așteptărilor.

Referindu-mă la trecut, nu trebuie să caut mult după cauzele nesuccesului. Față de școlile noastre s'au comis păcate strigătoare la cer. Limba maghiară, care avea să fie învățată deja în școlile primare, n'a îngăduit școlarilor români să-și desăvârșească neconturbat cunoașterea limbei lor materne și prin aceasta să-i deie inteligenței acea vioiciune și acel sbor, care caracterizează pe copiii popoarelor libere. Școala ne-a zăpăcit la cap, ne-a creat nește suflete hibride, ne-a făcut neîndemânateci la vorbă și greoi la judecată.

Procesul acesta de tâmpire a minții început în școala primară se continuă în măsură și mai potențată în școlile secundare, mai adăugându-se pe lângă limba maghiară și alte limbi și făcându-se învățământul peste tot așa de puțin metodic, încât școlarul pe an ce merge dă tot îndărăt; nu știe vorbi și scrie în nici o limbă, n'are nici cel mai ne-

însemnat mănunchiu de cunoștințe solide, este lipsit de orice spontaneitate în cugetare, este un naufragiat intelectual, un desperat vrednic de compătimire, care n'a gustat nici când plăcerea ce ți-o dă succesul muncii intelectuale. După patru clase terminate astfel în liceu sau în școlile civile elevii intrau, respective își căutau refugiul, în școlile normale. Aici o nouă greutate mai ales pentru cei care veneau din școli străine. Aveau să învețe românește studii deja mai grele, fără ca să aibă cunoștințele anterioare, pe cari ar fi trebuit să le aducă cu sine din școlile secundare, fără să cunoască limba românească în măsura de a putea urma cu folos lecțiile și fără ca să aibă deprinderea de a cugeta independent și a judeca cu mintea sănătoasă; în schimb aduceau cu sine fel de fel de deprinderi rele, cari iarăși formau tot atâtea piedeci pentru progres. Dacă ne gândim că în cei patru ani de studiu la școlile normale mai avea să se învețe paralel cu limba românească și limba maghiară și germană, ușor ne putem da seama de haosul din capetele bieților normalişti.

Sigur că schimbările radicale ale referințelor școlare, în urma eliberării de sub jugul maghiar, nu vor întârzi de a-și arăta efectele beneficătoare.

Putem nădăjdui că învățământul primar atât sub raportul material cât și cel formal ne va oferi o priveliște neasemănat mai favorabilă ca în trecut; e sigur că și învățământul secundar va da școlarilor mai multe și mai trainice elemente de cultură generală și că în școlile normale se vor produce rezultate mai mulțămitoare.

Dacă nu am cunoaște o organizare mai bună a școlilor normale, cum ni-o oferă spre pildă chiar frații noștri din vechiul regat, am putea rămâne pe lângă întocmirile de acum și să căutăm să delăturăm numai unele scăderi, să suplinim unele lipsuri, pe cari ni le-au impus referințele vi-trege ale trecutului.

Unele dintre aceste lipsuri se pot suplini chiar cu multă înlesnire. N'avem decât să luăm în stăpânire admirabilele

edificii școlare, pe cari statul maghiar le-a ridicat din banii noștri pentru desnaționalizarea noastră, împreună cu colecțiunile de mijloace de învățământ aflătoare în ele. Biblioteci românești încă s'ar putea înființa în scurtă vreme pe lângă fiecare școală normală, asemenea și școlile normale confessionale, cari până acum din mijloacele proprii au susținut lupta grea și inegală, ar putea primi ajutoare dela guvern pentru a se înzestră cu cele trebuincioase. Mai greu este pentru moment să suplinim lipsa mare de profesori cu pregătire specială pentru școli normale. A fost o anomalie și în trecut, că o bună parte dintre profesorii școlilor normale n'au avut pregătire specială pentru aceste școli, ba unii susținători de școli normale — în urma unei regretabile necunoștințe despre adevărata menire a acestor școli — a pretins dela profesori cvalificație pentru școli secundare.

Iniințarea cât mai în grabă a unei școli normale superioare, cu scopul de a pregăti profesori anume pentru școlile normale, este o recerintă de prima necesitate.

Să presupunem că în scurtă vreme vom avea un număr suficient de școli normale bine înzestrate și conduse de către profesori cu pregătire specială. Cu toate acestea susțin că este și rămâne o scădere în actuala organizare a școlilor normale, pe care trebuie să o delăturăm cu atât mai mult, cu cât ea constituie în acelaș timp un punct de deosebire față de întocmirea școlilor normale de dincolo de Carpați. Ceeace excepționez este primirea elevilor în școala normală după terminarea cursului inferior al școlilor secundare. Nu doară că n'ar profita școlarii sub raportul culturii generale — absolut indispensabile și pentru învățător — urmând studiul în școlile secundare, nici un fel de jignire nu vreau să aduc acestor școli, cari își au menirea lor de mare însemnătate, ci o fac aceasta având în vedere interesul învățământului din școlile primare și însemnate motive de ordin pedagogic. Corespunzător cu însemnătatea învățământului primar pentru întreg viitorul Statului român, ar trebui să

admitem ca axiomă, că dintre cei mai capabili fii ai neamului să ne alegem elevii pentru școlile normale și aci să-i pregătim în modul cel mai corespunzător posibil, ca să devie învățători pricepuți, însuflețiți și harnici. Înaintașii noștri și-au fixat experiența în privința aceasta în proverbul: «Non ex quovis ligno fit Mercurius».

Să ne dăm seamă, ce elevi ne-ar putea da gimnaziul pentru școala normală. S'au deschis acum deodată atâtea cariere ademenitoare și în aprețierea publicului neasemănat mai strălucite decât dascălia, încât ținând cont și de râvna Românului de a-și face «domn» din copilul său, ceea ce după concepția lui nici decum nu însemnează cumva meseriaș, industriaș, comerciant sau eventual dascăl, ci înainte de toate funcționar, putem fi siguri că toți școlarii capabili de a urmă studiile liceului vor căuta să-și asigure vre-un post însemnat în viața publică și nici decum nu vor simți îndemn deosebit de a și alege cariera de învățător. E de prevăzut că și în viitor își vor căuta refugiul la școlile normale mai ales naufragații gimnaziilor. Meșter să fii apoi ca din elemente de acestea în 4 ani să formezi învățători, că-roră să le încredințezi cu conștiință liniștită generațiunile tinere, cel mai scump tezaur, viitorul neamului. Acum, mai mult ca oricând, se impune imperios necesitatea reformei pe terenul acesta. Dece pentru o funcție atât de însemnată ca cea de învățător să primim candidați în urma unei selecțiuni făcută într'o școală de cultură generală, cu scopul, de a-și reține elementele mai bune și de ai îndrumă pe cei mediocri și submediocri la niște cariere, pentru cari nu se reclamă deosebite aptitudini intelectuale? Învățătorul trebuie să fie un factor cultural, el are să fie apostolul luminei, binelui și frumosului în și afară de școală. Pentru ca să poată îndeplinii această misiune, trebuie să fie înzestrat și dela natură cu anumite calități intelectuale și morale.

În vechiul regat român deja de mai mulți ani se practică cu mulțumitoare rezultate școala normală cu un curs

de șase ani, în care elevii se primesc nemijlocit din școala primară. Aceeași întocmire putem să o adoptăm și noi, cu deosebirea ca elevii să se aleagă dintre absolvenții clasei a patra primară și cursul școlii normale să se completeze la opt ani. În felul acesta timpul de pregătire pentru obținerea diplomei de învățător ar rămânea acelaș ca în trecut însă cu o nouă repartizare, din care vor rezulta acele avantaje, pe cari vechea organizare nu le-a putut presta.

Deja împrejurarea că elevii școlilor normale s'ar alege dintre copiii cari cercetează școala primară, mai ales cea dela sate, este de incalculabilă importanță. Câte adevărate talente rămân în părașinire, se pierd în condițiile primitive de viață ale satelor, din simpla cauză că n'a fost cine să le vie într'ajutor părinților fie cu sfatul, fie și cu un ajutor material, ca să-i pună pe copiii lor în starea de a-și da tot tributul pentru promovarea culturii și binelui obștesc. Statul român are datoria elementară de a nu cruța nici o jertfă când e vorba de ridicarea nivelului cultural al țărănimii prin creșterea de învățători destoinici luați din mediul satelor.

Acești elevi viguroși și cu mintea ageră primindu-și educația și instrucția în școlile normale în decurs de opt ani, se vor alege nu numai cu o cultură generală cu mult superioară celeia pe care o ar fi putut aduce din gimnaziul în care învață fără ca să știe pentru ce, ci vor câștiga atâta îndemănare în practica învățământului, încât fiecare candidat în momentul obținerii diplomei să aibă conștiința că este învățător format, că își cunoaște și își iubește misiunea pe care și-a însușit-o ca problema vieții sale.

Superioritatea culturii generale obținute într'o astfel de școală normală față de cea pe care o ar da gimnaziul în acelaș timp, o motivez nu numai prin faptul că toată munca din școala normală este călăuzită de un scop bine determinat, care nici un moment nu e permis să fie scăpat din vedere, ci și prin împrejurarea că, după firea lucrului, în

școlile normale totdeauna se va ținea mai mult cont de corectitatea procedurii metodice pe toate treptele de învățământ, decât în școlile secundare. Firește ar fi de dorit ca în toate școlile fără deosebire să se țină mai mult seamă de partea metodică a instrucției, decât s'a făcut până acum; într'o școală normală este chiar o condiție de cardinală însemnătate, ca să se urmeze consecvent aceeași procedură metodică unitară și corectă, ca elevii în fiecare lecție să aibă înaintea lor modelul aplicării metodei la o anumită materie.

Seria neconturbată de lecții metodice face ca vrând nevrând să-și însușească și elevii metoda respectivă chiar înainte de a fi învățat principiile didactice și metodice, pe când văzând ei zilnic lecții de o mare varietate metodică s'au chiar nemetodice, nu vor putea ajunge la deplină siguranță în aplicarea metodei corecte nici după cea mai temeinică explicare a principiilor didactice. Dăscălia în parte este un meșteșug pe care trebuie să-l vezi și să-l deprinzi zilnic dacă voiești să ajungi măiestru. Este incalculabilu profitul ce-l au viitorii învățători în urma faptului, că opt ani de zile se împărtășesc de binefacerile unui învățământ metodic.

Aducerea în legătură imediată a școlii normale cu școala primară de altă parte îi va feri și pe unii profesori de greșala în care uneori cădeau până acum, că având adecă înaintea lor școlari cari au trecut deja prin gimnaziu să le țină «prelegeri» nemetodice, în loc să facă instrucție metodică. «Prelegerile» ca o moștenire din era verbalismului, ar fi timpul suprem să fie definitiv izgonite din școala normală. Chiar și expresiunile: «prelegere», «predare», «a da cunoștințe», «a împărtăși cunoștințe» sunt a se elimina și a nu se folosi nici măcar în înțeles inpropriu ca unele ce sunt în vădită contradicere cu psihologia cunoașterii la copii.

Față de această organizare a școlilor normale, poate s'ar simți unii tentați a ridica următoarea obiecțiune: tocmai fiind atât de însemnată și grea funcțiunea de învățător, ar

trebui să se lase fiecăruia voie liberă de a se hotărî pentru îmbrățișarea ei, mânat de înclinarea sau vocațiunea ce o simte. Prin primirea școlarilor din școala primară ca elevi pentru școala normală, ei se predestinează pentru o carieră fără a se ținea seamă de eventuala lor vocațiune, care în vârstă atât de fragedă încă nu se poate manifesta.

Această obiecțiune, la aparență atât de plauzibilă și ponderoasă, examinată mai deaproape ia o înfățișare cu totul schimbată.

Nime nu va trage la îndoială că vocațiunea este o condiție esențială pentru împlinirea cu succes a unei funcțiuni; tot atât de sigur este că la un copil de 10 ani nu putem presupune vocațiune pentru cariera învățătoarească, precum nu o putem presupune nici la 14 ani, după terminarea celor 4 clase gimnaziale. Cu toată siguranța pot susține că ea nu se va ivi nici la 20 ani, nici la 30 ani, și nici mai târziu, pentru că peste tot ea nu este condiționată prin vârstă sau numai prin vârstă. Dacă am aștepta până ce se va ivi vocațiunea ca motiv determinant fără a o cultiva anume am putea tot aștepta până 'n infinit.

Explicarea psihologică ni-o dă proverbul: «ignoti nulla cupido». Acea ce nu cunosc nu poate deșteptă în mine nici un sentiment de plăcere, n'are pentru mine nici o valoare afectivă, deci nu poate forma obiectul dorinței mele.

Cine nu a cunoscut ce însemnează a fi învățător, cine nu a îndrăgit această chemare sublimă de apostolat, acela firește nu poate avea nici vocațiunea pentru ea. Vocațiunea trebuie anume cultivată. Și ce altă menire are școala normală decât tocmai să-i facă pe elevi să cunoască întreg rostul dascăliei, să o îndrăgească, să aibă pururea înaintea lor idealul învățătorului spre care necurmat să tindă a se apropia. Vocațiunea se formează și se întărește succesiv sub influința mediului. Nu trebuie și n'avem îndreptățire să o cerem dela elevi la începutul studiilor, ci să ne mulțămim dacă și-o câștigă în decursul sau chiar și spre sfârșitul timpului de pregătire. Dacă o școală normală nu ajunge la

acest rezultat, putem să zicem că este numai scheletul unei scoli fără viață, fără suflet. Unde viază însă acest suflet în școală, acolo se fac adevărate minuni. Nu vreau să ignorez importanța predispozițiilor înăscute, însă și acestea, numai dacă se desvoaltă într'un mediu priincios, devin adevărate puteri constitutive ale sufletului nostru. Să ne gândim ce modificări radicale a suferit legea bio — și psihogenetică prin recunoașterea influinței hotăritoare a cenogenezei, a mediului. Și această obiecțiune așadară, pe lângă o interpretare corectă, se schimbă într'o nouă dovadă pentru necesitatea reformei școlilor normale în felul proiectat în cele de mai sus.

Frații din vechiul regat sunt pe cale de a aduce o nouă îmbunătățire pe terenul pregătirii învățătorilor. Petre R. Petrescu de curând a publicat o broșură: «O experiență școlară (o școală normală mixtă la sat)», în care propune și sprijinește cu apreciable motive, mutarea cursului inferior (de trei sau patru clase) al școlilor normale «în diferite părți ale țării, în comune rurale mai populate, în regiuni mai bogate, în centre în care viața sătească să prezinte cât mai multe fețe ale caracterului de muncă națională» (pag. 62—63).

«Prin această organizare — continuă autorul — vom avea puțința să recrutăm anual un număr considerabil de învățători. Normalistul va putea în primii patru ani să se aleagă cu o cunoaștere mai precisă a mediului sătesc, cu formele lui simple de manifestare culturală, economică, socială, iar în anii din urmă va avea privilegiul să vină în atingere cu mediul cultural mai ridicat al orașului, în care va cunoaște felurite instituțiuni și alte școale cu ai căror elevi, meniți să devină magistrați, avocați, administratori de plasă, controlori financiari etc., el va face cunoștință, va încheia pretenie punând în chip instinctiv, nemărturisit, bazele unei legături ce va folosi în viitor mării opere de ridicare a stării țaranului» (pag. 63).

Prin reforma expusă în cele precedente sper că în curând am putea ajunge să avem un contingent considerabil de adevărați învățători ai poporului.

Dr. Pavel Roșca.

Grădina botanică școlară din Blaj.

— De prof. Dr. Al. Borza —

I. Importanța grădinilor școlare.

Dela Comenius începând, pedagogia rațională a aplicat în măsură tot mai mare principiul intuiției în studiul naturii. La început se inzistă mai mult asupra tablourilor, icoanelor și desemnurilor, cari trebuiau să captiveze atențiunea și imaginația elevilor, făcându-i să-și închipue și să înțeleagă cele ce i-se arătau. Curând s'a văzut însă, că nici un tablou, fie el cât de perfect, nu poate înlocui natura însăși în învățământul despre natură. Animalele împăiate ori preparate în spirt, plantele uscate au fost introduse apoi în școalele de toate categoriile ca material de intuiție, cu mult folos.

Totuși este cert, că cel mai ideal material intuitiv este însăși natura vie. Animale observate și studiate în mișcare, viețuind în mediul lor natural ori chiar și în captivitate, ne impresionează de tot altfel, ca cel mai perfect model ori preparat. O plantă vie, pe care vei putea-o observa în diferite stadii de creștere, pipăind-o, mirosind-o și analizându-i organele, îți va da noțiuni exacte complete, cunoștințe reale, temeinice, cari nu se uită. Această intuiție adâncă este baza la atâtea deducții logice; te învață să te cugeți, să cercetezi tainele firii, să te încânți de întocmirile și farmecele naturii.

Școala modernă trebuie să se folosească în măsură cât mai mare de adevăratul izvor de învățatură, care este însăși natura. Excursii mai mici și mai mari în crângul apropiat, la câmp ori la pădure, sunt prilejuri binevenite de-a face lecții intuitive din domeniul științelor naturale. Plante, flori, aduse întâmplător în clasă, încă fac bune servicii învățământului. Știm însă, că excursiile întimpină multe greutăți, mai ales la oraș. Iar plantele aduse de elevi în clasă nu sunt totdeauna potrivite ca mijloace de intuiție, fiindcă nu se potrivesc cu planul de învățământ și nu țin cont de împărțirea materiei, ce trebuie să o aibă orișicine în vedere, care vrea să săvârșească o muncă sistematică și să arete spor în școală.

Iată pentru ce trebuie să existe pe lângă fiecare școală, ori cel puțin în fiecare oraș cu școale, o grădină școlară, care să furnizeze material proaspăt de plante școlii, și unde își pot câștiga elevii cunoștințe științifice-practice din domeniul botanicii.

Grădini botanice s'au înființat mai întâiu în Apus pe lângă universități și școale înalte de medicină. S'au organizat apoi grădini de studiu pe lângă școli agronomice și economice.

În veacul al XIX-lea vedem înființându-se astfel de grădini și pe lângă școli secundare și primare chiar.

Grădinile școalelor medii, cari ne preocupă în studiul de față, încă au mai multe tipuri de organizație în străinătate și la noi.

a) Există mai întâi *grădini botanice*, copiate după cele universitare, cu pretenții științifice, cultivând un mare număr de specii indigene, dar și multe exotice, în grupuri sistematice și botanico-geografice, în sere calde și florării temperate. O astfel de grădină botanică oferă prea de tot mult unui elev din școala secundară. Școlarul nu va vedea acolo «pădurea de lemne». Orașul Breslau întreține o astfel de grădină botanică pentru școalele sale medii, sub conducerea mai multor grădinari pricepuți. Elevii școalelor se plimbă numai din când în când prin grădina aceasta, fără ca să și poată însemna multe din cele văzute în trecut. Unele dintre grădinile botanice de acest fel furnisează însă și singuratecelor școli un număr mai mare de plante vii pentru demonstrații în școală, cuprinzând așadară în sine și o secție, care corăspunde la tipul de grădini ce urmează.

b) În *grădinile de plante* se cultivă într'un număr mai mare de exemplare câteva specii de plante, ce servesc ca tipuri la tratarea grupurilor sistematice mai imporante ori la demonstrarea fenomenelor și întocmirilor biologice mai interesante. Aceste grădini nu sunt îngrijite de elevi, ci de grădinari. Elevii nici n'au intrare în ele.

O astfel de grădină există spre pildă pe lângă liceul Marian din Posen. Din această grădină primesc școlile secundare din oraș 25—65 mii de plante la an. La alegerea plantelor ce se cultivă aci s'au avut în vedere plantele cari prezintă o valoare specială în învățământ, cari se găsesc în patrie ori sunt deplin incetățenite, și în sfârșit se cultivă cu ușurință, fără multă cheltuială.

c) Al treilea tip de grădini cuprinde feluritele *grădini botanice școlare*, numite și numai grădini școlare. Programele școlare, apoi legile și instrucțiunile pentru organizarea învățământului din cele mai multe țări, prevăd înființarea grădinilor școlare pe lângă toate categoriile de școale, pentru sprijinirea educației științifice și practice a elevilor. În România încă s'au introdus, după pildele din apus, sub ministeriatul lui Sp. Haret pe lângă numeroase școale primare. S'a recomandat organizarea grădinilor școlare și pe lângă școalele secundare, prin circulara Nr. 23,394 din 22 Aprilie 1909.

Grădinile acestea nu pot fi croite și aranjate după acelaș plan, ci trebuie să se acomodeze împrejurărilor felurite. Toate au însă caracteristica comună, că sunt lucrute de înșiși elevii școlii și cuprind

toți reprezentanții mai importanți ai familiilor vegetale sau a mediilor de viață ce sunt luate în programa școlăii. Grădinile școalelor primare sunt puse bineînțeles mai vârtos în serviciul agriculturii și a gospodăriei, pe când grădinile școalelor secundare introduc elevii atât în cunoștințele practice ale lucrărilor de grădină, cât și în tainele biologiei, ale botanicii sistematice și ale geobotanicii.

Evident, că o grădină botanică școlară aduce mari foloase educației științifice, practice și fizice a elevilor. Lucrând școlarii zilnic în grădină ori plimbându-se numai prin ea, ei vor putea observa dezvoltarea plantelor și condițiile felurite de traiu, influința solului, a expoziției către soare și a climatului asupra creșterii plantelor. Vor cunoaște și după nume temeinic plantele cultivate în grădină, pe cari din cărți, din determinătoare și din tablouri nu le pot cunoaște decât numai cu mare greutate. Iși pot face idee despre felurile medii de viață, despre armonia ce există între membrii aceleiași formațiuni vegetale, despre legătura strânsă ce este între animale și plante.

Și cei mai nedeprinși cu lucrul de grădină vor învăța să întrebuințeze sapa și grebla, să samene și să plivească, să sădească, să ultoiască și să recolteze semințe. Mulți îndrăgesc sănătoasa viață câmpenească și lucrul de grădină, atât de folositor cărturarilor, cari duc o viață sedentară, petrecând ziua întreagă în birou. Și nu se poate tăgădui, că lucrul în grădina botanică influințează bine asupra dezvoltării trupești a elevilor, fiind o recreație adevărată după munca spirituală încordată din școală. Aderenții așanumitei «școala muncii» salută cu bucurie înființarea grădinilor școlare de orice categorie. Iar învățământul despre natură prin utilizarea corăspunzătoare a unei grădini botanice școlare devine într'adevăr folositor, căci nu se mărginește numai la vorbărie goală, nu se sprijinește pe memorizarea inutilă de cuvinte, fraze ori cărți întregi, ci este aievea real, îmbogățind imaginația, intelectul și sentimentele. Prin grădinile școlare se realizează în măsura cea mai mare posibilă principiul observării individuale și al experimentării, temeiul progresului adevărat.

Modul de utilizare al grădinilor diferă după tipul lor. În *grădinile botanice* se plimbă numai elevii și-și înseamnă poate numele unei sau a altei plante.

Grădina de plante furnizează pentru studiul în clasă material viu de plante. Aici în liniștea și cu tot confortul școalei se studiază plantele, se analizează și se determină; totdeauna se va înzista însă asupra principiului biologic, cercetând legătura ce este între forma organismului și între modul de viață. *Grădina botanică școlară*, fiind lucrată de elevi, le dă acestora nenumărate prilejuri

de-a cunoaște viața plantelor. Dar grădinile școlare oferă și pentru studiul în clasă material abundent. Având școala o astfel de grădină, prelegerile se vor ține adesea și în liber, într'un amfiteatru al grădinii, ori în fața grupurilor sistematice și a formațiunilor biologice. Trebuie să constatăm însă, că în grădină se disciplinează mai anevoie elevii, pe cari îi distrează sgomotul vieții din jur, paserile cari ciripesc pe arbori, albinile și fluturii ce zboară prin văzduh. Este greutate în primul rând cu clasele populate (70—80 elevi ca la Blaj!).

Din expunerea de mai sus apare în mod evident convingerea noastră, că dintre toate tipurile de grădini descrise mai sus, grădinile botanice școlare convin mai mult școalelor secundare; acestea promovează în măsură mai desăvârșită interesele învățământului și ale școlarilor.

O astfel de grădină botanică școlară există pe lângă liceul românesc din Blaj. Istoricul, organizarea, împărțirea și modul utilizării ei îl vom expune în cele ce urmează, după ce socotesc, că poate fi de interes public cunoașterea acestei grădini, care poate servi eventual de model la înființarea grădinilor similare și este *cea mai veche grădină botanică școlară românească*.

II. Istoricul Grădinii botanice școlare din Blaj.

În dosul și în fața de miazăzi a mănăstirii din Blaj, zidite prin anii 1840—47, se întindea până jos în Câmpul libertății și până la biserica «orașenilor» grădina mănăstirii. În partea de cătră miazăzi unde este azi internatul de băieți, își cultivau cucernicii călugări zarzavaturile trebuincioase. În dosul mănăstirii, unde se află azi grădina botanică, era grădina de pomi, în care se găseau și câțiva arbori de podoabă, un brad și mai mulți salcâmi bătrâni, dintre cari unii mai există și în ziua de azi. În umbra acestor arbori își țineau călugării bazilitani siesta de după masă și își recitau ceasurile din ceaslov. Aici au țesut atâția inimoși călugări visurile de eliberare și înălțare a neamului nostru. T. Cipariu aici scria gazeta «Organul luminării» și lucrările asupra limbii românești. Aici au conceput învățații părinți călugări nemuritoarele lor opere de istorie și filologie românească, de teologie dogmatică și morală.

Cu timpul impuținându-se numărul călugărilor, au fost aplicați și preoți mireni celibi și căsătoriți ca profesori la școlile adăpostite în mănăstire: la «norme», gimnaziu și teologie. Profesorii aceștia au ajuns și moștenitorii unei părți din grădina mănăstirii. Grădina

de pomi a rămas neschimbată, iar dincolo de lemnăriile mănăstirii și de curtea școlii, fiecare profesor își avea stratul de legume.

Inființându-se în anii 1864/5 preparandia, cu vremea o parte a grădinii de legume s'a luat ca școală de pomi și practică economică pentru această școală (locul unde este azi curtea economică a internatului de băeți). În grădina din dosul mănăstirii starețul, părintele *Elie C. Domșa*, a început la anul 1879 să croiască mai multe cărări pe lângă cea principală, care există de mult, cu ajutorul grădinarului mitropolitan, un prusiac. Puțin după aceasta cade și prefacerea grădinii în grădină botanică a gimnaziului. Profesorul *Alexandru Uilăcan*, un pasionat amator al Botanicei, ajutat de grădinarul (pe atunci și executor comunal) Tat, a hotărât să transforme grădina de pomi a mănăstirii într'un parc și grădină botanică, cum văzuse el la Cluj. În anul 1881/82 a început să taie din pomii grădinii, a croit straturi, a plantat garduri vii, multe soiuri de arbori de prin pădurile Blajului și din grădini — pepiniere diverse, apoi multe plante perene și anuale.

Intreaga grădină a fost croită după un plan geometric, ca grădinile franceze, cu «șpalire» de Thuia, cu rondouri și garduri vii de Ligustrum și alți arbuști. Intre cărări erau «tablele», în care se cultivau reprezentanții familiilor celor mai diferite. Cele mai multe din plantele aduse la început erau flori ornamentale, cum arată catalogul lor publicat în Anuarul gimnaziului pe anul 1881/82. Aci sunt enumerate 181 specii din 53 familii. O parte a grădinii eră rezervată pentru școala de pomi, numită «despărțământul pomologic», unde făceau practică în ultoire elevii gimnaziali și studenții în teologie. În anii următori s'au cultivat și tot mai mulți frăgari în așa zisa «frăgărie», pentru hrănirea viermilor de mătasă, cu a căror cultură se ocupau foarte mulți copii de școală în acel timp.

Despre dezvoltarea grădinii în anii următori ne dau amănunte rapoartele institutelor de învățământ din Blaj. În acestea se accentuează an de an, că s'au plantat mai multe specii aduse dela câmp și din pădure. Plante de ornament, arbuști, arbori și plante ierboase perene încă au fost aduse pe bani ori primite în dar în număr considerabil aproape an de an. Printre mecenații grădinei vedem mai adeseori figurând numele inimosului român Iuliu Bardosy, inspector școlar regesc, apoi a mitropoliților Ioan Vancea și Victor Mihályi.

În anul 1893/4 a fost luată o parte mare a grădinii pentru edificiul, curtea și grădina internatului de băeți, după ce în anul 1891/2 a fost zidită aripa nouă a gimnaziului, aducând cu sine și reorganizarea unei părți a grădinii, mutarea secției de pomologie. În 1896

s'au plantat și arbori «milenari», iar mai târziu un grup de pini în amintirea reginei Elisaveta.

Plantele cultivate în «table» erau provăzute cu etichete mici de tinichea, atârinate de un părușel, purtând numele latinesc al plantei. Toate lucrările de întreținere și plantare erau săvârșite de elevii școlii. Cheltuelile de întreținere, 30—200 coroane la an, le-a suportat fondul «Bazilitan».

Neobositul profesor, acum canonic metropolitan, Alexandru Uilăcan, a stat în fruntea grădinii dela anul 1881, până în 1900/1901. În răstimpul acesta grădina botanică avea caracterul unui parc, în care se cultivau și reprezentanții diferitelor familii de plante. Există și un grup de plante medicinale și veninoase. O parte a grădinii eră, precum am amintit, școală de pomi. Elevii acelor ani de școală păstrează cu drag amintirea orelor și zilelor petrecute în lucru de grădină, și știu recită și acum încă elenchul latinesc al plantelor cultivate în straturile lor.

În răstimpul dela 1900/1901 până la 1911/12 a fost conducătorul grădinii actualul director gimnazial Dr. Ambrosiu Chețianu. În acest timp grădina botanică a făcut progrese însemnate în privință didactică. A fost redus numărul plantelor de ornament, inutile în învățământ. În locul lor au fost plantate tot mai multe specii comune din jur, a căror cunoaștere este de însemnătate mai mare. S'au cultivat în măsură mai intensivă plantele economice, feluriți pomi, cari se pot utiliza și în școală ca material de intuiție și analiză. Plantele au fost provăzute în sfârșit cu tăblițe de șindile vopsite alb, pe care este scris numele românesc și latinesc al plantei.

În vara anului 1911 a preluat conducerea grădinii autorul acestor șire. În decurs de 8 ani am căutat să înfăptuesc toate schimbările și îmbunătățirile recerute dela o grădijnă botanică școlară modernă. Am reorganizat din temelie și am întregit *partea sistematică* a grădinii; am înființat *grupurile biologice-oecologice*, cum sunt: *vegetația lacurilor*, *formațiunea pădurilor noastre mixte*, *zăvoiu*, *flora munților apuseni* și a *Câmpiei ardelene*, și *grupele geobotanice a plantelor mediterane* și a *plantelor de ornament ostaziatice*. Am întocmit apoi culturi și câmpuri de experiențe pentru *plantele de leac* și industriale, cărora trebuie să li-se dea o mare importanță în zilele noastre.

Toate plantele au fost provăzute cu etichete noi, cele ierboase cu tăblițe mici de lemn, tufele și arborii cu tăblițe mijlocii de tinichea, iar familiile și grupurile biologice și geobotanice cu table mari de lemn. Toate tablele au fost pregătite de un măsar din Blaj, iar inscripțiile le-au făcut elevii.

Pentru rechizite avem o filegorie mare, pentru semințe și tăblițe alta. Mai este și o a treia filegorie pentru vizitatorii grădinii, și numeroase bănci pe lângă cărări.

Intr'un colț umbros, adăpostit al grădinii am aranjat amfiteatral 16 bănci pentru 80 elevi. Aici se țin lecțiile de botanică pe timp frumos.

Așa s'a dezvoltat grădina botanică din Blaj acolo unde este ea azi, oferind școlai aproape tot ce se poate cere dela o astfel de grădină: material de plante, asociații sau medii de viață naturale, prilej neîntrerupt de învățatură, observație și muncă pentru elevi.

Ea va trebui nu numai susținută și de aici înainte prin muncă și jertfă continuă, ci și dezvoltată, conform cerințelor timpului. Se vor putea întocmi în ea încă un grup de plante de sărătură, o seră cu plantele exotice mai importante din punct de vedere economic, și o cultură de plante insectivore. Va trebui să fie înfățișată și viața animalică mai bine. Pe lângă insectele și viermii pe care îi întâlnești la orice pas mai avem acum șopârle în câteva ascunzșuri și multe paseri ce cuibăresc în grădină apoi bogata faună a lacului. Intr'un an am întocmit și un terariu cu broaște țestoase. Profesorul Tr. German va așeză în grădină o coșniță de albine cu păreți de sticlă pentru studierea vieții stupului. Se vor mai întocmi și alte terarii cu reptile și insecte interesante, acvarii felurite, complectând în mod norocos studiul despre natură.

În următoarele voi da lista complectă a plantelor cultivate în anii 1912—1919 în grădina școlară botanică din Blaj. N'am însemnat numele autorilor, cari au dat numele științific al plantei, fiindcă acela ușor se găsește în orice «floră» și nu are nici o importanță pentru elevi și publicul mare.

O descriere amănunțită a plantelor, arătând modul lor de cultivare și particularitățile lor morfologice-biologice, ori importanța lor sistematică, geo-botanică și economică, care le asigură un loc în această grădină, va forma materialul unei broșuri speciale.

III. Lista plantelor cultivate în grădina botanică școlară din Blaj.

A. Partea sistematică.

Partea sistematică a grădinei noastre ocupă teritorul puțin înclinat din dosul edificiului gimnazial, până la cărarea cea mare a grădinii, cu o arie de circa 4000 m². La stânga dela intrare sunt monocotilele și dintre dicotile apetelele și choripetelele, iar la dreapta familiile sympetalelor. Dupăce grădina dela început n'a fost plantată după un plan botanic sistematic, ci după principii estetice de grădinarit, admițând din punct de vedere botanic un așa numit «sistem

eclectic», cum scrie organizatorul grădinii, Al. Uilăcan, arborii și tufele nu sunt grupați strict după sistem, și nu se vor găsi în grupul familiei căreia aparțin.

Dintre plantele ierboase cele anuale și bisanuale nu sunt cetățeni statornici ai grădinei. În anii ultimi de războiu a « pierit sămânța » mai multor plante, fără ca să poată fi înlocuite, până după reluarea legăturilor de schimb cu grădinile botanice (înainte de războiu făceam schimb cu Bucureștii, Budapesta, Breslau și Cluj) și până la începerea comerciului de semințe.

Singuratecele familiei de plante sunt însemnate cu o tablă mai mare care le poartă numele românesc, și sunt încunjurate cu rozor verde de iarbă. Plantele din aceeași familie nu sunt despărțite decât printr'o cărărușă apăsată cu piciorul; toate au însă tăblițe de lemn, pe care este vopsit numele românesc și științific al plantei.

Fiecare plantă ocupă în medie 1 m², și se cultivă în cât de multe exemplare posibile, ca să poată fi împărțite și în clasă.

Unele plante sunt așezate între pietri, cum se află și în natură (Urechelnita, săpunelul de munte), altele în umbra tufișurilor (ghiocei, găinuși). Pentru plantele de apă am pregătit din jumătăți de butoaie de petrol, arse puțin, 3 bazine potrivite. Grupurile sistematice suferă mult în verile secetoase, lipsindu-ne apeductul, care să permită stropirea grădinii. Din fântâna grădinii se scoate foarte anevoie apa în udători. Unele grupuri sunt și prea umbrite de arborii grădinii.

În partea sistematică a grădinii se cultivă următoarele plante:

Clasa Algelor.

Lâna broaștelor — Specii de Spirogyra, Zgnema.

Clasa Bureților.

Ciuperca — Psalliota campestris. Se ivește spontan pe platforma de gunoiu lângă filegoria rechizitelor.

Clasa Lichenelor.

Lichena gardurilor. — Parmelia parietina. Crește pe trunchiul multor arbori și pe garduri, împreună cu alte specii de lichene.

Clasa Mușchilor.

Pe trunchiul arborilor din grădină și prin iarbă se găsesc mai multe specii de mușchi: Mnium, Polytrichum, Bryum. La fântână crește și Marchantia polymorpha.
(Va urmă).

Matematicile în școala secundară.*

Contribuții la reforma învățământului.

I.

Cine a urmărit cu atenție literatura pedagogică universală din ultimii decenii își va aduce desigur aminte de nemulțămirea generală ce primea o expresie tot mai vădită, decâteori ajungea să se discute învățământul matematicilor din școlile secundare. Părerea generală era, că matematicile, așa cum se propun ele azi, nu corespund nici pe de parte exigențelor impuse de timpurile în cari trăim. Se simțea în măsură tot mai mare necesitatea unei reforme radicale care să transforme până în temelii acest ram al învățământului secundar, dela care se putea cu drept cuvânt aștepta o hotărâtoare influință asupra mentalității generațiilor viitoare. Curentul care se pornise cu mulți sorți de isbândă și care avea să pregătească terenul pentru ducerea la îndeplinire a ideilor reformatoare fu brusc întrerupt de războiul mondial care izbucni în vara anului 1914. Dar nenumăratele încercări cari s'au făcut în toate statele culte au fost încununate de succese în așa măsură, încât e sigur, că deodată cu restabilirea păcii, învățământul matematicilor se va reforma pe toată linia în sensul noilor idei ce agită lumea oamenilor de școală, cu atât mai vârtos, devreme ce învățămintele războiului vorbesc de asemenea în favorul acestei reforme.

E deci lucru firesc, ca acum când e vorba de o reformă radicală a învățământului nostru secundar, să avem în vedere toate mișcările cari ținesc îmbunătățirea acestui învățământ și în special să ne dăm seama de ideile cari conduc pe aceia cari vor să prefacă din temelii învățământul secundar al matematicilor.

Științele exacte au realizat în timpul din urmă progrese uriașe. Școala secundară trebuie să țină seama de ele. Fiind ea chemată să împărtășească elementele unei culturi universale, e lucru de sine înțeles, ca cele ce se învață în licee, să se aducă în deplină consonanță cu aceea ce înțelege spiritul vremii și concepțiile de viață ale timpurilor noastre sub aceste elemente. E neîndoios, că principiile fundamentale ale științelor naturale câștigă din zi în zi teren tot mai întins, că progresele mari pe cari le înregistrează pas de pas fizica modernă lămuresc tot mai deslușit legile eterne cari călăuzesc lumea

* Avem în vedere în prima linie școala care va înlocui în viitor gimnaziul de azi.

fizică. Nu există ram al științei unde să nu se resimtă influința binefăcătoare a descoperirilor realizate în domeniul vast al fizicii. Să ne gândim numai la descoperirile făcute în legătură cu aflarea radiului, descoperiri cari au aruncat o intensivă dungă de lumină în structura atomică a materiei, luând vâlul de peste o parte a lumii, care până de curând se consideră de un domeniu al metafizicii. Mai mult. Analogiile luate din viața fizică sunt menite să tălmăcească azi o mulțime de fenomene din viața psihică, sociologia toată se clădește azi pe principiile biologice ale științelor naturale, iar legile mecanicii raționale se pot aplica prin analogie admirabil la fenomenele sociale ale vieții omenești. Principiile fundamentale ale științelor naturale au primit azi o aplicare atât de vastă, încât influința lor se resimte în tot felul de cugetare al omenimii. Fiecare om cult simte azi necesitatea, să pătrundă în tainele științelor naturale și să le înțeleagă principiile fundamentale, cari stau azi la temelia concepției universale de viață. Dar dintre acestia foarte puțini ajung la vre-un rezultat. Cei mai mulți se opresc plini de decepții la mijlocul drumului, cultura lor matematică prezintă astfel de lacune, încât li-e cu neputință să urmeze până la sfârșit firul cercetărilor întreprinse. Din sufletul lor lipsesc aproape toate elementele, abstracțiunile, icoanele simbolice și adevărurile acelea, cu cari operează științele naturale în cercetările lor. Matematicile ce se propun azi în școlile secundare nu contribuie întru nimic la formarea unei concepții științifice de viață. Într'adevăr, în ce consistă azi învățământul matematicilor la noi, dacă nu într'o obositoare gimnastică a creierului cu nenumeratele silogisme euclidiene, sau în accentuarea unilaterală a unor mijloace auxiliare sau artificii de calcul, cari conduc la rezolvirea unor probleme, de-o valoare curat formală, ce n'au nimic a face cu cele oferite de viață. Un balast lipsit de viață, ce nare nici o legătură cu conținutul sufletesc oferit de celelalte obiecte de învățământ, e menit azi se umple capul bieților elevi și să-i deguste repede de studiul abstract al matematicilor. Din toate acestea rezultă imperios necesitatea unei reforme. Învățământul matematicilor pentru școlile secundare trebuie transformat din temelii în așa senz, ca toate abstracțiunile pe cari le reclamă formarea unei concepții științifice de viață să-și aibă întrânsul locul lor cuvenit.

Concepția filozofică a naturii, așa cum există ea azi, avem s'o mulțămim în prima linie geniului prodigios al lui Newton. El a fost acela care a stabilit principiile fundamentale ale mecanicii generale, clădind din noțiunea spațiului, a timpului, a masei, a inerției, a forței și a accelerațiunii, din raporturile stabilite între aceste noțiuni teme-

liile pe cari se sprijinește grandiosul edificiu al filozofiei naturale. Desigur n'a fost o întâmplare oarbă, că întemeietorul acestei concepții filozofice a fost în acelaș timp inventatorul calculului infinitesimal. Intre concepția newtoniană a naturii și matematica mărimilor infinit de mici există o legătură atât intimă, încât una nu poate fi înțeleasă fără de cealaltă. Nu putem să ne dăm seamă de abstracțiunile mari ale cugetării infinitesimale, fără să ne luăm refugiul la icoanele pe cari ni-le imbie filozofia naturii contemplată de Newton și invers, fără de-a cunoaște elementele calculului infinitesimal nu vom putea să înțelegem noțiunile fundamentale ale fizicei. Să mă explic. Fenomenele naturii nu sunt altceva decât schimbările continue prin cari trec corpurile din natură. O schimbare e condiționată de alte schimbări cari la rândul lor au fost pricinuite de altele. Studiul fenomenelor fizice ne conduce deci necesar la noțiunea funcției și la idea continuității. Așa de pildă la o mișcare neregulată iuțea e o funcțiune a timpului, ea variază clipă de clipă, e supusă unei variațiuni continue. Dar mintea noastră nu-și poate da seamă decât de mișcările uniforme la cari iuțea rămâne în tot timpul constantă. Voind prin urmare să studiem mișcările variate, vom fi siliți să ne luăm refugiul la abstracțiuni, să descompunem întreaga mișcare în intervale infinit de mici și să privim în cadrul acestor intervale mișcarea de uniformă. Astfel ajungem la noțiunea iuțelii momentane, care variază încontinuu și care ne conduce necesar la ideia forței ce acționează neîntrerupt. Am putea să sporim exemplele ca să dovedim și mai bine că lipsind elementele unei cugetări infinitezimale orice înțelegere a principiilor, cari alcătuiesc temelia concepției științifice de viață, devine iluzorică. Voind deci ca școala secundară să pregătească pe elevi pentru adoptarea unei concepții științifice de viață, va trebui să ne îngrijim, *ca studiul intuitiv al funcțiunilor, noțiunea limitei și elementele calculului infinitesimal să fie sâmburele învățământului secundar al matematicilor*. Noțiunea funcțiunii trebuie să devină centrul de greutate al instrucțiunii matematice. Toate problemele pe cari ni le imbie studiul matematicilor trebuie să le privim sub unghiul de vedere variat al funcțiunilor. A obicinui pe elevi să cugete în funcțiuni, iată care trebuie să fie tendința noastră. Pretutindeni în natură nu vedem altceva decât dependența mărimilor deolaltă, de ce nu i-am obicinui pe elevi să privească în fiecare expresie algebrică o funcțiune care variază după felul cum alegem variabila independentă.

O reformă a matematicilor pentru școalele secundare făcută în acest senz nu va însemna o nouă îngreunare a programei de studii,

dimpotrivă, prin casarea unor partii rigide, lipsite de orice interes se va ușura în mare măsură instrucția matematică. Pe de altă parte tratarea funcțiunilor, reprezentarea lor geometrică, nenumăratele probleme de maxim și minim, aflarea volumelor prin integrare, dezvoltarea funcțiilor în serii infinite, etc. etc. constituie în sine o materie atât de interesantă, încât elevii și-o asimilează fără a simți vre-o greutate. Ca profesor la liceul din Brașov, unde continuând pe cărările începute de colegul A. Ciortea și de mult regretatul său tovarăș de muncă T. L. Blaga, am încercat în clasa VII să tratez elementele calculului infinitesimal, m'am putut convinge că această materie a pricinuit elevilor mai puțină oboseală și mai multă plăcere decât multe capitole din materiile tratate în celelalte clase. Abia aici li s'a deschis ochii, înțelegând că a face matematică nu înseamnă a-ți dobândi numai dexteritatea de-a ști rezolvî, prin artificii de calcul, un sistem de ecvații întortochiat, ci înseamnă a te obicinui să rezonezi, să-ți dai în fiecare moment seama de variațiile cărora sunt supuse fracțiunile tratate și variind constantele să cauți să generalizezi problema care te preocupă. Așadar așezând funcția în inima instrucției matematice ea poate să devină totodată o însemnată chestiune de metodă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

În programele de studii scopul matematicilor pentru licee se fixează în chipul următor: Se spune anume că ele urmăresc două scopuri, unul formal și altul material s'au practic. Scopul formal rezidă în dezvoltarea puterii de intuiție și judecată a elevului, în tendința de a introduce în spiritul elevului «o logică fină și strinsă și de-a imprimă raționamentului putere și exactitate». Ca scop material se accentuează de obicei «dobândirea siguranței și îndemnării în calcul». Am văzut în capitolul anterior că scopul material al matematicilor în licee nu se poate mărgini numai la atâta. După cele expuse acolo scopul lor practic ar fi cu mult mai larg și anume: dobândirea unei culturi matematice potrivite pentru câștigarea unei concepții de viață științifice. Dar formularea scopului practic în acest chip rezultă totodată din chiar rostul matematicilor. Căci la urma urmelor ce se urmărește în viață cu matematicile? Ne vom folosi de o analogie, ca să putem da un răspuns cât se poate de clar la această întrebare.

Matematica pură are în multe privințe o asemănare perfectă cu limba. Limba operează cu cuvinte, matematica cu numere. Regulele gramaticale ne ajută să combinăm diferitele cuvinte într'olaltă al-

cătuind judecăți, operațiile matematice realizează legături între anumite cantități, dându-ne diferitele formule, cari exprimă totatătea raporturi cantitative. Pentru o minte disciplinată, care e în stare să privească dincolo de numerele algebrice, aceste formule sunt totatăt de elocvente, ca-și propozițiunile, a căror adevăr e de sine înțeles. Adevărul cuprins într'o formulă ș,ar puteă exprimă, ce e drept, și prin cuvinte, decât că felul acesta de a-l expune nu se poate asemăna, în ce privește claritatea și preciziunea, nici pe departe cu forma concisă a formulei. Matematica nu e deci altceva decât o limbă, a cărei cuvinte sunt numerele, iar regulile gramaticale operațiile ei fundamentale, o limbă absolut exactă, care exprimă precis și concis raportul de măsură sau dependența dintre diferitele obiecte și fenomene ale lumii interne și externe, decât ori acestea dovedesc o anumită regularitate în felul lor de a fi.

Cu ajutorul limbii nu suntem în stare să facem numai gramatică, ea ne ajută în acelaș timp să exprimăm adevăruri din toate ramurile științei. Acelaș lucru și la matematici. Cu ajutorul lor suntem în stare să exprimăm adevărurile nu numai din domeniul lor propriu, ci din toate domeniile științelor, unde există o anumită regularitate. Din posibilitatea de a puteă exprimă cu ajutorul limbii adevăruri din toate ramurile științei rezultă folosul colosal pe care ni-l îmbie ea. Tot asemenea folosul mare al matematicilor rezidă în faptul că le putem aplică la exprimarea adevărurilor din diferitele ramuri ale științei unde există regularitate. Ele au deci totodată menirea de a ne îmbogăți cunoștințele.

Judecând matematicile sub acest raport de idei, e clar că ele urmăresc două scopuri: odată stabilirea legilor lor proprii, apoi aplicarea acestor regule la exprimarea adevărurilor din diferitele ramuri ale științelor exacte.

Din aceste considerații trebuie să purcedem voind să stabilim scopul material al matematicilor în școalele secundare. E adevărat că liceele nu sunt școli de specialitate, dar tot atât de adevărat e că a face din calcul numai exercițiu mental, fără a căută să-l aplicăm la problemele pe cari le impune viața, ar însemnă a isprăvi lucrul numai pe jumătate. Deci instrucția matematică în licee trebuie făcută astfel, ca elevii pe de o parte să-și dobândească o orientare sigură în operațiile fundamentale ale matematicilor, ear pe de altă parte să se obicinuiască a aplică legile matematice la diferitele probleme potrivite mentalității lor cari au ca scop împărtășirea culturii generale prescrisă de concepțiile de viață ale timpurilor în care trăim.

Am văzut în capitolul anterior, cari sunt concepțiile de viață dominante azi, și ce fel de elemente să recer la dobândirea culturii generale dictate de aceste concepții de viață. Reasumând cele spuse până aci urmează că liceul trebuie să împărtășească elevilor săi cultura matematică, necesară pentru înțelegerea științifică a naturii și a problemelor pe cari le ofere ea.

Ne rămâne să cercetăm în ce măsură promovează reforma accentuată de noi acest scop mai înalt, în ce măsură contribuie studiul aprofundat al funcțiunilor la înțelegerea legilor matematice și întrucât mijloacește acest fel nou de a trata matematicile aplicarea cât mai întinsă a lor.

Se accentuiază mereu, că pentru a înțelege matematicile trebuie să ai din naștere o dispoziție specială pentru abstracțiunile pe cari le reclamă studiul lor, că mentalitatea matematicianilor își are structura sa specială pe care școala nu e în stare să o creeze din nimic acolo unde ea lipsește cu desăvârșire. Această sentință rostită mai ales de laicii cari în licee nu s'au putut împretini cu studiul abstract al numerelor s'ar părea la primul moment îndreptățită, dar examinându-o mai de aproape vom vedea că nu e întemeiată pe deplin. Intre specialiști există altă părere. Oricare profesor de matematici a putut să constate între elevii săi două feluri de tipuri. Sunt o seamă de elevi cari urmăresc argumentările logice cu multă ușurință, dar mintea lor abzice orice serviciu, de câteori e vorba să privească în spațiu, și sunt apoi alții cari au dela natură o puternică dispoziție intuitivă, dar nu sunt în stare să urmărească până la sfârșit un silogism mai lung. Unii au dela natură dispoziția de-a rezolvi problemele mai ales prin apucături logice, ceilalți se dovedesc abili mai ales în aplicarea geometriei și dedicându-se studiului matematicii tind se rezolve toate problemele matematice, de orice natură ar fi ele, pe cale geometrică.¹ Deci nu se poate susține apodictic, că dispoziția matematică se moștenește prin naștere. Atâta putem spune, că unii oameni au dela natură o înclinare spre argumentări logică, iar alții au din naștere o mai pronunțată facultate intuitivă. La unii prevalează una, la alții cealaltă din aceste două facultăți, dar tipuri cărora să le lipsească amândouă dispozițiile acestea, nu vom putea afla între indivizii normali. Urmează din cele spuse că, dacă voim ca înștrucția în matematici să fie încununată de succes, va trebui să căutăm să desvoltăm amândouă aceste facultăți, să nu ne mărginim

¹ Vezi H. Poincaré. La valeur dela science. Cap I., unde vorbește de intuiția și logica în matematici.

numai la dezvoltarea puterii logice în detrimentul puterii de intuiție ci amândouă să le cultivăm în deplină armonie. Dacă procentul acelor, cari nu sau putut împretini cu matematicile, e atât de mare, vina nu e a lor ci a școlii secundare în care au crescut. Fiind ei dela natură dispuși pentru intuiție, școala în loc să deșvolte această facultate înăscută a lor, li-a mortificat spiritul cu argumentări logice fără de sfârșit. Vom avea deci în viitor să punem mai mare pond pe dezvoltarea puterii de intuiție. Cu cât sunt mai variate aspectele sub cari prezentăm acelaș lucru, cu atât se va imprimă el mai bine în memorie.

Iată dar unde rezidă importanța metodică pe care o are reforma urmărită de noi. Tratarea matematicilor consecvent sub aspectul funcțiilor, înseamnă să dezvoltăm în măsură mare intuiția. Privind în fiecare expresiune algebrică o funcțiune și reprezentând o pe cale geometrică, între expresiunea algebrică și diagrama primită se realizează o legătură atât de intimă, încât de câteori apare în conștiință noțiunea algebrică, ea e însoțită în acelaș timp de icoana ei geometrică, aceste două se întăresc reciproc, clarificând nespuse de mult adevărul matematic ce stă la bazele lor. Așa dară studiul funcțiilor nu va contribui numai la dobândirea legilor matematiche, ci în acelaș timp ne dă posibilitatea de a le fixa cât se poate de adânc în memorie. Să luăm un exemplu. Puterile și rădăcinile le tratam în trecut pe baze curat algebrice. Fără a căută se le facem intuitive, le consideram de niște mărimi algebrice și săvârșind cu ele diferitele operații algebrice ajungeam la o serie de definiții cari trebuiau ținute în memorie. Acum însă vom privi potențele de niște funcțiuni, cari reprezentate pe cale geometrică ne dau tot atâtea parabole. A studiă potențele, sau a urmări variațiile cărora sunt supuse parabolele în diferitele lor poziții, înseamnă acelaș lucru. Dacă în funcția $y=x^n$ privim pe y de variabilă independentă, ear pe x de variabilă dependentă, ne vom putea ușor da seama de funcțiunea $x=\sqrt[n]{y}$ ajungând, necesar la studiul rădăcinilor, deci parabola $y=x^n$ ne arată totdată și variațiile cărora e supusă funcția $x=\sqrt[n]{y}$, luând ca variabilă independentă ordonată. Vom luă apoi funcțiunile exponențiale și vom studiă variațiile lor, ele ne vor arată cum variază puterea cu exponentul, ce înțeles au exponenții negativi și fracționari, de ce este egal la 1 potența 0 a oricărei mărimi etc. La deducerea operațiilor fundamentale cu puteri și rădăcini ne vom luă refugiul la diagrame, de câteori ele sunt chemate să scoată mai bine la iveală particularitatea regulei stabilite. În felul acesta ne vom trudi ca fiecare noțiune algebrică să o incopciem de câte-o icoană geometrică, menită

să plutească înaintea ochilor noștri sufletești de câteori avem vre-o nedumerire privitor la noțiunea pe care o reprezintă. În loc de a spori numărul definițiilor și al argumentărilor logice ne vom da silința ca expresiunile algebrice să se prefacă în conținutul intuitiv al sufletului elevilor. Abstracțiunile făcute prea de timpuriu slăbesc temeliile edificiului pe care voim să-l clădim, amenințându-l în curând cu prăbușire.

Dar, pentruca temeliile culturii matematice, pe care voim să o împărtășim elevilor, să fie cât se poate de solidă, se recere o cât mai vastă aplicare a matematicilor. Va trebui deci pe viitor să deschidem în liceu larg porțile matematicilor aplicate. Geometria ne îmbie un teren întins pentru aplicarea cunoștințelor matematice. Dacă studiul funcțiilor, construirea diagramelor, rezolvirea problemelor algebrice prin reprezentări geometrice, reprezentarea grafică a funcțiilor algebrice și transcendentele ne duc la geometrizarea algebrei, pe de altă parte reforma va căuta prin aplicarea analizei matematice să aritmetizeze geometria. Calcularea fețelor și-a volumelor prin integrare ne dă o bogată materie de matematică aplicată. Reforma va avea deci ca urmare căderea păreților chinezești cari au existat până de curând între algebră și geometrie.

O altă aplicare vastă află matematicile la calculul intereselor compuse, la scontarea compusă, la sumarea și scontarea rentelor, la construirea tablourilor de amortizație. Reforma va pune un deosebit pond pe acest capitol de matematică financiară. Nu mai puțină matematică aplicată facem atunci, când rezolvim prin sistemele de ecvații diferitele probleme pe cari le îmbie cu îmbelșugare viața de toate zilele. Ne vom feri de problemele cari n'au decât o valoare formală. Viața ne ofere probleme pentru ecvații în așa abundență, încât nu e nevoie să ne luăm refugiul la născociri artificiale.

Și în fine studiul fizicei este un nesecat isvor de probleme pentru aplicarea matematicilor, dar tot odată u. a. bun prilej și pentru o mai temeinică înțelegere a rosturilor lor. Aici iese la iveală folosul mare pe care ni-l îmbie calculul infinitezimal. E lucru știut, că de câte ori ne aflăm înaintea unei probleme de mecanică, voind a o rezolvi cu ajutorul matematicii elementare, întimpinăm totdeauna greutăți enorme. Eram nevoiți să facem o mulțime de ipoteze, să neglijăm cantități, fără să fi fost în stare să motivăm cu toată strictețea pașii făcuți. Folosindu-ne de elementele calculului infinitezimal aceste greutăți cad dela sine. Formule, cari mai nainte reclamau calculări chilometrice, se pot deduce acum cu ușurință uimitoare. Am văzut în capitolul precedent, cum noțiunile fundamentale ca iuțea, acce-

lerațiunea, potențialul etc., abia aici ajung să fie lămurite pe deplin cum studiul lor abia acum e în stare să reflecteze adevărata lumină asupra tainelor cari ascund principiile fundamentale ale științelor exacte. De aceea nu vom mai stărui asupra acestui punct însemnat, ci vom trece la expunerea în linii generale a reformei pe care o credem noi de potrivită pentru îmbunătățirea învățământului matematic în liceele noastre.

III.

Când am compus acest proiect de reformă, am avut în vedere programa de studii ce se folosește azi în liceele noastre, fiind firm convins, că o reformă nu se poate duce la îndeplinire decât treptat în curs de mai mulți ani.

De aceea, întrucât s'a putut, am menținut scheletul programei vechi, mărginindu-ne numai la completări și modificări esențiale.

Pentruca reforma contemplată de noi să fie încununată de succese, se recere să disciplinăm mintea copiilor încă din bun timp pentru înțelegerea materiei ce se va trata în clasele superioare. Aritmetica și geometria din clasele inferioare ne dau adeseori prilej de-a aduce la suprafață, deși într'o formă deghizată, noțiunea funcțiunii. La aritmetică vom căuta, ca noțiunile numerelor să nu se desvoalte în sufletul copiilor ca niște numere abstracte, ci totdeauna ca icoana diferitelor mărimi. În loc de-a umplea mintea copiilor cu definiții și demonstrații, ne vom strădui ca numerele să devină conținutul intuitiv al sufletului lor. Aceasta trebuie să o avem în vedere mai ales la noțiunea fracțiilor. Materia din cl. II și a III se va putea cu mai bun succes trata, abandonând regula de trei și purcezend din noțiunea vie și intuitivă a fracțiilor, care ne conduce direct la raporturi și porțiuni. Reprezentări grafice — firești primitive — putem face deja în clasele inferioare, materia de aici ne dă nu odată prilej potrivit. Adeseori ele sunt chemate să lămurească pe deplin rezultatul dobândit pe cale aritmetică. Experiența ne dovedește, că diagramele nunumai că ușurează învățarea regulilor abstracte, ci în acelaș timp desvoltă prin varietatea lor interesul copiilor și face instrucția mai vie. Ele aduc viața în știința care multora se pare nespuse de seacă, atrag atenția și a elevilor mai slabi, întipărind adânc în memoria lor formulele pe cari le reprezintă.

În clasa a III, după ce am isprăvit materia aritmeticeii, toate regulile primite le turnăm în formule și facem astfel trecerea la algebră, din care unele partii mai ușoare se pot trata deja aici.

Geometria claselor inferioare poate fi deasemenea un bun teren pentru pregătirea minții copiilor spre cugetarea în funcțiuni. Firește aici trebuie să abandonăm rigiditatea figurilor geometrice și să le lăsăm a fi variabile, iar porțiunile lor să le considerăm ca dependente unele de altele atât ca poziție cât și ca mărime. Acest fapt se poate realiza deja în clasele inferioare, dacă lăsăm ca punctele să se miște, liniile să rotească și să se deplaseze, și atragem atenția copiilor asupra faptului cum variază sau cum nu se schimbă proprietățile figurilor prin aceste mișcări. Având acestea în vedere mai ales la construcțiuni, ele vor servi ca un admirabil mijloc auxiliar la dezvoltarea geometrică a noțiunii de funcțiune. Tratarea axiomatică, deductivă a geometriei trebuie surghiunită din clasele inferioare. Exercițierea ochiului și a mânei, observarea și aprecierea mărimilor, folosirea riglei, a compasului și a măsurilor metrice sunt temeliile pe cari vom clădi, prin mijlocirea experiențelor, întâile cunoștințe geometrice.

Din cele spuse rezultă necesar, că aritmetica și geometria în clasele inferioare numai pot fi privite ca două obiecte de sine stătătoare, ele trebuie să ajungă în aceeași mână, formând un singur obiect de învățământ, la fel ca în clasele superioare. Vom despărți deci desemnul de geometrie.

În clasa a patra vom începe apoi tratarea sistematică a funcțiilor în legătură cu reprezentarea lor geometrică. Afară de materia algebrică prescrisă pentru acest an vom lămuri mai bine noțiunea coordonatelor și vom construi cu elevi o seamă de diagrame: spre pildă vom reprezenta geometric variațiile prin care trece cursul unei hârtii de valoare cu timpul, variația temperaturii în cursul zilei, cum variază depresiunile în urma presiunii atmosferice, procentul de mortalitate cu etatea, dobânda cu capitalul, darea cu venitul, aria triunghiului cu înălțimea, diagonala paralelogramului cu laturea, etc. Științele folosesc azi diagramele pas de pas. Curbele febrei, diagrama pentru mersul trenurilor, diagrama presiunii atmosferice oferită de barograf, sunt cunoscute pretutindeni. Acest fel de intuire e azi atât de popular, încât nu putem admite, ca cineva să părăsească clasa a IV, fără a cunoaște rostul diagramelor și a să ști orientă văzându-le. În legătură cu ecvațiile, vom începe în fine studiarea și reprezentarea geometrică a funcțiilor lineare: $y = mx + n$ și $ax + by + c = 0$. Vom calcula coordonatele punctelor în care se întretate dreptele, sau invers, vom rezolvi pe cale geometrică un sistem de ecvații cu două necunoscute, De aici începând reprezentările geometrice însoțesc nefcetat lecțiunile matematice, oferindu-ne un deosebit avantajiu metodic. Vom încheia în fine cu rezolvirea inecvațiilor de gr. I.

În clasa a V vom lua, în legătură cu puterile și rădăcinile, funcțiunile de gradul al II-lea, studiindu-le variațiile și reprezentându-le geometric. Vom trata parabola în diferitele ei poziții, probleme, cari ne conduc de sine la rezolvirea ecvatiilor de gradul II. Vom lua apoi parabolele de grad superior, funcțiunile exponențiale și reprezentarea lor, ecvatiile cercului, a elipsei și a hiperbolei, ecvatii cari la corpurile de rotație au un rol atât de important. Vom pune un deosebit pond pe faptul, ca elevii să găcească din forma ecvatiei proprietățile curbelor, să observe raporturile de simetrie, să studieze intersecția lor prin drepte și astfel să se obicinuiască la rezolvirea geometrică a sistemelor de ecvatii de gradul II. La sfârșit se poate lua și aici rezolvirea inecvatiilor de gradul II. Din geometrie vom trată sistematic planimetria reducând, întrucât se poate, materialul și spoțând mai ales la iveală părțile cari promovează cugetarea funcțională. Cu multă stăruință vom căută să aplicăm matematica la problemele variate, pe cari le îmbie în abundență acest ram al geometriei.

În clasa VI începem cu logaritmi pe care nu-i definim prin progresii, ci cu ajutorul funcțiunilor exponențiale. Având înaintea noastră curba funcțiunii exponențiale, problema logaritmilor se reduce la aflarea abscisei fiind date ordonatele. În legătură cu logaritmi luăm progresele precum și calculul intereselor compuse și a rentelor. Aici ni se dă un bun prilej de-a face matematică aplicată. Calculăm anuități și construim tablouri de amortizare. Ar fi însă greșit să ne mărginim a opera numai cu interese decursive, în viața financiară interesele anticipative obvin tot atât de des ca și cele decursive. De asemenea nu ne vom feri a folosi la calculări din când în când și tabelele. În legătură cu problema capitalizării continue putem introduce pe e.

Din geometrie tratăm trigonometria plană, exercitând cât de des măsurarea absolută a arcelor.

Materialul schițat pentru clasa a VI ne dă în abundență prilej de-a studiă variațiunile funcțiunilor transcendente și a le reprezentă pe cale geometrică. Începem cu funcțiunile logaritmice și trigonometrice cele mai simple și treptat le complicăm. Funcțiuni ca $y = ax + b \sin x$, $y = a \sin x + b \cos x$ se pot reprezentă, fără a pricinui greutăți.

Calculul infinitesimal e rezervat pentru clasa a VII. Vom începe cu definirea limitei. Vom rezolvî câteva probleme privitor la aflarea limitei, când x tinde spre 0 sau infinit, și vom calculă valoarea unor funcțiuni cari pentru anumite valori ale variabilei iau formă nehoțărîtă. În legătură cu studiarea continuități funcțiunilor dăm defi-

niția și interpretarea geometrică a derivatei. Rămâne acum, după ce elevii cunosc regulile privitor la formarea derivatei, să studiem variația funcțiilor, ținând seamă de derivata lor. Acest studiu ne conduce la noțiunea de maximum și minimum. Căutarea directă a câtorva maxime și minime e capitolul ce încheie partea întâi a calculului infinitesimal.

La calculul integral, înainte de ce am expune teorema fundamentală a integralului, ne mărginim la calculări de fețe și volume prin integrare. În cursul acestor probleme elevul se poate convinge ușor, că integrarea nu e altceva decât inversarea diferențierii și își poate ușor câștiga câteva reguli de integrare. Mai târziu, după ce elevii s'au prietinit de-a binele cu integrarea și știu socotii volumul corpurilor de rotație, îi conducem la integrarea prin substituție și la cea parțială. Probleme fizice, ca aflarea centrului de greutate sau a momentului de inerție, sunt potrivite pentru a scoate la iveală folosul mare al integralelor.

În partea a treia vom aplica calculul infinitesimal la mecanica generală. Iuțeala, accelerațiunea și potențialul sunt niște noțiuni pe cari nu le putem înțelege decât numai în lumina calculului infinitesimal. Spațiul parcurs de mobil și o funcțiune a timpului. Pornind acum dela întrebarea, că ce avem să înțelegem sub iuțeala la o mișcare neregulată, vom ajunge la rezultatul că ea nu e altceva decât derivata întâi, iar accelerațiunea derivată a doua a spațiului, fiind variabila timpul. Știind acestea și cunoscând din experiență formula spațiului, vom putea ușor afla iuțeala și accelerațiunea mișcării uniform accelerate, la aruncarea verticală și piezișe, accelerațiunea centripetă, accelerațiunea mișcării armonice etc.

Vom trece apoi la mișcarea rotativă, arătând cu ajutorul aceleiași metode, ce avem să înțelegem sub iuțeala și accelerațiunea unghiulară. Vom calcula energia actuală a corpurilor rotitoare, vom deduce teorema fundamentală a mișcării rotative, și pe urmă vom trata mișcarea pendulei fizice. O scurtă introducere în teoria potențialului unei scoarțe sferice, calcularea lucrului mecanic și a forței cu ajutorul potențialului vor fi de lipsă pentru înțelegerea energice, care azi joacă un rol atât de însemnat la explicarea diferitelor fenomene fizice.

Din geometrie în clasa VII vom lua geometria în spațiu. Suprafața și volumul corpurilor geometrice le vom socoti în mare parte prin integrare. În fine vom rezolvi mai multe probleme, cari contribuie parte la dezvoltarea intuiției spațiale, parte la reînprospătarea cunoștințelor din trigonometrie.

În clasa a VIII, se vor trata elementele combinatorice, teorema binomială, seriile infinite, criteriul de convergență stabilit de Dalember și Cauchy, dezvoltarea funcțiilor în serii, seria lui Taylor și a lui Mac-Laurin, definiția lui e , etc.

Din geometrie luăm elementele trigonometriei sferice cu aplicări la cosmografie și recapitulăm și completăm problemele mai simple din geometria analitică plană, probleme cari sporadice s'au ivit deja în clasele anterioare în legătură cu studiarea funcțiilor lineare și de gradul II.

IV.

Aceasta ar fi, în linii generale, materia pe care o credem potrivită pentru liceele cari vor avea să înlocuiască gimnaziul de azi. Ea s'ar putea aranja și astfel, lucrul principal e să se mențină ideia conducătoare care strebate întreg planul ca un fir roșu, ideia, că noțiunea funcțiunei e simburile în jurul căruia trebuie să se învârtă întreg învățământul matematicilor.

Un profesor care-și cunoaște elevii va ști, unde va avea să zăbovească mai mult și peste care partii va putea trece mai ușor. De aici însă rezultă, că profesorului trebuie lăsată toată libertatea, el nu se va putea ține strict de programă. De altfel e fapt constat, că întâia condiție a oricărei dezvoltări e abandonarea formalismului. Șablonul omoară. Școala fiind un organism viu trebuie să împlinească această condiție, ea trebuie să se desvoalte an de an și să delature toate obstaculele cari i se pun în calea dezvoltării. Programele se fac pentru ani de zile, dar știința se desvoaltă din an în an, experiențele pedagogilor mari aduc la suprafața vieții școlare an de an noi probleme, față de cari profesorul zilelor noastre nu poate rămâne refractar. El trebuie în fiecare an să-și revadă munca din trecut și să schimbe unde simte de lipsă. A te oprî în acest drum natural al evoluției înseamnă a fi retrograd. Programa trebuie deci compusă astfel, încât să nu însemneze pentru profesor o încătușare.

Și încă ceva. Auzim mereu accentuându-se unificarea învățământului, crearea unei școli unitare pentru întreg teritoriul României mari. Ancheta care s'a întrunit nu de mult în Sibiiu, cu scopul de a elabora programa pe seama școalelor medii dela noi a fost condusă de această lozincă. Ca bază s'a luat programa de studii din România veche, programă ce reclamă deasemenea necesitatea unei revizuirii. Intr'adevăr, dacă urmărim cu atențiune învățământul matematicii prescris de această programă, ne vom putea ușor convinge, că el nu e străbătut de curentul puternic de reformă ce se agită în

apus și pe care am căutat să-l talmăcesc în cadrele acestui articol. Prea să are acolo în vedere exclusiv numai scopul formal pe care-l urmărește studiul matematicii în școala secundară și care rezidă în dezvoltarea puterii de intuiție și de judecată a elevului. Scopul material accentuat de noi, adică dobândirea unei culturi matematice adecvate principiilor fundamentale ale științelor naturale, se pierde cu totul în raționamentele geometrice și aritmetice și în continuă tendință de a se împărtași elevilor cât mai multă siguranță și dexteritate în mânuirea calculului.

Noi voim însă altceva, voim ca elevul care trece bacalaureatul și se dedică unei cariere, oricare ar fi ea, se fie un om întreg, înzestrat cu elementele culturii universale, pe care le impune concepțiile de viață ce sunt dominate azi. Azi trăim în eră științelor naturale, dela un om cult să recere deci să cunoască principiile fundamentale ale acestora. Un coleg de al meu cetise niște convorbiri științifice scrise la înțelesul tuturor și nu se putu nici decum împacă cu zicerea aflată acolo, că anume entropia universului tinde spre un maximum; explicațiile mele desigur nu l-a putut dumiri, lipsindu-i elementele acelei culturi matematice, fără de cari orice înțelegere a principiilor fizice devine iluzorică. Noi nu vom cere dar dela elev să-și însușească dexteritatea de a face jonglerie cu artificiile de calcul, ci vom pretinde dela el să-și dobândească acea cultură matematică, ce se recere azi — în epoca științelor naturale — dela fiecare om cult.

Nu ne putem în fine nici decum împacă cu ideea ca fizica să formeze cu chimia un grup de studiu, câtă vreme chimia e mai aproape de mineralogie, iar fizica se potrivește mai bine în societatea matematicii, de cari o apropie exactitatea legilor fizice.

Mai mult, o înțelegere deplină a fenomenelor fizice e azi cu neputință fără de motivarea lor matematică. În alt loc am arătat în ce măsură contribuie teoria funcțiunilor și mai ales calculul infinitesimal la înțelegerea principiilor generale cari se găsesc la temelia studiului fizic. Din expunerile acelea rezultă necesar, că dobândirea rezultatelor dorite se va ușura în mare măsură, dacă atât matematicile cât și studiul fizicii se propune în aceeași clasă de acelaș profesor. El va înțelege mai bine, cari sunt lacunele din studiul fizicii cari trebuesc întregite prin lecțiile ținute în orele de matematică. Și în fine e știut, că tratarea cu succes a fizicii nu se va putea face, fără ca elevii să ia parte activă la săvârșirea experiențelor. Decât că acestea numai atunci contribuie la înțelegerea fenomenelor, dacă prin ele se va urmări nunumai studiarea fenomenului din punct de

vedera calitativ ci și dobândirea unor rezultate cantitative. În consecință, oricât de simple ar fi experiențele săvârșite de elevi, ele trebuie să întrunească indispensabila calitate de a fi exacte, de a da rezultate cari corespund realității. Aceste considerații ne duc iarăși la faptul, că studiul fizicei nu poate fi despărțit de acel al matematicii, că fizica experimentală nu poate fi încorporată unor studii streine de felul ei de-a fi.

Cutezăm a spune, că unificarea învățământului până în cele mai mici detalii, crearea unei școale tip pentru întreg teritoriul României mari nu va avea rezultatul dorit. Tendința spre unitate e o chimera, ce trebuie alungată, Interesul comun atunci va dobândi mai mult, când fiecare individ, fiecare instituțiune individuală își va putea desvolda energia în toată libertatea. Ar fi de dorit ca între diferitele școli de pe teritoriul României mari să fie o continuă și nobilă emulație, întrecându-se fiecare în a realiza cât se poate mai mult. Prin aceasta nu vom să zicem că ideea unificării ar trebui abandonată în principiu, ea trebuie înfăptuită dar în așa chip, ca fiecărei școale, fiecărei corporațiuni profesionale să i se asigure cea mai largă autonomie.

Incheiem cu câteva observări de natură metodică. Pornim dela adevărul că matematicile nu se pot învăța decât în școală. Propunerea lecțiilor dela catedră, fără ca elevii să ia parte activă la dobândirea adevărilor, trebuie abandonată. Pedagogia modernă cere, ca între profesori și elevi să fie o continuă împreună lucrare; instrucțiunea trebuie să fie vie, lăsând să se manifeste în cadre, cât de largi spontaneitatea invențioasă a elevilor. Tot atât de greșit ar fi să ne ocupăm la explicații cu un singur elev, neglijând pe ceilalți. Nu ne vom mărgini numai la explicațiile și demonstrațiile necesare, ci trebuie să punem un deosebit pond pe aprofundarea și exercitarea noțiunilor câștigate, prin rezolvirea de probleme. Trebuie dela început să-i obicinuim pe elevi cu gândul, că nu e destul a înțelege numai matematicile, ci principalul e a ști lucră, a ști aplica cunoștințele dobândite. Când examinăm, să ne adresăm totdeauna clasei întregi; răspunsuri individuale, de lungă durată la tablă, nu vom cere dela elevi decât poate uneori în clasele superioare. Obiceiul de-a examina, cu carnetul de clasificații în mână, obicei ce durere se practică și azi în cele mai multe școale secundare, trebuie părăsit. Un profesor care se ocupă serios de elevii săi, lucrând împreună cu ei, ajunge încurând să-i cunoască. Și în fine să nu permitem unui elev să-și facă notițe atunci, când ceilalți elevi urmăresc cu atenție explicațiile profesorului: toți elevii trebuie să facă în acelaș timp acelaș lucru. Aceste scurte observări metodice deși

par de sine înțelese, am fost nevoiți să le facem, căci nicăiri nu se păcătuște împotriva metodei în așa măsură ca în școale secundare. Iar răușita reformei contemplate de noi depinde în măsură nespus de mare dela metoda folosită de profesor, dela felul cum va ști el să pună în practică principiile metodice pe cari am ținut să le relevăm la acest loc.

Ascaniu Crișian.
prof. — Sibiiu.

Statutele

cooperativei „Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene“.

I. Inițierea și scopul cooperativei.

§ 1. Se inițiază, ca însoțire cu sediul în Sibiiu o cooperativă a Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene.

Firma este: «Cooperativa Uniunii profesorilor din Dacia superioară».

§ 2. Scopul cooperativei este:

1. Publicarea și editarea de cărți didactice;
2. Editarea de reviste pentru tinerime și alte scrieri periodice;
3. Publicarea de cărți și reviste literare, economice, etc.;
4. Aprovizionarea școalelor cu rechizite de învățământ de tot felul.

§ 3. Pentru realizarea scopului indicat în § 2, cooperativa va inițiază și susține o tipografie asortată modern și în legătură cu aceasta o librărie.

§ 4. Cooperativa se inițiază pe timp nelimitat.

II. Membrii Cooperativei.

§ 5. Membrii cooperativei pot fi toți profesorii, cari fac parte din «Uniunea profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene».

§ 6. Primirea membrilor o face Consiliul de administrație, pe baza unei declarații de participare, iscălite de respectivul membru în prezența a 2 martori.

1. Drepturile membrilor.

§ 7. Membrii au dreptul.

- a) a lua parte la hotărârile adunării generale cu vot decisiv;
- b) a beneficia de toate favorurile ce le poate oferi cooperativa între limitele statutelor de față;

c) a fi aleși în organele de conducere ale cooperativei.

Fiecare membru, fără privire la numărul părților de fondare subscrise, poate exercită la adunările generale un singur vot.

2. Indatoririle membrilor.

§ 8. Fiecare membru este îndatorat:

a) a răspunde pentru toate împrumuturile și obligațiunile cooperativei cu multiplul de cinci ori al părților de fondare subscrise la cooperativă;

b) a plăti la cassa cooperativei partea de fondare fixată;

c) a plăti o taxă de intrare;

d) a se conforma statutelor de față;

e) a promovă în toate privințele interesele cooperativei;

f) a procura cărți didactice, rechizite de învățământ și alte cărți pentru elevi numai dela cooperativă și prin cooperativă.

3. Pierderea dreptului de membru.

§ 9. Dreptul de membru încetează:

1. prin retragere;

2. prin moarte;

3. prin exchidere;

4. prin mutarea locuinței într'altă țară.

§ 10. Retragera se poate face oricând, prin o declarație în scris, înaintată președintelui cooperativei. Înainte de retragere însă membrul este obligat a-și achita toate eventualele obligamente ce le-ar avea față de cooperativă.

Calitatea și drepturile de membru încetează în ziua în care Consiliul de administrație s'a pronunțat asupra retragerii.

§ 11. Exchiderea poate să urmeze: 1. când un membru nu-și achită părțile de fondare; 2. când lucrează în contra intereselor cooperativei; 3. când nu se supune statutelor și păgubește intenționat cooperativa.

Exchiderea o pronunță Consiliul de administrație și i-o aduce membrului exchis la cunoștință împreună cu motivarea. Membrul exchis în termen de 15 zile poate apela hotărîrea de exchidere la adunarea generală, dar până atunci nu poate exercita drepturile de membru.

Calitatea de membru a celui exchis încetează după 3 luni dela hotărîrea Consiliului de administrație, sau dacă a apelat la adunarea generală, dela hotărîrea acesteia.

§ 12. Membrii retrași ori exchiși, în ce privește beneficiul, vor fi escontențați pe baza bilanțului dela 31 Decembrie a anului

în care s'au retras ori au fost exchiși, iar părțile lor de fondare vor putea fi plătite în termen de 6 luni dela încheierea conturilor.

Părțile de fondare ale membrilor încetați din viață vor fi restituite moștenitorilor legali, în lipsa acestora, vor trece la fondul de rezervă.

Membrii ieșiți fie prin retragere, fie prin excludere, nu au nici un drept asupra fondului de rezervă și a averii cooperativei, rămân însă răspunzători încă 1 (un) an dela ieșire pentru toate obligațiunile contractate de cooperativă până la data ieșirii.

Membrii exchiși pierd dreptul la orice beneficiu pe anul în care au fost exchiși.

III. Administrarea cooperativei.

§ 13. Organele cooperativei sunt:

1. Adunarea generală.
2. Consiliul de control.
3. Consiliul de administrație.
4. Președintele, care este totodată și președintele Consiliului de administrație.
5. Conducătorul tehnic al tipografiei.
6. Conducătorul librăriei.
7. Cassarul.
8. Inspectorul.

1. Adunarea generală.

§ 14. Adunarea generală o formează toți membrii cooperativei. Membrii participă la adunarea generală individual, nu prin delegați. Adunarea generală este ordinară și extraordinară. Adunarea generală ordinară se va ține în fiecare an odată, în Sibiiu, cel mai târziu până la 31 Maiu. Adunarea generală extraordinară se va ține de câte ori o cere Consiliul de administrație, Consiliul de control, ori a zecea parte din membrii cooperativei. Propunerea pentru convocarea adunării generale extraordinare va fi înaintată în scris președintelui cooperativei, arătându-se motivele cari o reclamă.

§ 15. Atribuțiile adunării generale sunt:

- a) să poarte supremul control în toate afacerile cooperativei;
- b) să decidă asupra tuturor chestiilor puse la ordinea zilei în sensul acestor statute, și cu deosebire să supravegheze activitatea Consiliului de administrație și de control;
- c) să censureze socotelile, să aproabe bilanțul și să dispună asupra beneficiului;

d) să hotărască asupra modalităților de acoperirea eventualelor pierderi;

e) să aproabe preliminarul de cheltuieli;

f) să dea Consiliului de administrație și de control descărcare de gestiunea lor;

g) să ridice ori să reducă părțile de fondare;

h) să aleagă Consiliul de administrație, Consiliul de control, președintele, conducătorul tehnic al tipografiei, conducătorul librăriei, cassarul și inspectorul. Condițiile de angajament ale funcționarilor se fixează prin contract a parte;

i) să stabilească salariile, pentru funcționari și mărcile de prezență;

j) să hotărască interesele după părțile de fondare și eventualele contribuiri anuale ale membrilor;

l) să hotărască modificarea statutelor ori dizolvarea cooperativei.

§ 15. Adunarea generală o convoacă în scris președintele respective vicepreședintele cooperativei. Convocarea trebuie să cuprindă data întrunirii și ordinea de zi și se trimite fiecărui membru cu cel puțin 15 și cu cel mult 30 zile înainte de ziua fixată pentru întrunire. Convocarea va fi publicată și în foaia oficială a Uniunii profesorilor. BCU Cluj / Central University Library Cluj

§ 16. Ordinea de zi a adunării generale o fixează celce o convoacă și va trebui să cuprindă toate propunerile Consiliului de administrație și de control, precum și propunerile prezentate convocatorului înainte de trimiterea invitărilor. Adunarea generală poate hotărî numai asupra obiectelor cuprinse în ordinea de zi.

§ 17. Adunarea generală o prezidează președintele, eventual vicepreședintele cooperativei. În caz de împedecare, ori când sunt plângeri în contra acestora, prezidează președintele, eventual vicepreședintele Consiliului de control, eventual un alt membru, designat spre aceasta de adunarea generală.

§ 18. Adunarea generală e legală și poate aduce hotărîri valide, dacă a fost convocată conform dispozițiilor din § 15 și dacă este de față cel puțin o treime din totalitatea membrilor. Neîntru-nindu-se acest număr, se face o convocare nouă, cel mult peste 8 zile, când se pot aduce hotărîri fără privire la numărul membrilor prezenți.

Hotărîrile se aduc cu majoritatea absolută a voturilor membrilor prezenți și sunt obligatoare pentru toți membrii cooperativei. Dacă voturile sunt egale, decide votul președintelui. Membrii inte-

resați personal în vre-o afacere, în afacerea respectivă nu pot lua parte nici la dezbateri, nici la votare.

§ 19, **Votarea** se face prin sculare, prin ridicarea mâinii ori nominal. Însă la cererea unei treimi a membrilor prezenți, votarea poate fi secretă. În caz de lipsă rezultatul votării îl statorcesc doi bărbați de încredere, numiți de președinte.

§ 20. Membrii Consiliului de administrație, ai Consiliului de control, președintele și vicepreședintele Consiliului de administrație, președintele și vicepreședintele Consiliului de control, conducătorul tehnic al tipografiei, conducătorul librăriei, inspectorul și cassarul vor fi aleși prin votare secretă, cu majoritatea absolută a voturilor celor prezenți.

Membrii Consiliului de administrație și de control, președinții și vicepreședinții acestora pot fi realeși. Conducătorul tehnic al tipografiei, conducătorul librăriei, inspectorul și cassarul pot fi aleși pe viață.

Despre hotărârile fiecărei adunări generale are să se ia proces verbal, care va cuprinde și numele tuturor membrilor prezenți la adunare.

2. *Consiliul de control.*

§ 21. Consiliul de control se compune din președinte, vicepreședinte și 7 membri, aleși de adunarea generală ordinară, dintre membrii cooperativei.

Membrii Consiliului de control se aleg la început pe un an, după aceea pe trei ani. În fiecare an o terțialitate iese din Consiliu. În cei dintâi 2 ani, cei ce au să iasă, sunt sortați. Membrii ieșiți pot fi realeși.

§ 22. Consiliul de control este dator:

a) să cenzureze socotelile anuale și bilanțul și să raporteze adunării generale;

b) Cel puțin de 2 ori pe an, la intervale egale, iar la invitarea președintelui și vicepreședintelui de câteori se simte trebuința, să sconteze cassa și socotelile, să examineze inventarul tipografiei și al librăriei și să se convingă, dacă toate aceste, precum și toate actele și agendele cooperativei, sunt în conformitate cu legile în vigoare, cu dispozițiunile statutelor, regulamentelor și hotărârilor adunărilor generale. În procesul verbal, ce se va lua cu ocaziunea aceasta, vor fi trecute toate scăderile observate.

§ 23. În general Consiliul de control este dator, să apere în toate privințele interesele cooperativei. Are dreptul a se informa

oricând în actele și conturile cooperativei, a controla cassa, tipografia și librăria și a cere lămuririle de lipsă. Când ar vedea pericolitate interesele cooperativei, are dreptul să ia toate dispozițiunile de lipsă pentru apărarea și salvarea lor. Aceste dispozițiuni însă sunt definitive numai dacă le aprobă adunarea generală, pe care are dreptul chiar să o convoace în cel mai scurt timp.

§ 24. Consiliul de control poate aduce hotărâri, dacă computând pe președinte, respective vicepreședinte, sunt de față cel puțin 4 membri. Hotărârile le aduce cu majoritate de voturi. În caz de paritate decide votul președintelui.

§ 25. Pentru legitimarea membrilor Consiliului de control servește procesul verbal al adunării generale în care au fost aleși.

3. Consiliul de administrație.

§ 26. Consiliul de administrație se compune din un președinte, un vicepreședinte și din 9 membri aleși de adunarea generală ordinară dintre membrii cooperativei. Dintre aceștia președintele, vicepreședintele, și cel puțin 5 membri trebuie să-și aibă locuința în Sibliu.

Consiliul de administrație se alege pe 6 ani; după 2 și 4 ani dela alegere se sortează câte 3 membri; iar de aici înainte tot în al 2-lea an ieș câte 3 membri, al căror period de 6 ani s'a împlinit. Membrii sortați eventual ieșiți pot fi realeși.

§ 27. Legitimarea membrilor Consiliului de administrație se face pe baza procesului verbal al adunării generale, care i-a ales. Procesul verbal al alegerii va fi înaintat judecătoriei încredințate cu conducerea registrului de firme, iar subscrierile vor fi legitimate înaintea judecătoriei sau personal, sau legalizate prin notariatul public.

Semnarea firmei se face astfel, că sub firma cooperativei își pun iscălitura președintele, eventual vicepreședintele și încă un membru din Consiliul de administrație, ori și numai 2 membri din Consiliul de administrație.

§ 28. Consiliul de administrație administrează cooperativa și o reprezintă la judecătoria, precum și față cu alte persoane.

§ 29. Consiliul de administrație, la convocarea președintelui, sau vicepreședintelui, se întrunește în ședință de câteori e necesar pentru rezolvirea agendelor curente, sau decâteori o cer aceasta 2 membri ai Consiliului de administrație, sau 2 membri ai Consiliului de control în cerere motivată.

Consiliul de administrație, poate aduce hotărâri valide, dacă sunt prezenți cel puțin 5 membri, socotit aci și președintele și vicepre-

ședintele. Hotărârile se aduc cu majoritatea voturilor celor prezenți. În caz de paritate decide votul președintelui. Hotărârile vor fi trecute în procesul verbal al ședințelor, iar procesul verbal va fi iscălit de toți membrii prezenți și de notar. Președintele e dator să invite la ședință pe toți membrii Consiliului.

§ 30. În special Consiliul de administrație e dator:

a) să observe și execute toate dispozițiunile legilor în vigoare, ale statutelor, hotărârile adunărilor generale, precum și ale Consiliului de control, dacă sunt în conformitate cu dispozițiile legii comerciale și ale statutelor. Pentru toate acestea e răspunzător față de cooperativă;

b) să ia împrumuturile necesare pentru realizarea scopurilor cooperativei și să depună spre fructificare prisoasele de bani. Să extradee documente privitoare la cooperativă și să elibereze decretule de definitivare pentru angajații cooperativei.

c) să primească și excludă membri. Să angajeze angajați și personalul de serviciu pentru cooperativă. Să facă, eventual să aproabe cumpărările de material pentru întreprinderile cooperativei, să facă desfacerea produselor acestora și să întrebuințeze toate mijloacele încuviințate de legea comercială în vigoare spre înflorirea cooperativei;

d) să aproabe înratele și eşitele, să controleze cassa și purtarea socotelilor, să cenzureze înainte de adunarea generală bilanțul și socotelile anului premergător;

e) să ocolească toate afacerile care ar fi împreunate cu pericol pentru cooperativă;

f) să suspendeze ori să amoveze din serviciu în cazuri de delict ori crime în oficiu pe angajații cooperativei;

g) să pregătească toate rapoartele și proiectele pentru adunarea generală.

§ 31. Pentru executarea agendelor cooperativei, Consiliul de administrație poate delega din sinul său un comitet executiv permanent, constător din președinte, eventual vicepreședinte și 2 membri ai Consiliului de administrație. Acest comitet va rezolvi toate agendele cooperativei sub controlul nemijlocit al Consiliului de administrație.

§ 32. Pentru hotărârile și agendele contrare legii, statutelor și hotărârilor adunării generale, sau cari trec granițele împuternicirii date Consiliului de administrație, comitetului executiv ori membrilor singuratici ai Consiliului de administrație, sunt răspunzători coope-

rativei acei membri cari le-au adus, îndeplinit, ori au cooperat la îndeplinirea lor.

Dacă un membru al Consiliului de administrație, îndată ce ajunge la cunoștința unor astfel de hotărâri ori agende, protestează și face arătare Consiliului de control, nu mai are răspundere pentru respectivele hotărâri ori agende.

§ 33. Bilanțul făcut conform legii comerciale, și socotelile anuale examinate de Consiliul de administrație și de control, trebuie publicate cu cel puțin 15 zile înainte de întrunirea adunării generale ordinare.

4. Președintele.

§ 34. Președintele conduce, supraveghează și controlează toată administrația și afacerile cooperativei, semnează împreună cu inspectorul, eventual cu conducătorul tehnic al tipografiei ori librăriei corespondența; păstrează actele, se îngrijește să fie îndeplinite toate dispozițiunile legii comerciale, convoacă și presidează ședințele consiliului de administrație și adunările generale și înaintează adunării generale ordinare raport fidel despre starea cooperativei, reprezintă cooperativa înăuntru și înafară și veghează în toată privința asupra intereselor ei și ale membrilor săi. În caz de trebuință angajează, cu rezerva aprobării ulterioare a Consiliului de administrație, puteri auxiliare pentru rezolvirea agendelor cooperativei.

§ 35. Președintele, când este împiedecat, ori la încredințarea lui în toate afacerile este substituit de vicepreședinte.

§ 36. Funcțiunile membrilor Consiliului de administrație și de control sunt funcțiuni de onoare. Dar pentru serviciile aduse cooperativei primesc din beneficiu mărci de prezență, iar președintele 2 tantieme pe cari le va fixa adunarea generală.

5. Conducătorul tehnic al tipografiei.

§ 37. Conducătorul tehnic al tipografiei supraveghează și conduce lucrările tehnice în tipografie, face Consiliului de administrație propuneri cu privire la înzestrarea tipografiei cu mașinile și materialul necesar, cu privire la angajarea personalului tipografiei; face contul de spese pentru lucrările ce sunt a se executa în tipografie; lucrările mai mici le execută pe răspunderea proprie, pentru lucrările mai mari însă cere totdeauna încuviințarea Consiliului de administrație. Conducătorul trebuie să fie specialist în arta tipografică și se va îngriji, ca toate lucrările ce ies din teascurile tipografiei, să fie executate prompt și cu gust artistic.

La învătarea Consiliului de administrație poate participa la ședințele acestuia cu vot consultativ și poate face propuneri cari privesc înflorirea tipografiei. Dovedind zel în împlinirea chemării sale, pe lângă salariu, se împărtășește din beneficiul tipografiei cu un procent, pe care îl fixează adunarea generală în fiecare an.

6. Conducătorul librăriei.

§ 38. Conducătorul librăriei supraveghează și conduce librăria cooperativei, se îngrijește de desfacerea lucrărilor editate de tipografie, executând cu punctualitate toate comenzile. Face, din bună vreme propuneri Consiliului de administrație, privitoare la înzestrarea librăriei cu cărți literare, de știință, rechizite școlare, de scris, etc. astfel ca librăria cooperativei să poată ține concurența cu cele mai bine asortate librării. Face propuneri Consiliului de administrație pentru angajarea personalului de manipulație și se îngrijește de reclama necesară la desfacerea mărfurilor din librărie. Conducătorul librăriei trebuie să fie specialist în branșa sa, la învătarea Consiliului de administrație poate participa la ședințele acestuia cu vot consultativ în chestiile cari privesc librăria. Pentru zelul dovedit în împlinirea datorințelor sale, pe lângă salariu, se va mai împărtăși în fiecare an și din beneficiul librăriei, cu un anumit procent, fixat de adunarea generală.

7. Cassarul.

§ 39. Cassarul execută mandatele Consiliului de administrație cu privire la manipularea casei; primește pretensiunile întrate la cassă, face plățile conform mandatului de plătire, conduce ziarul de cassă și poartă întreagă contabilitatea, ținând registrele în ordine; depune spre fructificare banii disponibili; păstrează hârtiile de valoare și documentele. El este răspunzător pentru banii și valorile cooperativei și spre acoperirea eventualelor lipsuri, este obligat să depună o cauciune corăspunzătoare, satorită de adunarea generală.

Pentru serviciile prestate cooperativei, pe lângă salariu, mai poate primi și un procent anumit din beneficiul cooperativei. Acest procent îl fixează în fiecare an adunarea generală.

8. Inspectorul.

§ 40. Inspectorul are să supravegheze și revizuiască afacerile de contabilitate ale cooperativei, controlează și revizuieste cassa și registrele și subscrie cu cassarul încheierile anuale. Ține în strictă evidență inventarele tipografiei și librăriei și în tot momentul poate cerceta, dacă sunt exacte și reale. Supraveghează cu stricteță lucrările din tipografie și librărie, și când observă neglijență ori incorectități,

rapoarteză de urgență Consiliului de administrație. Conducătorul tehnic al tipografiei, conducătorul librăriei și cassarul, sunt obligați a-i da în orice timp toate informațiile ce le va cere.

Inspectorul participă la ședințele Consiliului de administrație cu vot consultativ; dacă este și membru al cooperativei, poate fi ales în acest Consiliu, nu însă în Consiliul de control.

IV. Capitalul de operațiune.

§ 41. Capitalul de operațiune se compune din părțile de fondare solvite de membri, din fonduri speciale și din împrumuturi contractate de cooperativă pentru realizarea scopurilor sale.

§ 42. O parte de fondare se fixează cu 200 Lei.

Părțile de fondare trebuie plătite deodată cu înscrierea de membru. Consiliul de administrație al cooperativei însă poate stabili în cazuri excepționale un termen anumit pentru solvirea integrală a părților de fondare. În astfel de cazuri membrul varsă la intrare 30% a părților de fondare subscrise. Părțile de fondare însă în orice caz trebuie să fie solvite deplin în decurs de jumătate an dela intrarea ca membru.

Părțile de fondare sunt ale membrilor. În caz de lichidare, membri sunt considerați ca creditorii cooperativei, nu vor putea fi plătiți însă numai după achitarea tuturor celorlalte obligațiuni ale cooperativei. Cât timp un membru rămâne în cooperativă, părțile lui de fondare, nu pot fi nici retrase, nici cedate, nici nu pot fi sechestrate de creditorii membrului.

Adunarea generală are dreptul să urce părțile de fondare, iar în caz de pierderi, poate pretinde întregirea lor la suma minimală fixată de statute.

§ 43. Beneficiul convenit membrilor după părțile de fondare efectiv vărsate, se va fixa în fiecare an de adunarea generală. Părțile de fondare, până la vărsarea lor integrală, nu participă la beneficiu.

§ 44. Membrii cooperativei, pe lângă părțile de fondare mai plătesc și o taxă de intrare de 20 Lei.

Taxele de intrare sunt proprietatea cooperativei, din ele se acoper spesele de administrație și în caz de retragere sau de excludere nu se restituie membrilor.

§ 45. Pentru plata obligațiunilor contractate de cooperativă servește ca garanție toată averea cooperativei în ordinea următoare:

- a) beneficiul anual;
- b) fondul general de rezervă;

c) părțile de fondare și

d) cealaltă avere a membrilor conform § 8 p. a).

§. 46. Din beneficiul anual se pune bază unui fond general de rezervă, al cărui scop la locul prim este, să acopere pierderile cooperativei.

Fondul general de rezervă se alimentează:

a) din taxele de intrare;

b) 25% ale beneficiului anual;

c) din prisosul ce ar rămâne după distribuirea beneficiului, și

d) din venitul propriu al fondului de rezervă.

Fondul de rezervă constituie proprietatea exclusivă a cooperativei, membrii nu pot pretinde împărțirea lui, nici parte dintr'ansul, când se retrag înainte de disolvare.

Când fondul de rezervă a ajuns încă odată așa de mare, cum e capitalul societar, 80% din venitul aceluia vor fi întrebuințate pentru căminurile văduvelor și orfanilor profesorilor și pentru ale profesorilor invalizi.

În caz de disolvare a cooperativei, fondul de rezervă, după acoperirea tuturor obligațiilor cooperativei, poate fi destinat de însași adunarea generală de disolvare pentru scopuri culturale, economice ori umanitare.

§. 47. Din beneficiul cooperativei se pun în fiecare an 15% pentru fondul de penzii al amployaților cooperativei. Fondul de penzii este proprietatea cooperativei și servește pentru asigurarea penziilor amployaților cooperativei aleși pe vieață, respective pentru văduvele și copiii lor.

§. 48. Din venitul brut se vor scădea:

a) cheltuielile administrației;

b) dobânda după sumele datorate de cooperativă;

c) pierderile suferite de cooperativă;

d) o anumită cvotă de amortizare a prețului materialului de tipografie uzat prin întrebuințare.

Restul constituie beneficiul care se va repartiza:

1. 25% la fondul general de rezervă;

2. 15% la fondul de penziuni.

3. Beneficiul votat membrilor după părțile lor de fondare efectiv vărsate.

4. Mărci de prezență Consiliului de administrație și Consiliului de control, tantiemă președintelui și remunerațiunii amployaților cooperativei, satorite de adunarea generală.

5. O cvoță corăspunzătoare până la 30% pentru scopurile de binefacere ale Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene.

Restul se adaugă la fondul de rezervă.

V. Dispozițiuni generale și transitorii.

§. 49. Statutele prezente pot fi modificate numai în adunarea generală în a cărei ordine de zi a fost anunțată modificarea, și dacă sunt prezenți la adunare cel puțin 2/3 din totalitatea membrilor cope rativei.

Dacă acest număr de membri nu se întrunește, atunci se convoacă spre acest scop o nouă adunare generală peste 8 zile, carel poate aduce concluz de modificare fără considerare la numărul membrilor prezenți la adunare.

§ 50. Disolvarea voluntară a cooperativei o poate decide numai o adunare generală, convocată anume spre acest scop, și numai atunci, dacă pentru continuarea cooperativei nu se pronunță atâția membrii, câți sunt de lipsă în înțelesul legii la constituirea unei însoțiri. Ceice voiesc se pot retrage din cooperativă.

Eventuala disolvare ori lichidare se va publică conform legilor în vigoare.

§ 51. Adunarea generală în ședința ei de constituire alege prin votare publică:

1. pe președintele și vicepreședintele Consiliului de administrație și de control;
2. pe membrii Consiliului de administrație și de control, fără a observă dispozițiile din statute.

Sibiiu, 17/30 Martie, 1919.

Aceste statute au fost votate de adunarea generală de Constituire, ținută la 17/30 Martie, 1919 în Sibiiu.

Activitatea comitetului Uniunii profesorilor.

Membrii comitetului Uniunii profesorilor s'au întrunit în Sibiu în zilele de 23—28 Martie n. a. c cu scopul de a pregăti cele mai urgente lucrări pentru funcționarea în bună rânduială a școlilor secundare în anul școlar viitor. S'a luat în discuție de astădată chestiunea planului de învățământ și a manualelor. Potrivit cu referințele schimbate au trebuit să se facă schimbări însemnate atât în planul de învățământ cât și în ce privește manualele. Dorința justă și firească de a organiza la fel învățământul din toate ținuturile României de azi, din motive dictate prin împrejurările date în singuraticile provincii cu întocmiri și tradiții deosebite, s'a putut realiza însă numai în parte. Lucrările comitetului au menirea de a face față cerințelor viitorului mai apropiat în care se va săvârși treptat asimilarea și consolidarea organică a ținuturilor unite acum politicește.

Spre orientarea membrilor Uniunii profesorilor publicăm în cele următoare hotărârile luate în ședințele comitetului, cu indicarea că aceste hotărâri au obținut deja aprobarea Resortului de culte și instrucțiune publică.

1. Școala secundară.

A. Planul de învățământ.

Din partea comisiunii profesorilor dela licee și școlile reale, a prezentat referentul Dr. Valer Seni următorul plan de învățământ.

I. LICEUL.

Religia se va propune fiecărei clase și fiecărei confesiuni în câte 2 ore pe săptămână, după programul, pe care-l vor statori autoritățile bisericești.

Programa analitică a *limbei române* va fi aceeaș ca în liceele României vechi. În clasa I—II morfologie; cl. III sintaxă, iar în cl. IV se va trata ca și până acuma stilistica și puțin despre ființa și originea limbei române după manualul astfel intitulat de V. Onițiu; cl. V. se va ocupa cu genul istoric, epic și didactic, cl. VI cu cel istoric, liric și dramatic, precum și cu elementele estetice; în cl. VII se va predă sistematic istoria literaturii vechi, până la finea secolului al XVIII-lea, iar în cl. VIII istoria literaturii nouă.

Limba latină se va predă numai începând din cl. III, amăsurat programei din Regatul vechiu român și după modul de rostire acceptat acolo, și anume în cl. III elemente de morfologie; cl. IV elemente de sintaxă, în cl. V se va traduce și interpreta Caesar «De bello Gallico» și una din vorbirile lui Cicero contra lui Catilina, iar

la antichități vieța privată a Romanilor; cl. VI Sallustius «De coniuratione Catilinae» sau «Bellum Iugurthinum», apoi Ovidius: Părți alese din *Metamorfose* și *Tristia*, și antichitățile religioase; cl. VII o carte din opera lui Titus Livius și Vergilius: *Aeneis*, una din cărțile I-VI și *antich. publ.*; cl. VIII Tacitus: *Annales* și Horatius: câteva ode, epode, o satiră și o epistolă și reprivire asupra istoriei literaturii romane.

Limba elenă se învață numai în cl. VII—VIII după dialectul attic. În ambele clase se vor predă elemente de morfologie, iar în cl. VI se va traduce din Xenophon: *Anabasis* ori *Kyropaideia*, în cl. VIII din Homeros: *Ilias* și *Odysseia* și din Platon: *Kriton* etc. Ar fi de mare folos să se redacteze un dicționar al termenilor tehnici, împrumutați la știință, din grecește; aceștia ar putea fi explicați la orele de limba elenă. Rostirea va fi cea a limbii grecești moderne.

Limba franceză să se propună în toate clasele liceului, în câte 3 ore, iar în cl. IV—VIII numai 2 ore pe săptămână cu materia și metoda cerută de programa din regat. În anul școlar 1919/20 clasele vor avea numai două feluri de programe: una dacă elevii clasei ar fi începători și alta, dacă ar mai fi primit instrucțiune în limba franceză și în anul 1918/19. În anii următori vor urma consecutiv programa română pentru clasa superioară.

Limba germană. Instrucțiunea începe în clasa IV; aici se va predă pe scurt morfologia; celelalte clase vor avea câte 2 ore și materiile principale din programa cursului superior al liceelor din România veche.

Instrucțiunea civică să se introducă în cl. IV; *Dreptul constituțional și administrativ* în cl. VIII. *Elemente de economia politică* amplificate cu cunoștințe de sociologie în cl. VIII, toate acestea cu materiile cuprinse în programa din Regat.

La *filozofie* se vor lămurii noțiuni de psihologie și logică numai în clasa VIII.

Istoria să se predea în toate clasele având acelaș număr de ore și aceleași materii ca cea din programa română, însă în cursul inferior (I—IV) să se ofere elevilor numai o perspectivă asupra vremurilor trecute, cu narațiuni ușoare și cu lecturi potrivite, fără a stăruii prea mult asupra instituțiilor mai greu de înțeles și asupra nenumăratelor răboaie. Istoria Românilor din ținuturile de curând unite se va trată mai amănunțit. Manualele existente din vechiul regat ar trebui prelucrate în acest sens.

Geografia se va menține în aceleași clase ca în vechiul regat și anume cu acelaș număr de ore în cl. I, III, IV și V, iar în clasa a

doua cu 3 ore, cu materiile dela secția modernă a liceului român. Tratarea se va începe cu descrierea ținuturilor noastre.

La matematici, conform practicei din vechiul regat, se unește încă în cursul inferior instrucțiunea aritmeticei cu cea dela geometria desemnativă, care nu se va mai predă ca studiu independent, ca în Ungaria, ci în legătură cu matematicile și cu desennul artistic. De aceea și numărul orelor de matematici va fi urcat în cl. I—II la 4, iar în cl. III—VIII la 3, însă materiile vor fi identice cu celea din clasele cursului român inferior, având a se da o importanță deosebită aritmeticei comerciale în cl. III și matematicii financiare din cl. a VII-a.

Programa cursului superior va fi următoarea: În cl. V. Ecvații cu 2 și mai multe necunoscute, ecvații cvadractice; planimetria (geometria plană) afară de cerc și reprezentarea grafică a funcțiunilor; cl. VI: Operațiuni cu rădăcini și potențe, logaritmi și progresiuni; cercul și trigonometria; în cl. VII: Elemente din calculul infinitezimal cu aplicare la stereometrie, apoi matematica financiară; în cl. VIII: Permutațiuni, variațiuni, combinațiuni și teorema binomială; noțiuni din trigonometria sferică: teorema cosinului; recapitularea materiilor din algebră și geometrie.

La științele naturale întreg materialul să se trateze concentric atât în cursul inferior cât și în cel superior după instrucțiunile programei române. În cl. I. cunoștințe elementare din zoologie, cl. II. botanică, cl. IV. chimie, mineralogie și geologie elementară. Cl. V. botanică sistematică, cl. VI. zoologie sistematică, cl. VII. chimie anorganică, organică și mineralogie, în cl. VIII. anatomia și fiziologia omului, geologie și biologie generală.

În anul școlar 1919/20 cl. V. va avea acelaș studiu ca și cl. IV. mineralogia, în cl. VI. chimie anorganică iar în cl. VII. chimie organică.

Pe lângă aceste ore de curs ar trebui introdusă obligator la săptămână câte 1 oră de experiențe și lucrări practice de laborator pentru elevi.

La fizica experimentală rămâne pentru cl. a III. aceeaș materie ca în regat, iar în cursul superior distribuirea materiei pe clase va fi următoarea: cl. VI. cosmografie, căldură, magnetism și electricitate statică; cl. VII. electricitate dinamică și mehanica corpurilor solide, în cl. VIII. mehanica corpurilor lichide și gazoase, acustica și optica. Suma cunoștințelor la singuraticele materii va fi similară cu cea din Regat. Pe lângă fiecare din aceste 3 clase se vor face experiențe de laborator în câte o oră pe săptămână.

Igiena să se introducă obligator în cl. IV, unde se va face mai multă somatologie, și în cl. VIII. cu programa română.

Muzica vocală să devină studiu obligator pentru toate clasele: cl. I—III, IV—VII. În cursul inferior (I—IV) se vor predă cunoștințele din teoria muzicii, pe cari le prescrie programa Regatului român. În toate clasele se vor instrui cântările bisericești și tipicul ritualelor

Caligrafia rămâne obligatoare pentru clasa I—II cu programa statorită în România veche.

Desemnul artistic (liber) să se introducă obligator în clasele I—VI, iar în clasele VII—VIII. rămâne studiu facultativ. Materia și metoda predării sunt fixate în programa liceului modern din România veche, iar pentru cl. VIII se va amplifica materia clasei a VIII-a.

Pentru *gimnastică* asemenea să se accepteze programa din Regat, urcându-se numărul orelor în cl. I—VII. la 2; în cl. VIII. rămâne 1 oră. După puțină, elevii claselor I—VIII, vor primi și instrucțiune militară într'o oră la săptămână. În fiecare an elevii să facă sub conducerea profesorilor excursiuni timp de 8 zile pentru a-și cunoaște țara proprie și a-și întregi cunoștințele de geografie, istorie, științele naturale, tehnologie șcl., ca să se deprindă în desen și să-și întărească forțele trupești; concursuri de gimnastică prin țara întreagă.

Ca *studii facultative* rămâne limba maghiară în cl. I—VIII, stenografia în cl. III—VIII, muzica instrumentală și după puțină și lucrul manual în toate clasele câte o oră. Pentru acest din urmă s'ar putea creă personalul didactic necesar, trimitându se bursieri în Regat și în străinătate.

La toate materiile să se accepteze *metoda de predare și lectură particulară*, recomandată de instrucțiunea programei române.

Lucrări scrise se vor face în școală câte 1 pe lună la toate limbile și la matematici. Să se recomande însă și la alte studii. Temele și terminul se vor statorî înainte, ca să nu fie două în aceeaș zi.

În cursul superior (V—VIII) la limba română se vor face numai 2 lucrări în școală și 4 acasă. Ținta și materia lucrărilor dela toate studiile este fixată în programa română.

II. ȘCOALA REALĂ.

Până la o unificare îndreptățită și cerută a învățământului secundar să se păstreze, acolo unde acestea există, și tipul real al liceului (școalele reale inferioare și superioare) din Ungaria veche ca o școală secundară fără limbi clasice și cu instrucțiune mai intensivă la limbile moderne (franceză, germană și după puțină italiană și engleză) și la studiile reale. Pentru acest liceu real s'ar face următoarele schimbări în programa liceului clasic propusă mai sus:

Instrucțiunea și desemnul geometric (geometria desemnativă) s'ar separă de aritmetică și ar deveni o materie de sine stătătoare. În cl. I. s'ar trată geometria plană amăsurat programei analitice, fixate pe seama aritmeticei din cl. II. a liceului român; în cl. II. geometria în spațiu conform programei dela aritmetica din cl. IV; în cl. III. geometria plană constructivă, iar în cl. IV. geometria constructivă în spațiu și agri-mensura; cl. VI. va avea geometria plană cu programa fixată la matematici pentru cl. VI. a secției reale, cl. VII. geometria descriptivă și cl. VIII. geometria proiectivă, ambele după instrucțiunile pentru matematicile clasei VII. reale din Regat.

Aritmetica are în primele 3 clase materiile liceului fără geometrie și tratate mai amănunțit în câte 4 ore pe săptămână pentru fiecare clasă.

Clasa IV. va avea să facă operațiuni fundamentale cu numeri algebrici, ecvațiuni de gradul I cu o necunoscută, funcțiunile și reprezentarea lor grafică, ecvațiuni cu 2 și mai multe necunoscute, potențarea și rădăcinarea, apoi geometria plană până la asemănarea figurilor. Clasele cursului superior vor avea atât la algebră cât și la geometrie programă comună cu clasele liceului, însă mai bogată în amănunte și cu mai multe aplicări practice, iar în cl. VIII. se va predă și geometria analitică plană.

La științele naturale numai în cl. VII se va face schimbare în programa liceului; deci se va trată numai mineralogia și tehnologia, pentrucă chimia anorganică se va luă ca studiu deosebit în cl. V, iar cea organică în cl. VI.

Desemnul artistic să fie obligător pentru toate clasele cu câte 2 ore pe săptămână, având programa neschimbată a liceului clasic.

La limba franceză și germană asemenea să se ridice numai numărul orelor, fără a schimba materiile fixate în programa liceului clasic. Cea dintâiu începe în cl. I, având până în cl. VIII câte 3 ore, iar instrucțiunea din limba germană se face în cl. III—V în câte 3 ore și în cl. VI—VIII în câte 2 ore.

Celelalte materii: religiunea, l. română, instrucția civică, economia politică, filozofia, igiena, istoria, geografia, fizica și orele de experiențe, caligrafia, gimnastica și muzica vocală se vor predă în aceleiași clase în tot atâtea ore și după o programă la fel cu cea a liceului clasic.

Lucrările scrise și lectura particulară să se facă după îndrumările propuse de comisiune pentru liceul clasic-modern.

Ca studii facultative s'ar putea introduce în cl. III—VIII limba latină, în cl. V—VIII limba italiană sau engleză și l. maghiară. În

teritoriile mărginaşe eventual l. sârbească, boemă sau polonă. In cl. III—IV. contabilitatea, stenografia și scrisul la maşină și în fine muzica instrumentală și după puțină lucrul manual în toate clasele (I—VIII).

Orarul șco'ilor secundare de băieți, cum se proiectează în acest raport, este următorul:

B. Orarul școalelor secundare.

Obiectele	Liceul								Școala reală								Observări
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Religiunea	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Limba română	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	
„ latină			4	3	5	5	4	3			2*	2*	2*	2*	2*	2*	*facultative
„ elenă							2	2									
„ franceză	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	
„ germană				3	2	2	2	2			3	3	3	2	2	2	
„ italiană ori engl.													2*	2*	2*	2*	*facultative
Instrucțiune civică				1							1						
Drept const. și adm.								1								1	
Economie politică								1								1	
Filozofie								2								2	
Istorie	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	
Geografie	3	3	2	2	2				3	3	2	2	2				
Matematică	4	4	3	3	3	3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	3	
Științele naturale	2	2			3	2			2	2				3	2	4	2
Chimie					3			3					3	3			
Fizică			3			3	3			3			3	3	3		
Igienă				1				1			1					1	
Muzică vocală	2	2	2	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	
Deseinnul artistic	2	2	2	2	2	2	1*	1*	2	2	2	2	2	2	2	2	*facultative
Desemnul linear									2	2	2	2		2	2	2	
Caligrafia	2	2															
Gimnastica	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	
Totalul orelor oblig.	28	28	28	30	30	30	30	32	28	28	30	31	30	31	30	32	

Obiectele facultative

Limba maghiară					2	2	2	2						2	2	2	2
Stenografia			1	1	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1
Contabilitatea											1	1					
Muzica instumentală	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lucrul manual	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Exerc. și exper. în legătură cu șt. nat. și chimia					1	1	1						1	1	1		
Exerc. și exper. în legătură cu fizica						1	1	1						1	1	1	

C. Chestiunea manualelor.

Luând în considerare, că cele mai multe dintre manualele în-trebuințate până acum în liceele românești din Ardeal sunt necorăspunzătoare sub raportul limbii în care sunt scrise, în urma spiritului de care sunt pătrunse și a materiilor nepotrivite cu programa nouă care se proiectează în partea I și II-a raportului de față, Comisiunea profesorilor secundari ai comitetului «Uniunii» a alcătuit, în baza experiențelor membrilor ei și a indicațiilor primite dela colegii din Regat, consemnarea de manuale, care urmează. În acest con-spect s'a indicat, dacă *a*) un manual se află în număr corespunzător de exemplare, *b*) este epuizat și trebuie numai retipărit fără schimbări esențiale, *c*) dacă este necesar să fie mai întâiu prelucrat te-meinic și pe urmă retipărit și în fine *d*) dacă ar trebui întrebat la editorii și la Casa Școalelor din București, în câte exemplare se mai află manualul, și dacă este epuizat să fie luate măsuri de-a fi retipărit.

Retipărirea sau prelucrarea se poate face numai în baza unui acord cu editorul manualului. Retipărirea s'ar face cu cheltuiala Re-sortului Cultelor și al instrucțiunii. Cu prelucrarea și corectura unor manuale ar fi încredințați autorii sau membrii «Uniunii» noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Consemnarea manualelor

cari se vor putea folosi în școalele secundare de băeți în urma programei schimbate:

Religiune

Manualele se vor satorî de autoritățile bisericesti.

Limba Română.

Cl. I. *St. Pop și Lupu Antonescu*: Carte de cetire p. cl. I. București. *Virgil Onițiu*: Carte de cetire p. cl. I. Brașov. *Precup-Bologa*: Carte de cetire p. cl. I—II. Sibiiu.

Cl. II. *Virgil Onițiu*: Carte de cetire p. cl. II. Brașov. *M. Dragomirescu și G. Adamescu*: Manual de limba română p. cl. II—III. București.

Cl. III. *V. Onițiu*: Carte de cetire p. cl. III. Brașov. *M. Dragomirescu* ca la cl. II.

Cl. IV. *V. Onițiu*: Carte de cetire p. cl. IV. *I. F. Negruțiu*: Stilistică. Blaj. *V. Onițiu*: Limba română, ființa și originea ei. Brașov. *Candrea-Densușeanu*: Carte de cetire. *Ioan Sucleanu-M. Stroescu*: Citire, Gramatică și Stil. Edit. II. București.

Cl. V—VI. *Dragomirescu-Adamescu*: Manual de limba rom. Buc.

Ci. VI. *Al. Ciura-Dr. I. Rațiu*: Poetică și Legendar, Blaj.

Ci. VII. *M. Dragomirescu și G. Adamescu*: Literatura română veche. București.

Ci. VIII. *Aceiași autori*: Literatura rom. modernă. București.

Limba latină.

Ci. III. *G. Popa-Lisseanu*: Cultura romană în lectură p. cl. III. București.

Ci. IV. *G. Popa-Lisseanu*: Cultura romană în lectură p. cl. IV. Ed. III. București.

Ci. V. *G. Popa-Lisseanu*: Gramatica limbii latine. Ed. III. Buc.

Ci. V—VIII. Autori latini în ediția Hachette Paris, ori alte ediții potrivite apărute în București, la Casa Școalelor sau în alt loc.

Ci. V—VIII. Manuale pentru antichitățile romane private, religioase și publice de *I. Cuțiu*. Mitologia și Cultul. *V. Lupescu*: Manual de antichități publice romane. București.

Limba Elenă.

Valaori: Exerciții de l. grecească.

Ci. VII—VIII. *P. Budiu*: Carte de citire elină. Brașov.

P. Budiu: Gramatica elină. Brașov.

Autorii grecești în ediții franceze.

Limba franceză.

Ci. I—IV. *Theodoru-Candrea*: Manual de l. franceză p. cl. I—IV. București.

Ci. V—VIII. *Emil Escouffier*: Extraits des Auteurs du Programme. București.

Limba germană.

Ci. IV. *Dr. C. Lacea*: Manual de l. germană. Brașov.

Ci. V. *Dr. C. Lacea*: Manual de l. germ. p. II. Brașov.

Ci. VI. *Dr. I. Bunea*: Carte de citire germană. Brașov.

Ci. VII—VIII. *A. C. Popovici*: Carte de citire germană. București.

Se pot tolosi și alte manuale introduse în diferitele institute.

Instrucțiune civică, drept const. și adm., economie politică.

Ci. IV. *M. N. Pacu*: Elementele instrucțiunii civice. București.

Ci. VIII. *M. A. Dumitrescu*: Elemente de economie politică, drept constituțional și administrativ. București.

Filozofie.

Cl. VIII. *Maiorescu-Logica*. București. *Blaga*: Analize psihologice. Brașov. *Nisipescu*: Psihologie populară. București. *Găvănescul*: Psihologie. București.

Istorie.

Cl. I. *Dr. Pătrășcanu*: Istoria antică p. cl. I. București. *Aguletti*: Istoria antică p. cl. I. București. *I. Clinciu—M. Dimitrescu*: Istoria universală. București.

Cl. II. *Aguletti*: Istoria medie modernă p. cl. II. sec. București. *I. Clinciu—M. Dimitrescu*: Manual de istoria universală. București. *Iorga*. sau *I. Floru*: Istorie p. cl. II.

Cl. III. *I. Clinciu—M. Dimitrescu*: Istoria universală p. cl. III. București.

Cl. IV. *N. Iorga* sau *Aguletti*: Istoria Românilor. București.

Cl. V—VIII. *Xenopol* sau *I. Clinciu—M. Dimitrescu*: Istoria universală p. cl. V. VI. VII. București.

Cl. VIII. *N. Iorga*: Istoria Românilor. Buc. *Xenopol*: Istoria Românilor Buc.

Geografie.

Cl. I. *S. Mehedinți*: Cele cinci continente p. cl. I. sec. Buc. ori *S. Mehedinți*: România și țările loc. de rom. p. cl. III. primară urbană. București.

Cl. II. *S. Mehedinți*: Europa. Ed. VIII. București.

Cl. III. *S. Mehedinți*: Continentele. Ed. VIII. București.

Cl. IV. *Murgociu-Burcă*: România. București.

Cl. V. *S. Mehedinți*: Geografia fizică. București.

Matematică.

Cl. I—III. *Ciortea*: Aritmetică pentru școalele medii. Brașov. Ciurcu. *Vlasa—Hossu*: Aritmetică. Blaj.

Cl. IV. *I. Tutuc*. Algebră. C. S. *Popescu—Al. Manicatide*: Algebra elementară, Ed. IV. București.

Cl. V.—VI. C. *Popescu — Al. Manicatide*: Algebră elementară, pentru clasa V. București. *Bogdan-Ionescu*: Algebra pentru cl. V. București.

Cl. VII. *P. Marinescu*: Matematica financiară. București. *A. Ciortea*: Matematică financiară, Brașov.

Cl. VIII. *Beiu—Paladi*: Tabele logaritmice de Dupuis.

Geometrie.

Cl. I—III. *Popescu-Orășianu*: Geometria plană partea I. II.

Cl. IV. *Popescu-Orășianu*: Geometria în spațiu, pentru cl. IV. băeți. București.

Cl. I. *Percia*: Planimetrie constructivă, Brașov.

Cl. II. *Percea*: Stereometrie constructivă. Brașov.

Cl. VI. *Spiru-Haret-I. Tutuc*: Trigonometrie. București.

Cl. I-IV. *Fl. C. Domșa*: Planimetria, Stereometria și Planimetria constructivă Blaj.

Istoria naturală.

Cl. I. *Chelariu*: Curs elementar de Botanică și Zoologie pentru cl. I. Ed. II. Brașov. *Kirițescu*: Zoologie. București. *I. Simionescu Zoologie* Ed. VI. 1918. București.

Cl. II. *Chelariu*: Curs elementar de Botanică și Zoologie pentru cl. II. Ediția II. Brașov. *C. Kirițescu și A. Popovici-Bâznoșan*: Botanică pentru cl. II. Ed. IV. 1918. București. *I. Simionescu-Botanică*. București.

Cl. IV. *I. Simionescu*: Geologie. Ed. VII. București. *I. N. Brănișteanu*: Chimie și Mineralogie, Ed. V. București.

Cl. V. *Dr. Ambroziu Chieșanu*: Istoria naturală, Botanică. Trebuie amplificată și retipărită. *Scarlat Dumitrescu*: Botanică. *Sandu Aldea*: Botanică agricolă. București. Auxiliar: *Dr. Al. Borza*: Etichete pentru colecțiuni de plante, Blaj 1914.

Cl. VI. *Bădărău*: Zoologie. București.

Cl. VII. *Mihulin*: Chimie, Mineralogie, Geologie. Arad. *Istrati*: Chimie și Mineralogie. București.

Cl. VIII. *Demetrescu*: Anatomie. București.

Fizică.

Cl. III. *T. L. Blaga*: Fizică experimentală. Brașov.

Cl. VI—VIII. *Ciortea-Blaga*: Curs de fizică experimentală pentru cl. VII—VIII. Brașov.

Igienă.

Cl. IV. *Kirițescu-Bâznoșan*: Higienă. Ed. V. București 1918.

Cl. VIII. *Dr. Ureche*: Igienă. București.

Cl. IV. *Dr. Beu*: Igienă. Sibiu.

Muzică.

Cl. I—IV. *C. G. Ghimpeșeanu*: Curs de lectură muzicală, pentru cl. I—IV. Ed. II. București. *T. Popovici*: Carte de cântece partea I—II (1911) și Cântece naționale pentru 2 voci 1919. *Costescu* sau *A. L. Ioela*: Solfeșii și cântece partea I, II, III, IV. București. *Sequens*: Teoria muzicii. Caransebeș.

Dicționare.

Viciu: Dicționar latin-român și român-latin. Blaj.

Nădejde: Dicționar latin-român. Iași.

Barcianu: Dicționar german-român și român-german. Sibiu.

Șțineanu: Dicționar francez-român și român-francez. București.

Manuale pentru liceul real (Școala reală).

Chimie.

Cl. V. *M. Tileuschi*: Curs de Chimie și Mineralogie partea II. Ed. II. București.

Cl. VI. *M. Tileuschi*: Curs de Chimie și Mineralogie partea III. Ed. II. București.

Fizică: Pe lângă manualele de Ciortea Blaga se recomandă: *Brălițeanu*: Căldura. *Jalba-Murgoci* sau *Brălițeanu*: Magnetism, Electricitate statică. *Brălițeanu*: Fizica experimentală. București.

Geometrie.

Cl. VIII. *P. Marinescu*: Curs elementar de Geometrie analitică, pentru cl. VIII. București 1912.

La celelalte obiecte se vor folosi manualele recomandate pentru liceul clasic-modern.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. Școala normală.

Din partea comisiei profesorală a școlilor normale prezintă directorul I. F. Negruțiu următorul raport:

I. Orarul general.

Orarul și programa obiectelor de învățământ pentru anul școlar 1919/20 l-am compus, luând de bază hotărârile dela Alba-Iulia și ale congresului profesoral ținut la 19—21 Ianuarie în Sibiu. Prin urmare în anul școlar viitor în școlile noastre normale nu se va pune nici o limbă străină.

Orarul general pentru școlile normale de învățători și învățătoare l-am compus astfel ca elevii să nu fie prea îngreunați, dar în același timp am avut în vedere ca materia prescrisă și necesară din fiecare obiect de învățământ să fie deplin tratată.

Numărul orelor pe săptămână atât pentru școlile normale de învățători cât și pentru învățătoare, l-am fixat astfel:

Clasa I.	35 ore
Clasa II.	35 „
Clasa III.	38 „
Clasa IV.	38 „

Suma totală . 146 ore.

În orarul școlii normale de învățătoare, în locul cantului și tipicului bisericesc, am luat *lucrul de mână femeiesc*; iar din lucrul manual am luat pentru fiecare clasă numai câte o oră pe săptămână. Conspectul orelor este următorul:

Orarul școlii normale

de învățători și învățătoare pe anul școlar 1919—1920.

Nr.	Obiectul	Cl. I.	Cl. II.	Cl. III.	Cl. IV.	Total
1	Religie	2	2	2	2	8
2	Somatologie	2	—	—	—	2
3	Psihologie	—	3	—	—	3
4	Pedagogie	—	—	3	—	3
5	Ist. pedagogiei și legisl. școlară	—	—	—	3	3
6	Practica pedagogiei	—	—	2	6	8
7	Limba și literatura română	4	4	3	3	14
8	Istorie	3	3	3	—	9
9	Geografie	2	2	2	—	6
10	Noțiuni de drept constituțional	—	—	—	2	2
11	Matematică și contabilitate	4	3	3	3	13
12	Științele naturale	3	3	4	—	10
13	Fizică	—	—	2	3	5
14	Igienă	—	—	—	2	2
15	Economie și practică economică	2	2	2	2	8
16	Muzică vocală și instrumentală	4	4	4	4	16
17	Cant bis. și tipic	2	2	2	2	8
18	Desemn.	2	2	2	2	8
19	Caligrafie	1	1	—	—	2
20	Gimnastică și jocuri gimnastice	2	2	2	2	8
21	Lucru manual	2	2	2	2	8
Totalul orelor		35	35	38	38	146
Lucru manual pentru învățătoare		1	1	1	1	4
Lucru de mână femeiesc		2	2	2	2	8
Pentru celelalte obiecte de învăț.		32	32	35	35	134
Totalul orelor		35	35	38	38	146

În școlile normale de fete se va introduce și învățământul practic menajer. Elevele din cl. IV., în serii de câte 4—6, vor asista în fiecare săptămână la bucătărie.

II. Programa de studii generală.

De basă la satorirea programei de studii pentru anul școlar 1919/20 am luat:

1. «Programa analitică a școlilor normale de învățători și învățătoare», din România veche, sancționată prin decretul regal dela 24 Iulie 1910 Nr. 2447.

2. Programa de studii, folosite în școlile noastre până azi.

Fiindcă prelucrarea materialului necesar în cadrul programei generale încă recere timp mai îndelungat, în consfăturile noastre de acum ne-am mărginit numai la statoriri principiare. Iar prelucrarea materialului s'a încredințat, respective l-am împărțit între profesorii școalelor normale de învățatori și învățătoare, după specialitate.

Fiecare profesor și profesoară va prelucra programa generală, până la 20 Martie st. n., luând de îndreptar programa analitică, mai sus amintită, din Regatul român, și programa noastră de până aci.

Aceste lucrări particulare se vor trimite cel mai târziu până la 1 April st. n. directorului școlii normale de învățatori din Blaj. Acesta, în conșelegere cu șeful resortului cultelor și al instrucțiunii publice, va revedea prin o comisiune întreg operatul.

Programa analitică generală astfel pregătită se va prezenta Consiliului dirigent român, resortul cultelor și instrucțiunii publice, pentru aprobare și introducere în toate școlile normale de învățatori și învățătoare din Ardeal, Banat și ținuturile ungurene locuite de Români.

Această programă generală de studii se va întrebuița în anul școlar 1919/20 și în timpul de tranziție, până ce se va unifica învățământul în toate școlile României mari.

Tot asemenea se va urma și la prelucrarea *Programei analitice speciale*, pe baza programei generale aprobate de către Consiliul dirigent român, resortul cultelor și instrucțiunii publice:

È în interesul învățământului, ca îndată la începutul anului școlar viitor să avem gata «*Programa analitică generală*» și *Programa analitică specială*, cu împărțirea materiei de învățământ după luni, săptămâni, și ore de lecțiuni. Pentru că, cu începutul anului școlar viitor, se vor înmulți școalele noastre normale de învățatori și învățătoare și în urmare vom fi nevoiți să aplicăm și recrutăm profesori și fără pregătire specială.

O programă de studii temeinică ar ajuta mult pe aceștia în munca lor începătoare.

III. Manuale de școală.

Membrii comisiei au constatat, că în general manuale deplin corăspunzătoare pentru școlile noastre normale de învățatori și învățătoare n'avem. Manualele din Regatul român, așa cum sunt, nu le putem folosi, deși sunt foarte bune, deoarece în Regat vechiu școlile normale sunt altcum organizate, acolo cursul ține 6 ani, iar la noi numai 4. Acolo se primesc elevii din școala primară iar la noi cu 4 clase secundare, reale ori civile.

De aceea în anul școlar viitor trebuie să ne folosim de ce avem acum gata, și cē mai putem tipări până la 1 Septemvrie.

Credem, că ar fi bine să ni-se aducă din Regatul român toate manualele de școală și cărțile auxiliare, cari se folosesc în școlile normale de învățatori și învățătoare de acolo, în atâtea exemplare câte școli normale avem. Acestea să se împărțească după specialitate profesorilor noștri, ca să le studieze cu scopul de a se constată, care dintre aceste le putem folosi și aici la noi, cari ar trebui prelucrate, reduse sau amplificate, cu un cuvânt întocmite după trebuințele noastre.

Numai după primirea acestor rapoarte se va putea compune lista manualelor pentru școlile normale de învățatori și învățătoare.

Să rugăm resortul cultelor și instrucțiunii publice, să ia măsurile necesare în această chestiune.

Pentru anul școlar viitor (1919/20), materialul de învățământ l-am împărțit în modul următor:

1. *Limba și literatura română.*

Cl. I. Gramatica sistematică, 4 ore pe săptămână. Lucrări *în scris* 2 pe lună în clasă. *Manual*: Gramatica și sintaxa limbii române de N. Bogdan, Brașov.

Cl. II. *Stilistica*. Teoria stilisticii. Compozițiunea, descrierea și narațiunea. — Poezia lirică și epică ușoară, 4 ore la săptămână. Lucrări *în scris* 2 pe lună, una în clasă, a doua acasă. *Manual de stilistica* de I. F. Negruțiu director Blaj. *Manual de poetică*: Poetica de Dr. I. Rațiu și Al. Ciura prof. în Blaj.

Cl. III. *Poetică*: Genul epic. Epopea; novela, romanul, drama Genul oratoric. Disertația. Trei ore pe săptămână. Lucrări *în scris* două pe lună; una în clasă, a 2-a acasă. *Manual*: «*Poetica*», vezi curs II. «*Retorica*» de G. Adamescu pentru a IV-a clasă seminarială. București.

Cl. IV. *Istoria literaturii române*. — Trei ore pe săptămână. — Lucrări *în scris* în anul întreg două în clasă și două acasă. *Manual*: «*Istoria literaturii române*» de Adamescu. București.

2. *Științele pedagogice.*

Cl. I. Somatologia. Două ore pe săptămână. *Manual*: Igiene de Ureche, sau Kirilescu-Bâznoșanu sau Negru: Cum ne naștem, cum trăim, cum murim?

Cl. II. *Psihologia* — Trei ore pe săptămână. *Manual*: Psihologia pedagogică de E. Martig.

Cl. III. *Didactica și metodică* în 3 ore pe săptămână. — Manual: *Didactica* de Dr. P. Pipoș. *Metodica*: de Dr. P. Pipoș.

Cl. IV. *Istoria pedagogiei și legislația învățământului primar*, în 3 ore pe săptămână. *Manual*: *Istoria pedagogiei* de V. Gr. Bor-govanu. Ed. II.

3. *Istoria.*

Cl. I. *Istoria antică și medie (până la anul 1492)*. *Manuale*: I. Clinciu și Marcu Dimitrescu: *Istoria veche* pentru cl. I. secundară și *Istoria medie* pentru cl. II. secundară.

Observare: Materialul e prea vast, trebuie redus și în conformitate cu programa analitică, pentru ușorarea elevilor, să se tipărească într'un singur volum.

Cl. II. *Istoria modernă și contemporană*, 3 ore pe săptămână. *Manual*: I. Clinciu și M. Dimitrescu: «*Istoria universală* pentru cl. II. secundară (de la anul 1492) și *Istoria Universală* pentru cl. III. secundară».

Observare: Aceste 2 manuale cu unele reduceri se pot folosi.

Cl. III. *Istoria Românilor*, 3 ore pe săptămână, *Manual*: *Istoria Românilor* de Th. Aguletti.

Observare: Unele capitole ar trebui suprimate și înlocuite cu altele privitoare la *Istoria Transilvaniei*.

Cl. IV. *Instrucțiunea civică*. Noțiuni de drept constituțional, administrativ și de economie politică, 2 ore. *Manual*: Ca în liceul inferior.

5. *Geografia.*

Cl. I. *Elemente de cosmografie (geografia astronomică) și geografia fizică*, 2 ore. Manual pentru cosmografie n'avem. *Geografia fizică* de Mehedinți pentru cl. V. secundară.

Observare: Manualul domnului Mehedinți, fiind prea vast, trebuie redus.

Cl. II. *Geografia universală*, fără România, 2 ore pe săptămână.

Manual: S. Mehedinți, «*Europa pentru cursul secundar cl. III*» și «*Continentele fără Europa*».

Observare: Materialul trebuie redus.

Cl. III. *Geografia României*, în 2 ore pe săptămână, *Manual*: Murgociu—Burlă «*Geografia României*».

Observare: E necesar ca să insistăm pe larg asupra geografiei Transilvaniei.

6. *Matematici.*

a) *Aritmetica în legătură cu elementele algebrei.*

b) *Geometrie* : Noțiunile fundamentale ale geometrie plană. — 4 ore la săptămână. Lucrări scripturistice 1 la lună, în clasă. *Manual* n'avem.

Cl. II. a) *Aritmetică*: Ecuații de gradul I, cu una și mai multe necunoscute, potențarea rădăcinarea. Propozițiile regula de trei: procentul. Funcțiuni, reprezentări grafice, 3 ore pe săptămână.

b) *Geometria* figurilor plane. Lucrări în scris una la lună, în clasă. Manual de matematică pentru cl. III. a institutului pedagogic de V. Suci și N. Negruțiu. Blaj.

Cl. III. a) *Aritmetica*: Calculul monedelor. Interese simple și compuse.

b) *Geometria* corpurilor.

c) *Metodica* aritmetice și a geometriei în școala primară. O lucrare în scris la lună, în clasă. 3 ore. pe săptămână. *Manualul*: din cl. II

Cl. IV. a) *Aritmetică*: Noțiuni comerciale.

b) Contabilitatea.

c) Aplicațiunile geometriei: Arpentagiu, nivelarea, drenagiu. Repetiții prin probleme, în vederea examenului de capacitate, 3 ore pe săptămână. O lucrare în scris la lună, în clasă. *Manual*: Dumitrescu Bumbești — Constantin Popescu, «Curs de contabilitate pentru școlile normale».

7. Fizica.

Cl. III. *Mecanica și calorica*, 2 ore pe săptămână.

Cl. IV. Magnetismul, electricitatea, acustica și optica. Exerciții făcute din partea elevilor. Trei ore la săptămână.

8. Științele naturale.

Cl. I. *Botanica*, 3 ore pe săptămână. *Manual*: *Botanica agricolă* de Sandu Aldea.

Zoologia, 3 ore pe săptămână. *Manual*: *Zoologia* de Bădărău.

Observare: Ca manual auxiliar se pot întrebuința și manualele de până aici.

Cl. III. *Chimie*, mineralogie și geologie, 4 ore pe săptămână. *Manual* pentru anul 1919/20; «Chimie și mineralogie» de Brăilișeanu. »Geologie» de Simionescu.

Observare: În cl. II. pentru anul școlar 1919/20 se va urmări sistemul din trecut, după manualul lui C. Szabo, fiindcă elevii din clasa I. au terminat deja o parte din Botanică și Zoologie.

9. Igienă.

Cl. IV. Igienă 2 ore pe săptămână. *Manual*: Kirilșescu-Bâsnoșeanu «Anatomia și fiziologia omului cu aplicare la igienă, pentru cl. IV. secundară», «Igiena» de Ureche.

10. *Economia.*

Cl. I. Economia practică, 2 ore pe săptămână. *Manual*: V. Moga sau N. Pop. Economia rurală și grădinăritul. Economia națională pentru seminare și institute pedagogice.

Cl. II. Economie practică, în 2 ore pe săptămână. Manual ca în clasa I.

Cl. III. Economia practică în 2 ore pe săptămână. Manual ca în clasa I.

Cl. IV. Economia practică și teoretică, manual ca în cursul I.

11. *Muzica vocală și instrumentală.*

Cl. I. a) Muzica vocală, 2 ore pe săptămână. *Manual* de A. Sequens.

b) Muzica instrumentală, 2 ore pe săptămână.

Cl. II. Muzica vocală, și instrumentală, câte 2 ore la săptămână, «Carte de cântece» de T. Popovici și «Cântece naționale» de T. Popovici.

Cl. III. a) Muzica vocală.

b) Muzica instrumentală, în câte 2 ore pe săptămână.

Cl. IV. Muzica vocală în 4 ore pe săptămână. Manual pentru cor: «Colecție de cântece» de Chiriac.

12. *Desemnul.*

În fiecare clasă câte 2 ore pe săptămână.

13. *Caligrafie.*

În clasa I și II câte o oră pe săptămână.

14. *Gimnastica și jocuri gimnastice.*

În fiecare clasă câte 2 ore pe săptămână.

15. *Lucrul manual.*

În fiecare clasă câte 2 ore la săptămână.

INFORMAȚII

Din cauza greutăților tehnice revista n'a putut să apară la timp și astfel ne-am văzut nevoiți să sroatem număr dublu.

Colaboratorii sunt rugați să-și înainteze materialul pentru numărul proximo până cel mult în 15 Iunie c. la redacția revistei (Sibiu. Asociațiunea română pt. cultura poporului român).

Unificarea învățământului. De către ministerul instrucțiunii publice din București s'a instituit o comisiune din oameni de școală ai vechiului regat și delegații provinciilor anexate, cu scopul să studieze chestiunea unificării învățământului pe întreg teritoriul României mari. Comisiunea care s'a întrunit nu de mult la București, și-a ales din sinul său mai multe subcomisiuni, după diferitele ramuri de învățământ, și a discutat în o serie de ședințe plene propunerile cuprinse în rapoartele speciale ale acestora. A rămas, ca rapoartele prezentate să se discute și de către corpurile didactice ale singuraticelor provincii și în urmă să se întrunească din nou comisiunea cu scopul de-a aduce hotăriri definitive.

Reproducem, după revista «Educația» (An II. Nr 4), rapoartele care se referesc la școlile normale și învățământul secundar, invitând pe membrii Uniunii să le studieze și să-și spună părerile privitor la reformele ce se agită în cercurile conducătoare în legătură cu unificarea învățământului.

a) Școala normală.

Școala normală este așezământ de Stat. Ea va avea o organizare unitară în întregul regat.

Școlile normale sunt internate. Elevi vor fi bursieri sau solvenți. Atât bursierii, cât și solvenții se vor primi prin concurs.

Cursul școlilor normale este alcătuit din două cicluri: unul inferior, în care se vor preda cunoștinți de cultură ge-

nerală, corespunzătoare primului ciclu de școală secundară; altul superior, având un caracter profesional și cu o durată de 4 ani.

Ciclul inferior se suprapune școlii primare, în clasa I a școlilor normale primindu-se absolvenții ciclului I-ii al școlii primare.

În ciclul superior se vor primi de drept absolvenții ciclului inferior al școlii normale, precum și absolvenții ciclului inferior al școlii secundare, în urma unui concurs de admitere.

Cei mai buni dintre absolvenții școlilor normale, recomandați de fiecare școală vor fi primiți în secția pedagogică a facultății de litere și științe dela universitate, spre a se pregăti pentru cariera de profesor de școle normale.

Școlile existente vor continua cu organizarea actuală, până când seria 1918—1919 va termina cursurile. Seria din anul 1919—1920 va începe studiile după noua organizație. Școlile ce se vor crea de aci înainte, vor fi întocmite după noul tip.

În școlile normale predarea limbii franceze va fi obligatorie; se va putea introduce și o altă limbă străină, însă facultativă.

b) Învățământul secundar.

1. Să se creeze un singur tip de școală secundară, format din două cicluri, gimnaziu și liceu, fiecare ciclu cu câte 4 clase.

2. Clasa I a gimnaziului să servească ca o completare și ca o dezvoltare a cunoștinților din învățământul primar și în afară de limba franceză să nu li se dea elevilor studiile gimnaziale care se predau astăzi.

3. Liceul să fie o școală unitară; bifurcarea să se admită cel mult în ultimele două clase.

4. Școlile de fete din diferitele țări românești să se alcătuiască după tipul actual al școlilor din vechiul regat.

5. Fetele după împrejurări să poată urmă cursurile și în liceele de băeți, având bineînțeles sală de recreație deosebită.

6. În clasele I și a II gimnazială, învățământul să poată fi predat și de femei, mai ales limbile și studiile literare.

7. Limbile să fie predate cu mai multe ore pe săptămână în clasa în care ele încep să fie introduse.

8. Limba latină să se predea din clasa II-a gimnazială.

Cursurile pentru pregătirea profesorilor instituite de către Resortul cultelor și instrucțiunii publice, în vederea naționalizării învățământului secundar din Transilvania, Bănat și părțile unghurene, nu se vor ține în Blaj, după cum s'a plănuț, ci la Cluj, în edificiul universității care a trecut de curând în stăpânirea noastră. Cursurile vor dură dela 15 Iunie până la 15 Septemvrie a. c., având menirea să pregătească profesori de licee, școli reale superioare, școli normale, comerciale și civile. Scopul lor mai apropiat e pe deoparte familiarizarea candidaților cu materialul specialității ce și-au ales, pe de altă parte pregătirea practică pentru cariera de profesor. Cursurile vor avea un caracter cât se poate practic, în strânsă legătură pe deoparte cu programa analitică a materiilor prevăzute pentru singuraticile clase ale diferitelor școale din chestiune, pe de alta cu manualele cari se vor întrebuița dela toamnă în școlile noastre. În consecință cursurile — afară de cele publice — nu vor fi ținute în formă de conferențe, ci vor fi în forma lecțiilor de licee. Profesorii vor da în mod inductiv toate indicațiile și vor arăta metodele, cari facilitează predarea materiilor din programa învățământului secundar și special.

Materiile ce se vor preda la aceste cursuri se împart în două grupuri: *grupa literară* și *grupa științifică*.

La *grupa literară* aparține: limba română, limba latină, limba elină, limba

franceză, limba engleză, limba germană, istoria și geografia cu economia politică, dreptul uzual și instrucțiunea civică și științele pedagogice. Grupate după specialități: filologia modernă, filologia clasică, istorie și geografie și științele pedagogice.

La *grupa științifică*: matematica și fizica, științele fizico-chimice, științele naturale.

Din seria acestor materii se vor combina într'o specialitate două sau trei studii d. e. franceza, germana sau engleza limba latină și greacă, istorie și geografie.

Pentru toți auditorii va fi obligătoare audierea cursurilor de Istoria Romanilor, Istoria literaturii române, Geografia României și științele pedagogice.

Cursurile se vor completa cu *conferențe* singuratiche sau în cicluri, de conținut social-politic, ori de popularizare a științelor.

La cursurile de limbi, pentru introducerea candidaților în cunoașterea cât mai deplină a limbilor vii, vor avea loc, afară de cursurile regulate de limbile respective, și *ore speciale de conversație*.

În legătură cu cursurile de pregătire pentru profesori se va organiza și un curs pe seama elevilor de liceu de clasă VII. și VIII. care va servi ca *școală de aplicație*. Candidații vor asista cel puțin 2 ore pe săptămână la lecțiile practice din specialitatea lor, iar profesorii vor avea să fie lecții-model în fața candidaților. În jumătatea a doua a cursurilor candidații vor avea să fie și ei lecții-model.

La sfârșitul cursurilor candidații vor da *examen* în scris și oral din materiile de specialitate. Examenele se vor face în prezența unui delegat al Resortului instrucțiunii publice. Cei reușiți la examen vor primi un certificat, în baza căruia vor fi admiși ca profesori-practicantși pe timp de un an.

Amănunte privitor la extensiunea materiei ce se va propune la aceste cursuri se găsesc în ordinul Resortului

de culte și instrucțiune publică din 29 Aprilie c. Nr 4004/919.

Luarea în primire a Universității și a Conservatorului de muzică din Cluj. Dintr'un interview acordat ziarului «Patria» de secretarul general al resortului de instrucție și culte dl Dr. Onisifor Ghibu, extragem următoarele: Dl Ghibu s'a prezentat cu 15 profesori români la Universitate în 12 Maiu a. c. După ce toți profesorii au refuzat jurământul cerut, au fost puși în disponibilitate, iar toate facultățile s'au închis numai decât. S'au luat în primire după inventar toate seminarile și birourile, și se continuă lucrarea cu muzeele, biblioteca, menza academică. S'au instituit autorități românești provizorii: girant provizoriu al rectoratului a fost numit dl profesor Dr. Drăgan, la decanatul de litere dl Dr. P. Roșca din Sibiu, la drept dl Dr. Moise Jenciu; la științe dl Dr. Al. Borza, iar la medicină dl Dr. Al. Nemeș.

Clinicile toate au rămas în funcțiune, ca spitale. Profesorii dela ele au fost prin un ordin al dlui colonel Opran obligați a rămâne în serviciu. S'a numit însă peste cele 12 clinici o comisie românească din 3 asistenți români: Dnii Dr. Coriolan Tatar, Dr. Al. Nemeș și Dr. C. Stanca. Acestei comisiuni i s'au atașat 24 de rigorosanți la medicină, câte 2 de fiecare clinică.

Pentru lucrările de organizare va fi chemat dl Dr. Sextil Pușcariu, care a primit cu bucurie această însărcinare grea.

Totasemenea s'a luat în primire prin dnii Dr. Ghibu și Dr. T. Brediceanu Conservatorul de muzică. Acesta fiind proprietatea orașului, s'a dat în grija primăriei românești.

La fel s'a făcut cu Liceul de fete, care va purta în viitor numele: Regina Maria.

Școala românească. Multe greutăți s'au pus în calea progresului școlilor noastre: puterea de stat protivnică intereselor noastre în primul rând și sărăcia

în al doilea. Deodată cu zdrobirea celei dintâi, oamenii noștri de bine s'au apucat cu zor de muncă. În răstimpul scurt de câteva luni școala românească — înainte de toate pe terenul învățământului secundar — a făcut progrese, pe care între împrejurările nefaste dinainte de proclamarea Unirei nu le-ar fi putut realiza nici în mai multe decenii.

Durere însă, a două cauză care s'a pus în calea străduințelor noastre, sărăcia — să nu-i zicem acum și sgărzenia — dăinuiește încă și umple pe mulți de-o justă îngrijorare. Videant consules, o vorbă pe care trebuie să o accentuăm cât de des, ca nu cumva să ne trezim într'o bună zi cu școli fără profesori, în loc de progres cu o lăncezeală condamabilă în mersul învățământului întreg. Căci e bine să se știe: profesorul nu se poate dedubla, el are un singur suflet, pe care nu și-l poate împărți; sau rămâne cu el la catedră, sau și-l duce în altă parte ca să-și vadă de traiu, rămânându-i catedra nimic mai mult decât un titlu. Inc'odată: Videant consules!

Informațiile ce urmează ne vor da în câteva trăsături o iconă a năzuințelor făcute pentru desvoltarea învățământului nostru național.

a) Liceul din Brad. Cea dintâi veste îmbucurătoare ne-a sosit din țara bravilor Zarandeni. Azi în Brad în loc de gimnaziu inferior avem liceu. Intelectualii acestei mici garnizoane, înaintea de toate profesorii liceului, n'au crușat nici o jertfă și în Ianuarie a. c. deodată cu reluarea lecțiilor, fără a mai pune în mișcare mecanismul greoi al comitetelor au dat de știre, că s'a deschis și clasa a V. liceală. Deocamdată cu un număr restrâns de puteri didactice, lecțiile continuă normal în toate cinci clasele.

Se țin în edificiul fostei școli civile comunale, pe care a sistat-o timpul de prefacere al zilelor noastre. Minunata clădire a liceului își așteaptă cu drag terminarea, ca să primească între pereții ei vieța, care de 6 ani întârzie. Avem nă

dejde, că lucrul început se va continua cu deschiderea în toamnă a clasei a IV. liceală. Ținutul curat românesc al Zaran-dului își vede, prin completarea liceului său, împlinită una dintre cele mai vechi și legitime dorințe

S. Oprean

b) Gimnaziul românesc din Buteni.

Din Brad până în Arad pe o întindere de 160 km. nu se află nici o școală secundară. Cam la mijlocul acestei distanțe în comuna Buteni cărturarii noștri și poporul a hotărât să ridice un gimnaziu cu 4 clase, având ca prima țintă creșterea unei luminate clase de mijloc, care să poată ținea concurență cu străinii de pe Crișul alb, cari amenință să ia în stăpânire toate izvoarele bogate de câștig (ne-goț și industrie).

Pentru înființarea gimnaziului s'a ținut în Buteni, Joi în 30 Ian. v. a. c. o conferență a fruntașilor din acel jur, sub conducerea dlui protopop Florian Roxin, fiind invitat pentru darea de informații și un profesor dela gimnaziul din Brad. Desbaterile au fost ținute la înălțimea reclamată de vremile nouă și sau adus următoarele hotărâri: 1. Se înființează un gimnaziu cu 4 clase cu sediul în Buteni. 2. Limba instrucției și administrației acestei școli e limba română. 3. Proprietarul e cercul pretorial, căruia va aparține Butenii. 4. Prelegerile în cl. I g. se încep în cursul luni Februarie a. c. și, întrucât gimnaziul nu va putea câștiga dreptul de publicitate până la încheierea anului școlar, elevii vor fi examinați la gimnaziul din Brad, de unde vor obține certificatele necesare, 5. Până la organizarea legală a comănelor fundatoare, administrația școlii o face o delegație compusă din toți cei prezenți la conferența de înființare, care și-a ales apoi o eforie mai restrânsă, compusă numai din membrii, ce locuiesc în Buteni. 6. Pentru sporirea fondului de susținere a școlii prin colecte sa designat preotul și epitropul primar din fiecare comună. 7. Dacă din ori-ce motiv gimnaziul acesta nu s'ar putea susține, atunci fondul

de înființare trece în proprietatea direcțiunii gimnaziului rom. gr.-or. din Brad, cu menirea de-al folosi după plac pentru trebuințele școlii, întru cât n'ar atinge suma de 100,000 cor., iar dacă ar ajunge la aceasta sumă, atunci 75% să se folosească de ajutoare pentru elevii din protopopiatul Buteni cari studiază la Brad și 25% stau la libera dispoziție a direcțiunii.

În convorbiri particulare auzim unele voci, cari nu află oportună înființarea de gimnazii în comune ca Butenii, unde nu e o viață industrială și o circulație de oraș. Ei susțin, că ne prea respirăm puterile și astfel nu vom fi în stare a împopula cu elevi români gimnaziile de stat din orașele României mari. De altă parte, în comunități fără o circulație vie corpul profesoral neputând avea atingeri cu alți oameni de litere, nu se va putea dezvolta, după cum cere spiritul vremii.

Noi dimpotrivă susținem, că tocmai aceste școli modeste trebuie să fie izvorul de unde să se reverse spre orașe un element sănătos românesc. Românul e agricultor și pe câtă vreme are pământ suficient nu se decide așa ușor a-și trimite băiatul din Buteni la Arad la școală, pe când dacă vede, că școala e aci acasă, unde îl costă așa de puțin și poate vedea de el în toată ziua, cu mult mai ușor se va hotărâ a-l da la gimnaziu.

După organizația școalelor din România, din cl. V. liceele se ramifică. Liece cu ramificații negreși au rostul lor în orașe, unde vor căpăta un contingent de elevi cu atât mai mare, cu cât vor fi mai multe gimnazii cu 4 clase în comunități apropiate de casa săteanului nostru ca Butenii, cari singuri pot da elevii gimnaziului.

De altă parte, din ce vom avea mai multe centre cari să emuleze în creșterea unei tinerimi luminate și însuflețite, din aceea vom fi mai bine apărați de invaziunea străină, care tinde a pune mâna cu negoțul și industria ei până și pe satele noastre celea mai depărtate și din

aceea vom avea mai multe puteri, cu cari să cucerim orasele.

E adevărat, munca puterilor noastre de școală, a învățătorilor, e grea, dar e și frumoasă și înălțătoare: ei au să fie adevărații pioneri ai României puternice de mâne.

Din motivele acestea salutăm cu drag pasul fraților noștri din Buteni și le dorim succes desăvârșit.

Dr. I. Radu

c) *Liceu românesc în Alba-Iulia.* Falnica cetate a lui Mihaiu își are și ea azi o mică citadelă culturală, deocamdată un gimnaziu inferior, cu puteri didactice improvizate. Se plănuiește deschiderea continuativă a claselor. Lecțiile se țin în edificiul școlii de băieți, care a fost sistată.

d) *Liceu românesc în Orăștie.* O delegație din Orăștie s'a prezentat în 18 Maiu c. înaintea dlui Dr. V. Braniște, șeful Resortului de culte și instrucțiune publică, și a cerut în numele întregului popor din Orăștie și jur înființarea unui liceu românesc în Orăștie. În acelaș timp a înaintat Resortului un memoriu în care, după ce s'arată caracterul românesc și importanța culturală și politică a Orăștiei, se insistă cu stăruință asupra înființării liceului, care este o necesitate națională câtă vreme Ungurii mențin gimnaziul lor reformat. Delegația a plecat din Sibiu cu adâncă convingere, că liceul românesc din Orăștie se va deschide cu siguranță la 1 Septembrie, având deocamdată numai cinci clase.

e) *Institutede învățământ din Gherla:* seminarul și școlile normale de băieți și fete au alungat din mijlocul lor limba maghiară, care începū în timpul din urmă să prindă rădăcini tot mai adânci. S'au naționalizat școlile din acest centru românesc spre marea bucurie a elevilor și satisfacția sufletească a întregului neam românesc. Acelaș lucru îl putem spune și despre școala normală de fete din Lugoj și de liceul gr.-cat. din Beiuș. Sperăm că gimnaziul din Caran-

sebes, înfăptuit cu parale luate din fonduri românești, nu va întârzia să treacă prin aceeași metamorfoză. S'au cred domnii cari chivernisesc fondurile grănițarești ale Caransebeșenilor, că internatul românesc de-acolo e chemat să inficiezze și pe mai departe sufletul elevilor săi cu veninul culturai turanice?

f) *Naționalizarea școlilor de stat maghiare.* Școalele civile de stat (de băieți și fete) din Sibiu, cea de fete din Orăștie, și școala civilă de băieți din Hațeg au trecut în mâinile noastre. Instrucția se face deocamdată în amândouă limbile: română și maghiară. Directorii acestor institute sunt profesori români, ajutați de mai multe forțe didactice, numite de către Resortul cultelor și instrucțiunii publice. Deasemenea s'a naționalizat în parte gimnaziul din Ibașfalău. În toate celelalte școli secundare de stat s'a menținut deocamdată sistemul din trecut, cu deosebireă că pentru propunerea limbei românești s'au numit la toate aceste școli câte unul sau doi profesori români. Se fac pregătirile ca cu începerea anului școlar viitor naționalizarea școalelor de stat să se poată îndeplini pe toată linia.

Am avea însă o observare. Prin decretarea acestor școli de românești, prin alungarea limbii ungurești din programele lor de studii, încă nu s'a îndeplinit marele proces de prefacere. Naționalizarea fostelor școale ungurești de stat rămâne o problemă pe care vor avea s'o rezolve profesorii acestor școale. Se recere dar ca profesorii cărora li se va încredința această chemare sublimă să fie niște personalității integre, cari atât din punct de vedere al pregătirii lor cât mai ales sub raportul caracterului să reprezinte o suficientă garanță morală. Ei bine, la Ibașfalău a fost numit profesor de românește un individ, ce nu ne poate oferi această garanță. Ca secretar al odiosului Șeghescu, acest profesor nu s'a sfiit să joace în mijlocul studențimii din Buda-pesta pe agentul denunțator, care aciu-

indu-se sub aripile ocrotitoare ale mar-nimosului său patron, a trecut toate exa-menile în decursul unui an, fără nicio sforțare a creerului, primind diploma drept bacșiș pentru serviciile sale de bun patriot ungar. Deodată cu dânsul a fost numit de profesor la acelaș liceu și stimabila-i soție, o străină, după spusele unora ovreică, după altă verziune gre-coaică ungurizată, care sub raportul național numai bune servicii nu ne poate aduce. Atragem atenția cercurilor con-ducătoare asupra acestor numiri, având ferma convingere că prin ignorarea ele-mentelor de acest soi, învățământul nostru secundar nunumai că nu suferă, ci dimpotrivă câștigă. O premenire a corpului nostru didactic se impune azi când e vorba să clădim temelilele noului stat.

Cooperativa Uniunii profesorilor. Comitetul Central al Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile un-gurene, spre a creia mai cu înlesnire mijloace pentru ajungerea scopurilor Uni-unii, a hotărât să înființeze o coopera-tivă a Uniunii. A și delegat o comisie de 5, care a studiat modalitățile înfiin-țării cooperativei, a pregătit proiectul de statute, a trimis un apel la toți membrii Uniunii, invitându-i să iscătească decla-rații de participare și a convocat aduna-rea generală de constituire pe 17/30 Mar-tie, a. c. în Sibiiu. La adunarea generală a luat parte un însemnat număr de pro-fesori, din toate centrele noastre culturale, iar ceice nu au putut participa personal, au aderat telegrafic la ideea înființării cooperativei. Adunarea generală de con-stituire, sub prezidiul dlui *Andrei Bâr-seanu*, a hotărât unanim și cu mare în-suflețire înființarea «Cooperativei Uniunii profesorilor din Dacia superioară», a votat statutele și a ales organele de con-ducere în chipul următor:

I. Consiliul de administrație: preșe-dinte *Dr. Vasile Stan*, prof. la semin. «Andreian», Sibiiu. Vicepreședinte: *Dr. Aurel Crăciunescu*, prof. la semin. «An-

dreian, Sibiiu. Membrii: *Aurel Ceortea*, prof. Brașov, *Ascaniu Crișan*, profesor semin. Sibiiu, *Nicolae Negmuțiu*, profesor Blaj, *Ioan Papp*, profesor Sibiiu, *Gavril Precup*, profesor Blaj, *Trandafir Preda*, profesor, Sibiiu, *Ioan Pricu*, profesor Brașov, *Dr. Octavian Prie*, profesor Blaj, *Dr. Pavel Roșca*, profesor semin. Sibiiu.

II. Consiliul de control: președinte *Dumitru Comșa*, profesor Sibiiu. Vice-președinte *Dr. Vasile Bologa*, profesor Sibiiu. Membrii: *Augustin Caliani*, pro-fesor Blaj, *Vasile Candrea*, profesor Sib-biiu, *Petru Dejeu*, profesor Oradea-mare, *Iuliu Maior*, profesor Blaj, *Sabin Oprean*, profesor Sibiiu, *Dr. Valer Seni*, profesor Năsăud, *Eugen Todoran*, profesor semin. Sibiiu.

Scopul acestei cooperative este: pu-blicarea și editarea de cărți didactice; editarea de reviste pentru tinerime și alte scrieri periodice, publicarea de cărți și reviste literare, economice, etc. și apro-vizionarea școlilor cu rechizite de în-vățământ de tot felul. Pentru realizarea scopului acestuia, cooperativa va înființa o tipografie și în legătură cu aceasta o librărie. Capitalul de operațiuni îl formează părțile de fondare ale membrilor. O parte de fondare a fost fixată cu 200 Lei plus 20 L. taxă de înscriere. Fiecare membru poate iscăli mai multe părți de fondare. Cooperativa va confrui la realizarea scopurilor de binefacere ale Uniunii pro-fesorilor cu o *cvotă până la 30% din beneficiul anual*, iar când fondul de rezervă va ajunge cât capitalul de opera-țiune, *80% din venitul acestuia vor fi în-trebuințate pentru căminul văduvelor și or-fanilor profesorilor și pentru căminul pro-fesorilor invalizi*, ce le va înființa Uniu-nea. Cooperativa s'a înființat pe timp ne-determinat, ca însoțire cu răspundere li-mitată la multiplul de cinci ori al părți-lor de fondare subscrise.

Considerând înalte scopuri cultu-rale și umanitare, ce tinde să le rea-lizeze această cooperativă, suntem siguri, că nu se va afla nici unul între profe-sorii români din Dacia superioară, care

să nu-și plaseze modestele sale economii în capitalul de operațiune al *cooperativei* lor.

Aprobarea manualelor de școală.

Se aduce la cunoștința domnilor autori de manuale școlare, ca până la 15 Iulie c. să-și înainteze Resortului de culte și instrucțiune publică manualele spre aprobare, împreună cu chitanța despre plățirea la percepătoratul din loc a taxei de aprobare. Taxele sunt: 80 cor. pentru manualele de învățământ primar iar 120 cor. pentru manualele celorlalte categorii de școli. Pentru ediții noi sunt a se solvi 30 resp. 50 cor. dupăcum e vorba de manuale pentru școala primară sau de cărți didactice pentru celelalte categorii de școli. Manualele se vor înainta în câte 2 exemplare.

Numiri. În urma trecerii dlui *Vasile Goldiș* la București, șefia Resortului de culte și instrucțiune publică a fost încredințată energicului bărbat de școală, dlui *Dr. Valeriu Branște*. Avem nădejdea, că D-Sa va arăta față de «Uniunea profesorilor» aceeași bunăvoință, ca și vrednicul său predecesor. Revista profesorilor își ia voie a-l saluta, în numele întregii profesimi, cu toată dragostea și încrederea.

Director al învățământului secundar la Resortul de culte și instrucțiune publică a fost numit profesorul liceului din Blaj, dl *Gavril Precup*, director al învățământului secundar în Sibiu dl *Dr. Vasile Bologa*, directorul școlii civile de fete a Asociațiunii, iar la Cluj directorul substituit al liceului din Năsăud, dl *Dr. Nicolae Drăgan*. Numirile acestea au făcut în cercurile profesorilor cea mai bună impresie.

Dl *Dr. Romul Cândea*, profesor la seminarul «Andreian» din Sibiu a fost numit titular al catedrei de *Istorie bisericească* la facultatea teologică din Cer-

năuți. Școala ardeleană pierde în dl Cândea pe un bun profesor al său, iar catedra de *Istorie bisericească* a Cernăuților câștigă întrânsul pe un vrednic urmaș al binemeritatului profesor Eusebiu Popovici. Felicităm cu căldură pe prietenul nostru Cândea și îi dorim muncă rodnică și binecuvântată pe pământul sfânt al Bucovinei.

Uniunea profesorilor din întreaga Românie.

Un început de consolidare al întregului corp didactic din România întregită s'a făcut la Iași, unde dascălimea din vechiul regat, în frunte cu profesorul dela universitatea din Iași dl G. Simionescu, a inițiat înființarea unei Uniuni a profesorilor din întreaga Românie. Se intenționează federalizarea tuturor asociațiilor și reuniunilor regionale, fără ca acestea să-și piardă individualitatea lor. Comitetul Uniunii profesorilor din Dacia superioară a discutat într'o ședință plenară statutele noii reuniuni votate cu unanimitate de către congresul din Iași, exprimându-și cu mare însuflețire și bucurie aderarea în principiu la ideea unirii tuturor profesorilor într'o societate puternică, ideie ce emanează din orașul celei dintâi uniri.

Asociațiunea generală a profesorilor de toate gradele din România întregită va ține conform Statutelor un congres general la Iași în zilele de 12, 13 și 14 Iulie 1919 st. și urmat de o excursie în Basarabia.

Toate asociațiunile, cercurile și grupările profesionale de ori ce grad de învățământ care nu și-au trimis până astăzi adeziunile la ideea și programul Asociațiunilor generale sunt rugate să le comunice neîntârziat Comitetului provizoriu (Iași strada Cuza-Vodă 46) pentru a li se putea trimite din timp «Ordinea de zi» și celelalte dispozițiuni premergătoare congresului.

Tabloul celor admisi la cursurile pregătitoare pentru profesori.

I. La cursul pentru licee.

Vasile Abușeanu, inv.
Ioan Andreescu, pr.
Radu Al. Andronescu, pr.
Cornel Brutus Andrea, pr.
Mateiu Armaș st. univ.
Ioan Avram, pr.
Ernestin Armeanca, teolog.
Trifon Baba, st. univ.
George Baloța, preot
Gh. Birăescu, teolog
Petru Bizo, st. univ.
Atanasiu Bologa, pr.
Dr. Ioan Bolboca, catehet
Valeriu Bora, teolog
Alimpiu Boroș, teolog
Avram Botici, preot
Augustin Boldor, teolog
Traian Bojin, st. univ.
Vasile Berinde, preot
Ioan Bozga, preot
Ioan Bozdog, pr.
Emil Butuza, pr.
Iosif Bucur, preot
Cornel Bran, abs. teol.
Octavia Bugner, pr.
Vasile Bungărdean, pr.
Iancu Călțun, st. univ.
Iuliu Căpânean, pr.
Aurel Călugăru, teolog
Emilian Căpitan, pr.
Ionel Câmpean, teolog
Alexandru Câmpean, catehet
Alex. Chezan, st. univ. teolog
Petru Cherebețiu, teol. st. univ.
Iulian Chitta, pr.
Samoilă Ciumașu, pr.
Gh. Cerbu, preot
Dr. Vasile Cerghizan, preot
Ilie Chidu, st. belearte
Șerban Cioran, st. univ.
Emanuil Ciulei, preot
Victor Cioflec, stud. univ.
Augustin Ciciovan, teolog.
Livi Codarcea, st. univ.
Aurel Contrea, st. univ.
Ioan Colceriu, teolog
Emil Cornea, st. univ.
Gheorghe Cornea, abs. teol.
Augustin Cosma, st. univ.
Nicolae Costea, cast. metrop.
Grigorie Constantin, teolog, st. un.
Silviu Cosma, pr.
Publiu Cotuțiu, pr.
Simeon Crăciunescu, pr.
Virgil Cucuiu, teolog
Laurențiu Curea, preot
Ioan Daicovici, abs. teol.
Dr. Alexiu Danilescu, pr.
Augustin Dănilă, pr.
Emil Drăgan, teolog
Alexandrina Dumitrescu, licenț.
Aron Demian, prof.
Victor Florea, pr.
Gh. Toma, pr.
Victor Faur, pr.
Ioan Frențiu, st. univ.
Nicolae Furnică, inv.
Alexandru German, pr.
Atanasiu Geogiu, pr.
Cornel Georgea, teolog
Alex. Giuglea, p.
Ioan Ghilezan, preot
Ioan Gligor, pr.
Valeria Gogan, abs. de liceu
Nicolae Hease Goanță, inv.
Gh. Guiman, teolog
Ioan Handa, pr.
Petru Hălmu, teolog
Petru Herzegh, pr.
Valeriu Hurdu, teolog
Valer Huza, teolog, st. univ.
Dionisie Iana, teolog, st. univ.
Victor Iacob, univ.
Nerva Iercan, preot
Ioan Imbroane, preot
Iuliu Iosan, pr.
Ioan Irimieș, pr.
Ionel Jianu, st. univ.
Iuliu Adrian Kávássy, st. univ.
Gh. Lația, st. univ.
Ioan Lia, teolog
Valeriu Linca, teolog
Mihaiu Lipan, st. univ.
Valeriu Literat, pr.

Octavian Lupean, pr.
Gheorhe Maior, preot
Damaschin Marian, prof.
Traian Magier, inv.
Cornel Magier, preot
Augustin Matheiu, catehet
Adrian Mărginean, pictor, inv.
Avram Mateșiu, teolog. univ.
Octavian Mărcuș, preot
Nicolae Mărculeț, pr.
Gh. Mărie, teolog
Ioan Medrea, teolog
Alex. Mihalca, pr.
Ioan Mitariu, preot
Vasile Medrea, preot
Nicolae Mihoc, pr.
Const. Mihulin, prof.
Octavian Modorcea, preot
Ioan Modroi, inv. capelan
Pompeiu Morușca, preot
Ioan Moldovan, preot
Vasilie Moldovan, pr.
Dionisie Molnar, teolog
Lucian Muntean, teolog
Teodor Mureșan, teolog
Basil Murășan, teolog
Eugen Muntean, pr.
Aurel Muntean, pr.
Cornel Muntean, pr.
Virgil Mustă, pr.
Iosif Nagy, pr.
Vasilie Necșa, preot
Miron Neagu, preot
Leontina Nemeș, st. univ.
Ioan Niciu, st. univ.
Simeon Nicoară, st. univ.
Vasilie Nițiar, st.
Valer Olariu, teolog
Ioan Oltean, pr.
Gheorge Oprean, teolog
Leonte Opreșiu, pr.
Emil Patachi, pr.
Eugen Pascu, st. belearte
Grig. Pădurean, teolog
Silviu Pascu, pr.
Gavril Precup, teolog
Victor Papp, pr.
Gavril Peter, preot
Gh. Petruca, st. fil.
Ioan Pop de Zaicani, preot

Iosif Pop, teolog
Teodor Pop, teolog
Iosif Popa, prof.
Octavia Pop, st.
Bujor Poliș, teolog
Ioan Pop, pr.
Iustin Poruțiu, pr.
O. A. Pop, teolog
Leonida Pop, prof.
Emil Pop, st. univ.
Moise Popovici, pr.
Aurel Popu, teolog
Ioan Popa, pr.
Filip Pop, pr.
Ionel Precup, preot
Dumitru Purice, preot
Teodor Raica, pref. de studii
Gregoriu Rațiu, prof.
Dr. Vasilie Rebreanu, pr.
Ioan Rinea, pr.
Ioan Romeșan, pr.
Alex. Russu, pr.
Liviu Russu, teolog
Ioan Sas, teolog univ.
Trandafir Scorobet, preot.
N. I. Scurtu, prof.
Silviu H. Simionetti, teolog
Nicolae Soneriu, preot
Dr. Sebastian Stanca, pr.
Zaharie Stanciu, pr.
Ioan Stănilă, st. univ.
Aurel Stoicovici, pr.
Emilian Stoica, pr.
Dr. Ioan Stanciu, pr.
Vasilie Stoicanea, pr.
Emil Ștefănuț, preot
Valeria Ștefănică, inv.
Lucia Stroia, st. univ.
Coriolan Suciu, teolog
Ioan Suciu, preot
Dorift Șuteu, pr.
Ioan Suciu, preot
George Tămaș, preot
Traian Tămaș, teolog
Patriciu Tătar, pr.
Gh. Tărnăveanu, pr.
Gh. Țarina, teolog
Horia Teculescu, st. univ.
Gavril Timiș, preot
Iulian Toader, prof.

Lucian Tomi, pr.
 Silviu Țeposu, prof.
 Victor Ungur, preot
 Augustin Vancea, pr.
 Nic. Vasiu, st. univ.

Alex. Valea, pr.
 Iosif Velcean, st. univ.
 Emilian Vlad, teolog
 D. Voniga, preot.

II. La cursul pentru școlile civile.

Dionise Albu, inv.
 Dimitrie Albulescu, inv.
 Ilie Aleman, inv.
 Cornelia Aleman, inv.
 George Andraș, inv.
 Ioan Ardelean, inv.
 Aureliu Bălan, inv.
 Ioan Baboie, inv.
 Virginia Bal, inv.
 Lucreția Balcășu, inv.
 Octavia Barițiu, inv.
 Virgil Barzu, inv.
 Diomid Bedeleian, inv.
 Ilarie Beian, inv.
 Ana Belinșan, inv.
 Eva Belinșan, inv.
 Petru Binchiciu, inv.
 Eugenia Blaga, norm.
 Tullia Bogdan, inv. dir.
 George Boieru, inv.
 Olimpia Boieru, inv.
 Valeriu Boieru, inv.
 Maximilian Boieru, inv.
 Livia Boroș, inv.
 Simeon Bogdan, inv.
 Sever Boșcaiu, inv.
 Horia Liciniu Botezan, inv.
 Susana Both, inv.
 Ioan Both, inv.
 Valeria Botta, inv.
 Teodor Bucurescu, inv.
 Letiția Bugner, inv.
 Ilie Bura, inv.
 Eliza Bodocan inv.
 Ana Bucur Cipariu, inv.
 Bucur Capătă, inv.
 Ioan Cădariu, inv.
 Margareta Cădariu, inv.
 Ioachim Cerbicean, inv.
 Ludovic Cioban, inv.
 Ana Ciorega, inv.
 Pavel Cismașiu, inv.
 Petru Chiu, inv.

Dum. Chevereșan, inv.
 Ioan Cocișu, inv.
 Elena Cloașe, inv.
 Emanuil Comanescu, inv.
 Ioan Cotuna, inv. teolog
 Ileana Clean, inv.
 Gh. Colda, inv.
 Ioan Comșulea, inv.
 Claudia Crișan, inv.
 Mihaiu G. Crăciun, inv.
 Ana Cucu, inv.
 Letiția Cucui inv.
 Carolina Cornean, inv.
 Andreiu Crăciun, inv.
 Ioachim Dabiciu, inv.
 Ana Dănilă. inv.
 Elena Deac, inv.
 Victor Dejenariu, inv.
 Cornelia Dobrin, inv.
 Octavia Doci, inv.
 Maria Doican, inv.
 Maxim Domide, inv.
 Nicolae Dragomir, teolog inv.
 Eugenia Dragomir, norm.
 Adam Dragoș, inv.
 Ioan Drăghiciu, inv.
 Melania Drăghina, norm.
 Agneta Dudaș, inv.
 Eleonora Dunca, inv.
 Parteniu Duca, inv.
 Gheorghe Dragoș, inv.
 Gheorghe Faina, pr.
 Vasile Farca, inv.
 Nic. Făt, inv.
 Zoe Feier, inv.
 Alexandru Fekete, inv.
 Ilie Feneșan, inv.
 Gizela Fetke. inv.
 Tulia Fodor, norm.
 Alexandru Frâncu, inv.
 Stefan Garoiu, inv.
 Veturia Gălgău, inv.
 Ștefan Găvrilă, inv.

- Volumnia Găzdac
 Traian Givulescu, inv. teolog
 Romul Gomboș, preot
 Eugenia Greavu, inv.
 Maria Grecu, inv.
 Maria Grivase, inv.
 Alexă Grivu, inv.
 Dionisie Gușeală-Negrea, inv.
 Ana Leontina Hossu, inv.
 Lazar Igrîșan, inv.
 Aurora Iordan, inv.
 Alexandru Iosof, inv.
 Petru Isdrăilă, inv.
 Damian Izverniceanu, inv.
 Pavel Jumanca, inv.
 Ioachim Jumanca, inv.
 Ioan Jurca, inv.
 Aurelia Lazar, inv.
 Nic. Lighezan, inv.
 Ioan Lolicu, inv.
 Ana Lupan, inv.
 Roza Lupan, inv.
 Gheorghe Lupșa, inv.
 Ana Maier, inv.
 Virginia Marica, inv.
 Iosif Marian, inv.
 Drăgan Mariș, inv.
 Lucreția Maior, inv.
 Victor Mathe, inv.
 Victor Maca, inv.
 Ieronim Mărdan, inv.
 Dumitru Mărginean, inv.
 Ioan Mărilă, inv.
 Erminio Menini, căp.
 Ioan Micu, inv.
 Ioan Mihu, inv.
 Vasile Miloia, inv.
 Aurelia Moian, inv.
 Hortenzia Moldovenescu, inv.
 Nic. Moldovan, inv.
 Iulia Muntean, inv.
 Teodor Mureșan, inv.
 Ioan Mureșan, inv.
 Miron Muscă, inv.
 Maria Mosora, inv.
 Elisaveta Neamțu, inv.
 Elena Neamțu, inv.
 Gheorghe Neamțu, inv.
 Maria Nemeș, inv.
 Etelca Nuțiu, inv.
 Savu Oarșa, inv.
 Nic. Odor, inv.
 Felicia Ognean, inv.
 Petru Olariu, inv.
 Toma Oprea, inv.
 Tiberiu Oprea, inv.
 Elena Oprin măr. Catina, inv.
 Ioan Oravițan, inv.
 Minerva Oltean, norm.
 Nicolae Oșian, inv.
 Lucreția Pantea, inv.
 Dumitru Pantea, inv.
 Elena Pap SÓvárosi, inv.
 Olga Pașca, norm.
 Rafila Pavelea, inv.
 Gheorghe Părvu, inv.
 Ana Percea n. Birăescu, inv.
 Ioachim Perian, inv.
 Nic. Pinteă, inv.
 Aurel Pop, inv.
 Gheorghe Popa, inv.
 Grigorie Popescu, inv.
 Maria Popescu, inv.
 Elena Pop, inv.
 Remus Popa, inv.
 Silvia Popovici, inv.
 Valeriu Popoviciu, inv.
 Natalia Pop, norm.
 Cornelia Pop, inv.
 Emilia Popu, inv.
 Maria Pop, inv.
 Ioan Popoviciu, inv.
 Nicolae Prația, inv.
 Cornelia Prodan, norm.
 Trifon Pușcariu, inv.
 Ioan Rațiu, inv.
 Maria Rociu, inv.
 Aurelia Rebrean, inv.
 Vasile Roșca, inv.
 Valeriu Russu, inv.
 Ilie Rusmir, inv.
 Lazar Roșculeț, inv.
 Petru Săcoșan, inv.
 Cornelia Sacoșan, inv.
 Adriana Savii, inv.
 Letiția Săcărea, inv.
 Sabina Săvoiu, inv.
 Vioara Scumpia, inv.
 Victoria Scurtu, inv.
 Livia Secheșan. inv.

Teodor Selăgean, inv.
 Ilie Sechely, inv.
 Șerban Șerban, inv.
 Eufrosina Șerban, inv.
 Liviu Șelmerean, inv.
 Ioan Simulescu, inv.
 Veturia Simu, norm.
 Maria Simu, inv.
 Emilian Șiclovan, inv.
 Ghedeon Socol, inv.
 Nicolae Șofariu, inv.
 Aurița Spătariu, inv.
 Iosif Stanca, inv.
 Mărioara Steer inv.
 Aurel Ștefan, inv.
 Paraschiva Stinghe, inv.
 Teodor Stoia, inv.
 Ioan Stolojescu, inv.

Teocar Strizu, inv.
 Cornelia Suciun, inv.
 Laurian Șușman, inv.
 Traian Șuteu, inv.
 Damian Târlăiu, inv.
 Adrian Țapoș inv.
 Ecat. Tatu n. Biriș, inv.
 Silvia Theorean, inv.
 Ioan Todor, inv.
 Simeon Todica, inv.
 Pompeiu Țolca, inv.
 Nic. Tomiciu.
 Traian Țunea, inv.
 Vich. Ugrin, inv.
 Liviu Vărnoviciu, preot.
 Gheorghe Veliciu, inv.
 Emil Vlasiu, inv.

III. La cursul pentru școlile normale.

Petru Bandu, inv.
 văd. Victoria Băra n. Lupan inv.
 Procopiu Benția, inv.
 Ioan Bilțiu-Dăncuș, inv.
 Petru Bizerea inv.
 Anania Boldor, inv.
 Romul Buzila, preot, asesor.
 Nicolae Firu, inv.
 Tulia Grăvuș, inv.
 Mihail Găzdac, inv.
 Ecaterina Grădinescu, inv.
 Constantin Iencica, inv.
 Ioan Isac, inv. preot.
 Simeon Lașița, inv.
 Macedon Linul, inv.
 Alexandru Maicu, inv.
 Gh. Matieșanu, inv.
 Margareta Meșter, inv.

Cornel Minișan, inv.
 Alex. Muntean a lui Vasile, prot.
 Candid Mușlea, inv.
 Antoniu Nevriceanu, inv.
 Ambroziu Nicoară, inv.
 Iuliu Onu, inv.
 Gavrilă Pop, inv.
 Gavril Popu, inv.
 Aurel Popovici, duhovnic.
 Dr. Nicolae Popovici.
 Ioan Radu, inv.
 Ioan Sfăt, inv.
 Helena Simtion, inv.
 Traian Simu, inv.
 Pulcheria Smigelschi, inv.
 Victor Solomon inv.
 Urzică,

Bibl. Univ. Cluj
 660/1930

IV. La cursul pentru școlile comerciale.

D-na Borcea-Sandru, st. univ.
 Ștefan German, prof.
 Traian Georgescu, funcț. Albina

Constantin Iosof, inv.
 Emmi Krauss, inv.
 Simeon Vasinca, teolog.

Notă: Petiționarii cari au făcut studii universitare, atât cei ce au trecut examenele legale, cât și cei fără de acelea, pot audia cursurile înființate pentru pregătirea de profesori pe lângă universitatea din Cluj, chiar și dacă nu sunt menționați în tabloul de față. Spre acest scop se vor prezenta Direcțiunii cursurilor (dl Dr. Nic. Drăganu, Cluj, universitate), unde vor primi toate informațiunile necesare.

Sibiu, 23 Maiu 1919.

Resortul cuitelor și Instr. publice.

Concurs

pentru ocuparea catedrelor vacante dela Universitatea din Cluj.

In urma denegării jurământului de fidelitate din partea profesorilor dela Universitatea din Cluj, toate catedrele dela cele patru facultăți ale acestei universități au devenit vacante (litere, științe, drept și medicină). Prin aceasta se publică concurs pentru ocuparea lor, începând cu 1 Oct. a. c.

Doritorii de a ocupa vre-una din aceste catedre, își vor înainta până la 30 Iunie n. a. c. cererile Consiliului Dirigent Român al Transilvaniei, Resortul Cultelor și instrucțiunii publice, însoțindu-le de un «curriculum vitae» și de documentele relative la studiile universitare și la serviciile îndeplinite până acum, precum și de lucrările științifice, tipărite sau în manuscris.

ss *Dr. Valer Branisce.*

șeful resortului.

Aviz.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Membrii „Cooperativei Uniunii profesorilor“ sunt invitați să achite, fără întârziere, taxa de înscriere (20 Lei) și 30% din partea socială (66 Lei) și anume la mâna următorilor membri ai Consiliului de administrație și de control: In Blaj: **Nicolae F. Negruțiu**; în Brașov: **Aurel Ciortea**; în Năsăud: **Dr. Valer Seni**; în Oradea-mare: **Petru Dejeu**; iar în celelalte centre culturale prin Direcțiunea școlară. Taxele încassate să se adreseze dlui **Dr. Aurel Crăciunescu**, prof. sem. Sibiiu (Str. Iosef Nr. 5).

Așteptăm ca toți membrii Uniunii profesorilor să participe la înfăptuirea cooperativei, prin subscrierea a cel puțin unei părți sociale.

POSTA REDACȚIEI.

Dlui *Dr. I. Radu, Brad.* Articolul trimis se va publica în numărul viitor. Salutări.

A apărut și se află de vânzare la administrația revistei: *Analele «Uniunii profesorilor români din Ardeal, Bănat și părțile ungurene», cuprinzând actele Congresului profesorilor dela școalele superioare, secundare și speciale din Dacia superioară. Prețul 2 Lei (4 coroane).*

Membrii «Uniunii», cari n'au primit Analele, să se adreseze administrației revistei.

Aviz

membrilor «Uniunii profesorilor» privitor la plătirea taxelor de membri.

În sensul statutelor «Uniunii», taxa anuală de membri este de 40 Lei. Directorii tuturor școalelor sunt rugați pe această cale să încassese dela membrii cel puțin $\frac{1}{2}$ din această taxă, iar sumele încassate să le asemnase, până la deschiderea circulației postale, prin o bancă locală, la Albina din Sibiu cu destinația de-a fi predate casierului Uniunii, Timotei Popovici prof. sem. (Sibiu Str. Cisnădiei 7.) Deodată cu asemnarea banilor să se trimită, prin postă, recomandat, și o listă a tuturor profesorilor școlii respective cu indicarea taxelor plătite. După primirea banilor și a listei se vor trimite Direcțiunilor școlare, chitanțele, pentru a fi distribuite membrilor cari au plătit taxa.
